

ความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่องานบริการการศึกษา
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ.2541

ISBN 974-589-932-1

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

Copyright by Mahidol University

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่องานบริการการศึกษาของ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

.....
อศุลย์ วิริยเวชกุล ราชบัณฑิต,
พ.บ.,น.บ.,F.R.C.P.
คณบดี บัณฑิตวิทยาลัย

.....
เสาวภา พรศิริพงษ์ ศศ.บ.,สม.ม.
ประธานคณะกรรมการประจำหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่องานบริการการศึกษาของ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

วันที่ 15 พฤษภาคม 2541

.....

ต่อจรัส พงษ์สาลี

ผู้วิจัย

.....

ดวงพร คำบุญวัฒน์ นศ.บ.,M.A.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ภักทิยา ยิมเรวัต ค.บ.,ศศ.ม.,Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

จาร์ณี อินเฑีคณา ยศ.บ.,ศศ.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

คุณหญิง สุริยา รัตนกุล, Ph.D.

ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม

เพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

อดุลย์ วิริยเวชกุล ราชบัณฑิต,

พ.บ.,น.บ.,F.R.C.P.

คณบดี บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง ความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่องานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของท่านอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดวงพร คำณูวัฒน์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ,ดร.ภัททิยา ยิมเรวัตติ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง จนกระทั่งสามารถดำเนินการวิจัยลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ พี่จุ่ม-คุณจารุณี อินเณศฉาย กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้คำแนะนำต่างๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ขอขอบคุณนักเรียน,อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมข้อมูล, สัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ มารดา อาจารย์ เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในส่วนต่าง ๆ และเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ และขอขอบคุณบริษัท ไทย-เอ็มซี จำกัด, พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และทุนรัฐบาลญี่ปุ่น ผู้เป็นแรงผลักดันในการศึกษาครั้งนี้ สำเร็จลุล่วง

ต่อจรัส พงษ์สาลี

3536077 LCCS/M : สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา ; ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)
สาขาวิชา : งานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถาน / พิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ พระนคร / ทัศนคติของนักเรียนต่อพิพิธภัณฑสถาน
ต่อจรัส พงษ์สาลี : ความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่มีต่องานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ -
สถานแห่งชาติ พระนคร (THE EXPECTATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS OF THE
EDUCATION SERVICES OF THE NATIONAL MUSEUM OF BANGKOK). คณะกรรมการควบคุมวิทยุ
นิพนธ์ : ดวงพร คำภูณวัฒน์, ภัททิยา ยิมเรวัต,ดร., 158 หน้า, ISBN 974-589-932-1

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑสถานสำหรับประชาชน เป็นสถาบันการศึกษานอก
ระบบสถาบันหนึ่ง เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปะ มีการจัดแสดง
นิทรรศการต่าง ๆ ของสังคมไทย นอกจากนั้นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนี้ยังมีการดำเนินงานทางด้าน
การศึกษา ซึ่งเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของพิพิธภัณฑสถานด้วย

ในการศึกษารครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบถึงบทบาทงานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่ง
ชาติ พระนคร และทราบถึงทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีการต่องานบริการการศึกษา ของ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อที่จะนำผลการศึกษา ไปใช้ในการดำเนินการบริการการศึกษา ของ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ผลการศึกษาพบว่า งานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่ออกมาใน
รูปแบบของการบริการนำชมเป็นหลัก เสริมด้วยการจัดบรรยาย อภิปราย สัมมนาต่าง ๆ บ้างงานบริการการศึกษา
ส่วนใหญ่ ได้รับการสนับสนุนโดยกลุ่มอาสาสมัครพิพิธภัณฑฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสตรีชาวต่างประเทศที่พำนักอยู่
ในประเทศไทย

ในส่วนทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรในการศึกษารครั้งนี้จากการ
รวบรวมข้อมูลจากนักเรียน จำนวน 770 คน พบว่า มีนักเรียน เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนคร จำนวน 370 คน อีก 400 คน ไม่เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร แต่ใน
จำนวน 400 คนดังกล่าว เป็นนักเรียนที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ จำนวน 351 คน ซึ่งหมายความว่า มีนัก
เรียนเพียง 49 คนเท่านั้น ที่ไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ณ สถานที่ใด มาก่อนเลย

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นสถานที่ที่
สามารถเข้าไปหาความรู้เพิ่มเติมได้ เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นสถานที่ที่ช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรม
และช่วยให้ซาบซึ้งในความเป็นไทยได้ นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เปิด
บริการทุกวัน โดยเฉพาะในวันเสาร์-อาทิตย์ ต้องการให้เปิดบริการถึงเวลา 18.00 น. นอกจากนั้นยังต้องการให้
ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครใช้ค่าง่าย ๆ ในการอธิบายนิทรรศการที่จัดแสดง มีหนังสือคู่มือนำชม
พิพิธภัณฑฯ มีห้องค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑฯ มีการจัดกิจกรรมพิเศษ มีการประชาสัมพันธ์ มีการประสาน
งานกับทางโรงเรียน เพื่อนำนักเรียนเข้ามาชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง มี
การจัดอบรมครูเพื่อให้เข้าใจพิพิธภัณฑฯ และสามารถอธิบายกับนักเรียนได้ ต้องการให้มีการจัดอบรมนักเรียน
ระหว่างหยุดภาคการศึกษา

3536077 LCCS/M : MAJOR : CULTURAL STUDIES : M.A. (Cultural Studies)

KEY WORD : EDUCATIONAL SERVICE OF MUSEUM / THE NATIONAL MUSEUM,
BANGKOK / THE ATTITUDE OF STUDENTS TO MUSEUMS

TORJARAS PONGSALEE : THE EXPECTATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS OF
THE EDUCATION SERVICES OF THE NATIONAL MUSEUM OF BANGKOK. THESIS ADVISOR :
ASST. PROF.DUANGPORN KAMNOONWATANA, M.A. , DR.PATTIYA JIMREWAT, Ph.D., 158 p.
ISBN 974-589-932-1

The National Museum, Bangkok, the biggest and oldest public museum in Thailand, is one informal educational institution that provides knowledge of the importance of history, archeology and art. There are a lot of exhibitions to educate, entertain and evaluate Thai society. Moreover, the National Museum, Bangkok, also provides many other kinds of educational services.

The objectives of this research are to know the role of the educational service of the National Museum, Bangkok, to know junior high school students' attitudes about the educational service of the National Museum, Bangkok, and to use the result of this research as a guideline to improve the educational activity in the future.

The research found that most of the educational services of the National Museum, Bangkok, are presented in the forms of museum guide tours, lectures, discussions, and seminars. The educational service of the National Museum, Bangkok, has been supported by the Museum Volunteer Group. Almost all of the volunteer are foreigners who are living in Thailand.

Junior high students' attitudes were collected from 770 students who were studying in eight schools located near the National Museum, Bangkok. A lot of 370 students has visited the National Museum, Bangkok. The other 400 students had not visited the National Museum, but 351 of them had visited other museums. There were only 49 students from 770 students who had not visited any museum before.

Almost all of students had a good attitude towards the National Museum, Bangkok. The study shows that the students thought that the National Museum, Bangkok was a place where people can come and gain some knowledge, spend their free-time in a good way, and also conserves Thai culture. Most of students would like The National Museum, Bangkok, to open every day, especially an holidays, and stay open till 6.00 p.m. Moreover, they wanted the museum to use easy and simple words to explain the exhibitions, to prepare a guide book for the museum, to prepare some special study room in the museum, to create special activities, to make public relations and to cooperate with schools to arrange school trips at least once a year, to arrange training teachers to help them understand the museum and to arrange a training program for students during the semester break.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญแผนภาพ.....	ญ
บทที่ 1	
บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	6
ขอบเขตการวิจัย	7
วิธีดำเนินการวิจัย	7
ระยะเวลา	12
ข้อจำกัด	13
บทที่ 2	
บทบาทการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถาน	14
ความหมายของการศึกษา	14
บทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถาน	19
พิพิธภัณฑ์สถานและงานให้การศึกษาในต่างประเทศ	23
พิพิธภัณฑ์สถานและงานให้การศึกษาในประเทศไทย	42
บทที่ 3	
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กับงานบริการการศึกษา	54
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	54
งานการศึกษา ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.....	82
หลักสูตรและการจัดสอนวิชาหมวดสังคมศึกษา ในหลักสูตร มัธยมศึกษา.....	90

บทที่ 4	ทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่องานบริการ การศึกษาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร	99
	การเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน.....	101
	ทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ต่อพิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ พระนคร.....	111
	ทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่องานบริการ การศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร	120
บทที่ 5	อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	135
	บทบาทการให้บริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น.....	136
	ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการให้บริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร	138
	ข้อเสนอแนะ	149
บรรณานุกรม		
ภาคผนวก		
ประวัติผู้วิจัย		

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1	จำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ	9
1.2	จำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง	10
1.3	จำนวนการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจำแนกตามโรงเรียน , ระดับการศึกษา และ เพศ	11
3.1	สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ปังบประมาณ 2537	73
3.2	สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ปังบประมาณ 2538	74
3.3	สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ปังบประมาณ 2539	75
4.1	โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม	100
4.2	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและระดับการศึกษา	100
4.3	ผู้เคยเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำแนกตามระดับ การศึกษา	101
4.4	ผู้เคยเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำแนกตามโรงเรียน	102
4.5	ความถี่ของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	104
4.6	เหตุผลของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	105
4.7	กลุ่มผู้ที่ไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำแนกตามโรงเรียน	106
4.8	ผู้ที่ไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำแนกตามเพศ	107
4.9	เหตุผลของการไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	108
4.10	จำนวนการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน	109
4.11	เปรียบเทียบประสพการณ์การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน	110
4.12	ทัศนคติเกี่ยวกับการหาความรู้	113
4.13	ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างและความเพลิดเพลิน	114
4.14	ทัศนคติทางวัฒนธรรม	115
4.15	ทัศนคติเกี่ยวกับลักษณะหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	116
4.16	ทัศนคติการเปิดให้บริการ	117
4.17	ทัศนคติต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	119
4.18	ทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่และบริการนำชม	121

4.19	ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดแสดง	123
4.20	ทัศนคติเกี่ยวกับงานบริการข้อมูล	124
4.21	ทัศนคติเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และประเมินผล	125
4.22	ทัศนคติเกี่ยวกับเนื้อหาการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	127
4.23	ทัศนคติเกี่ยวกับกิจกรรมเนื่องใน โอกาสพิเศษ	128
4.24	ทัศนคติเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ควรจัด	130-131

สารบัญแผนภูมิ

แผนภาพที่ 1	หน่วยงานกรมศิลปากร ก่อนการปรับปรุง พ.ศ. 2538	61
2	หน่วยงานกรมศิลปากร หลังการปรับปรุง พ.ศ.2538	63
3	โครงสร้างสำนัก โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ	65
4	โครงสร้างองค์กร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร	68
5	แผนผังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร	77

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

พิพิธภัณฑ์สถาน เป็นสถานที่รวบรวมและจัดแสดงวัตถุต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน พิพิธภัณฑ์สถานมีความสำคัญต่อการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม และศิลปวิทยาการของมนุษย์ตั้งแต่อดีต และเพื่อให้เกิดการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับวัตถุเหล่านั้น พิพิธภัณฑ์สถาน นับเป็นกุญแจสำคัญดอกหนึ่งที่เราสามารถใช้ไขไปสู่อดีตเพื่อทำความเข้าใจตนเอง ในขณะที่ความหมายของ “พิพิธภัณฑ์สถาน” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง สถาบันถาวร ที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อสังคมทางด้านวัฒนธรรม หรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมาย เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ ฉะนั้นการให้การศึกษา จึงเป็นการกิจหลักอย่างหนึ่งของงานพิพิธภัณฑ์สถาน ในอดีตพิพิธภัณฑ์สถาน ยังไม่มีการเน้นในเรื่องการให้การศึกษาแก่ประชาชน พิพิธภัณฑ์สถานในยุคแรก ๆ จึงมีหน้าที่หลักในการเลือกสรรวัตถุที่สวยงาม มีคุณค่าควรแก่การสะสม แล้วแสวงหา ชื่อหาวัตถุเหล่านั้นมาเก็บรวบรวมจัดแสดงไว้ในที่ที่เหมาะสม และทำการอนุรักษ์ไว้ไม่ให้เสื่อมสลายหรือสูญหายไป ส่วนการให้ความรู้หรือการให้การศึกษา จะจัดให้สำหรับผู้ที่มีความสนใจในวัตถุเหล่านั้น หรือเข้าใจเห็นคุณค่า ซึ่งมักจะเป็นชนชั้นสูงในสังคม หรือผู้ที่มีความรู้ความสนใจเฉพาะสาขาวิชาซึ่งมีอยู่จำกัด

ส่วนความคิดที่ว่า พิพิธภัณฑ์สถาน มีหน้าที่ทางการศึกษานั้น เป็นความคิดที่กล่าวได้ว่าเพิ่งเกิดขึ้นไม่นานนัก แต่การศึกษาของคนทั่วไปในปัจจุบันมีความหมายที่กว้าง ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม ถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในความหมายของการศึกษาในปัจจุบัน ดังนั้นพิพิธภัณฑ์สถานทั่วโลกต่างให้ความสำคัญแก่งานด้านการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป โดยถือว่าเป็นหน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์สถาน ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุต่างๆ ที่พิพิธภัณฑ์สถานสะสมอยู่ แก่ประชาชนได้รับรู้และชื่นชมด้วย ถ้าพิพิธภัณฑ์สถานในปัจจุบันไม่ทำหน้าที่ด้านการศึกษาให้กว้างขวางแล้ว ก็จะเปรียบเสมือนเป็นเพียงคลังสะสมหรือห้องเก็บของเท่านั้น ดังนั้นพิพิธภัณฑ์สถานใน

ปัจจุบัน จึงต้องคำนึงถึงภารกิจทางการศึกษาให้มากขึ้นกว่าแต่ก่อน เพื่อให้เป็นสถาบันของประชาชนอย่างแท้จริง

ฉะนั้น พิพิธภัณฑ์สถานทุกประเภทควรจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม ได้รับประโยชน์ และได้รับความรู้จากคลังสะสมและวิชาการของพิพิธภัณฑ์สถาน เป็นการให้ความรู้โดยไม่จำกัดเพศ วัย หรือฐานะทางสังคม หรือแม้แต่ระดับการศึกษาของผู้เข้าชม และเป็น การให้การศึกษาตามอัธยาศัย และตามความสนใจ ไม่มีการวัดผลว่าตกหรือได้ นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์สถานจะต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของชุมชน ในการเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เริ่มต้นด้วยการรวบรวม สงวนรักษาวัตถุสำคัญให้ดำรงอยู่ตลอดไป ไม่สูญสลาย ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของวัตถุที่รวบรวมนั้น นำออกจัดแสดงเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน งานในหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถาน อันเป็นหน้าที่โดยตรงละเลยไม่ได้ นั้น ได้แก่ หน้าที่ซึ่งเป็นหลักสำคัญ ดังที่ Dr. Douglas A. Allan ได้กล่าวบรรยายไว้ในบทความ เรื่อง “The Museum and its function” ในหนังสือ The Organization of Museum, Practical Advice ซึ่ง UNESCO ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2503 โดยได้จำแนกหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานไว้ ได้แก่ การรวบรวม (Collection), การตรวจพิสูจน์ (Identifying), การทำหลักฐาน (Recording), การ สงวนรักษา (Preservation), การจัดแสดง (Exhibition), การให้การศึกษา (Education) และหน้าที่ต่อประชาชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า “พิพิธภัณฑ์สถานเป็นสถานศึกษา นอก ระบบในสังคมแห่งหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์เพื่อให้การศึกษาในระบบ (Formal Education) สมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเปรียบเสมือนแหล่งการศึกษาตลอดชีวิต (Life-long Education) ให้แก่ประชาชนทั่วไปอีกด้วย เนื่องจากในปัจจุบันการบริหารงานพิพิธภัณฑ์สถานแบบ ใหม่ ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นบทบาทเรื่องหน้าที่ทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานกับชุมชนมากยิ่งขึ้น

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นสถานที่รวบรวมหลักฐาน เรื่องราว อุดมการณ์และมรดกทางปัญญาของชาติไทย เพื่อแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนไทยในอดีต ซึ่งเป็นรากฐานของคนไทยในปัจจุบัน ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และในมาตรา 25 ระบุว่า “ให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเป็นที่เก็บรักษาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ อันเป็นทรัพย์ของแผ่นดิน” ดังนั้นในทางปฏิบัติ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติต่างๆ ได้ถูกกำหนดแนวทางของการดำเนินงานไว้ ทำให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทั้งหมดมีการดำเนินงานที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือเป็น

พิพิธภัณฑ์สถานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นหลัก รูปแบบการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจึงมักจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกับ ทำให้ไม่ค่อยจะดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชม การปรับกระบวนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจึงควรจะดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ที่จะดึงดูดความสนใจของประชาชนให้มีความสนใจในกิจการพิพิธภัณฑ์สถานมากยิ่งขึ้น

ในปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นหน่วยงานราชการที่ขึ้นอยู่กับสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น เมื่อมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ของกรมศิลปากร เมื่อพ.ศ. 2538 ที่ผ่านมา โดยการยุบส่วนราชการเดิมที่มีเนื้องานใกล้เคียงกัน หรือเกี่ยวข้องกันมารวมเพื่อประโยชน์ในการประสานและใช้ทรัพยากรร่วมกัน สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเป็นการรวมกองโบราณคดีและกองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และกองสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกันกับการบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานเข้าเป็นหน่วยงานเดียว โดยแบ่งงานออกเป็นระดับส่วน 3 ส่วน คือ ส่วนอำนวยการ, ส่วนสงวนรักษาโบราณสถาน และส่วนวิทยาศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ ระดับกลุ่ม 1 กลุ่ม คือ กลุ่มวิจัยและพัฒนาโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ และมีหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับสำนักฯ คือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกาญจนาภิเษก หอศิลป์แห่งชาติ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ 1-12 ซึ่งมีสำนักงานตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค

การปรับปรุงโครงสร้างกรมศิลปากรใหม่ มีเหตุผลอันเนื่องมาจากมติคณะรัฐมนตรี เรื่องให้ชะลอการเพิ่มจำนวนข้าราชการและลูกจ้าง เพื่อประหยัดงบประมาณ มาตรการจัดการส่วนราชการและอัตรากำลัง เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนในการใช้ทรัพยากรบุคคล การส่งเสริมใช้ทรัพยากรบุคคลร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยเรื่อง มาตรการปรับปรุงระบบราชการ และระบบราชการที่เน้นให้มีการปรับปรุงระบบวิธีปฏิบัติราชการให้สั้น คล่องตัว และทันสมัย การจัดรูปแบบองค์กรใหม่ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งปัจจุบันไม่ต้องมีหน้าที่กำกับ ดูแลพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอื่นๆ จะสามารถพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้อย่างเต็มกำลังมากขึ้น เพราะขอบเขตของการปฏิบัติหน้าที่ถูกจำกัดให้มีอยู่เฉพาะในส่วนพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเท่านั้น

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายของผู้เข้าชมออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ประชาชนทั่วไป , นักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังให้บริการกับพระภิกษุสงฆ์ และแขกของทางราชการอีกด้วย ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลการเข้าชมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครในช่วง 3 ปีงบประมาณที่ผ่านมา คือ ปีงบประมาณ 2537-3539 นั้นจะพบว่า สถิติจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยรวมมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น แต่ในส่วนของผู้เข้าชมที่เป็นนักเรียน,นักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักอีกกลุ่มหนึ่งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีอัตราการเข้าชมไม่สูงนัก กล่าวคือ โดยเฉลี่ย 3 ปีงบประมาณ มีนักเรียนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพียง 51,000 คนต่อปีงบประมาณ หรือ ประมาณ 4,280 คนต่อเดือนเท่านั้น ซึ่งยังนับว่าเป็นสถิติที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับอัตราส่วนของจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ในเขตของกรุงเทพมหานคร ซึ่งตามมาตรฐานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสากล ได้มีการกำหนดมาตรฐานสถิติไว้ พิพิธภัณฑสถานที่ดีควรมีสถิติผู้เข้าชมไม่น้อยกว่าร้อยละ 12.5 ของประชากรในท้องถิ่นนั้น

จากการศึกษาเอกสาร โครงการปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร (เร่งด่วน) เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสครบรอบ 100 ปีพระราชสมภพ (8 พฤศจิกายน 2536) พบว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ระบุถึงเป้าหมายเชิงปริมาณ ในส่วนที่เกี่ยวกับนักเรียนในระดับก่อนอุดมศึกษาว่า จะพยายามเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมที่เป็นนักเรียนในระดับดังกล่าวจากเดิม เป็นประมาณ 184,000 คนต่อปี ดังนั้นการที่จะทำให้อัตราการเข้าชมซึ่งเป็นนักเรียนในระดับก่อนอุดมศึกษา ให้เข้ามาใช้บริการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพิ่มขึ้นนั้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จึงควรที่จะวิเคราะห์ถึงปัญหาที่มีอยู่ และควรศึกษาความต้องการและประโยชน์ที่กลุ่มเป้าหมายพึงได้รับ โดยใช้หลักการทางการตลาดเข้ามาประยุกต์ใช้ ก็จะช่วยทำให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สามารถดำเนินการให้บริการทางการศึกษาและบริการอื่น ๆ ตามที่กลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มต้องการได้ ซึ่งหากทุกจุดของการดำเนินงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้แล้ว การเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมให้ก้าวสู่มาตรฐานสากลที่ได้กำหนดไว้เป็นเป้าหมายเชิงปริมาณ ก็คงจะเป็นเรื่องที่ไม่ไกลเกินความจริง

ในส่วนของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า นักเรียน นักศึกษา เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักซึ่งจะเห็นได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการเองได้กำหนดหลักสูตรให้ นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคนต้องศึกษาวิชาบังคับในหมวดสังคมศึกษาในทุกภาคการศึกษา ดังนี้

มัธยมปีที่ 1	ภาคการศึกษาที่ 1	ประเทศของเรา 1 (ภูมิศาสตร์)
	ภาคการศึกษาที่ 2	ประเทศของเรา 2 (ประวัติศาสตร์ ถึง สุโขทัย)
มัธยมปีที่ 2	ภาคการศึกษาที่ 1	ทวีปของเรา
	ภาคการศึกษาที่ 2	ประเทศของเรา 3 (ประวัติศาสตร์ -อยุธยา)
มัธยมปีที่ 3	ภาคการศึกษาที่ 1	โลกของเรา
	ภาคการศึกษาที่ 2	ประเทศของเรา 4 (ประวัติศาสตร์ -ธนบุรี, รัตนโกสินทร์)

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาของวิชาสังคมศึกษาจะสอดคล้องกับการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งกำหนดการจัดแสดงเป็นแนวประวัติศาสตร์ โบราณคดี และ ศิลปะ โดยการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เน้นเรื่องความเป็นศูนย์กลาง ความเป็นมาของความเป็นชาติ เอกลักษณ์ ของชาติ ฉะนั้นการจัดแสดงและงานบริการ การการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่จะช่วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจในหมวดวิชาสังคมศาสตร์ ที่นอกเหนือการเรียนการสอนในบทเรียน และในห้องเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาได้เป็นอย่างดี ดังนั้นหากทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะเข้าใจความต้องการเป้าหมายกลุ่มนี้ว่า และสามารถจะปรับการให้บริการการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ และช่วยเสริมสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายว่าสามารถหาประโยชน์จากการมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครได้อย่างไรแล้ว การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครของกลุ่มเป้าหมายก็คงจะเพิ่มมากขึ้น หรือแม้แต่การมาชมโดยโรงเรียนจัดพามา ก็จะไม่เป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่ายสำหรับนักเรียนระดับนี้อีกต่อไป

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้ศึกษาสนใจศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่องานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมตอนต้น ทั้งนี้เนื่องจากในภาคการศึกษาที่ 2 ของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทุกชั้นปี จะต้องศึกษาวิชา ประเทศของเรา ในเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการจัดแสดงของ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มากที่สุด นอกจากนี้ผู้ศึกษามีแนวคิดว่าการศึกษากับเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจะเป็นการเริ่มต้นปลูกฝังความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานในเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการง่ายกว่าการเริ่มปลูกฝังรู้ดังกล่าวในระดับประชาชนทั่วไป ทั้งนี้เพราะวัยผู้ใหญ่อาจจะมี ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนักเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานมานาน กอรปกับมีภาระรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ดังนั้น การปรับความคิดความเข้าใจจึงเป็นไปได้ยากกว่ากลุ่มเยาวชน ในขณะที่ช่วงกันการเริ่มปลูกฝังความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับเยาวชนนั้นก็เพื่อประโยชน์ในภายภาคหน้า เมื่อ เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ที่จะมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกิจการพิพิธภัณฑสถาน และสามารถถ่ายทอดต่อไปยังเด็กรุ่นต่อ ๆ มา ซึ่งก็คงจะช่วยให้ผู้ใหญ่พาเด็กมาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานของประเทศเรามากขึ้น เหมือนกับประเทศทางโลกตะวันตกก็เป็นได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบบทบาทงานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
2. เพื่อทราบถึงทัศนคติและความต้องการของกลุ่มนักเรียนมัธยม เกี่ยวกับการบริการทางการศึกษาและกิจกรรมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
3. เพื่อนำผลการศึกษา ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นแบบอย่างในการวางแผน การดำเนินงานกิจกรรมทางการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ
2. เป็นแนวทางที่จะให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ดำเนินกิจกรรมทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน
3. แสดงให้เห็นว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนทางประวัติศาสตร์
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นให้บุคคลทั่วไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทด้านงานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และทัศนคติของเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อกงานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

2. ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บข้อมูลทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนมัธยมที่มีสถานที่ตั้งใกล้เคียงกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร 8 โรงเรียน จำนวน 800 ชุด

3. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาระหว่าง ธันวาคม 2539 ถึง สิงหาคม 2540 รวม 9 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีดำเนินการศึกษาขั้นต้นโดยการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และหลักสูตรของระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานบริการการศึกษา จากเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ หลังจากศึกษาข้อมูลในเบื้องต้น ถึงความเชื่อมโยงระหว่าง 2 องค์การที่ต้องการศึกษา ดังนั้น เมื่อ สามารถกำหนดหัวข้อในการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตในการศึกษา และกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเลือกศึกษาทัศนคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อบทบาทงานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนดที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา 8 โรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เมื่อกำหนดขอบเขตการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการ

ออกแบบแบบสอบถามที่จะใช้ในการสอบถามทัศนคติของนักเรียน เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีการใช้การศึกษาเชิงปริมาณจากการตอบแบบสอบถามของนักเรียน และการศึกษาเชิงคุณภาพซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเนื้องานที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครเพื่อนำผลการศึกษาจากแบบสอบถามมาประมวลผล และสรุป เพื่อทราบถึงทัศนคติของนักเรียนที่มีต่องานบริการการศึกษา และการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ เพื่อทราบถึงการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในด้านงานบริการการศึกษาดังแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งแผนงานในอนาคต ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครซึ่งกำหนดไว้เอง โดยมุ่งหวังที่จะรวบรวมแนวคิดเพื่อนำเสนอผลที่ได้จากทั้งส่วนนักเรียนและพิพิธภัณฑสถาน ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ การดำเนินงานในช่วงเวลาเดียวกันกับการเก็บข้อมูลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ได้แก่ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานบริการการศึกษา จากหนังสือ เอกสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ซึ่งเป็นการศึกษาในรายละเอียดของข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่นำมาใช้ในการศึกษา

การดำเนินภาคสนามของการศึกษาครั้งนี้ดำเนินในช่วงปลายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 ซึ่งการดำเนินภาคสนามได้รับความอำนวยความสะดวกจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในระดับที่แตกต่างกันไป ทำให้ระยะเวลาที่ใช้เก็บข้อมูลประมาณ 1 เดือน ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนี้ ผู้ศึกษากำหนดกลุ่มประชากรตัวอย่างของเขาวชน คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยม ซึ่งมีที่ตั้งอยู่บริเวณ โดยรอบพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งได้แก่

1. วิทยาลัยนาฏศิลป์ พระนคร
2. โรงเรียนวัดสังเวช
3. โรงเรียนมัธยมวัดราชบพิธ
4. โรงเรียนสตรีวิทยา
5. โรงเรียนสตรีวัดระฆัง
6. โรงเรียนราชินี
7. โรงเรียนวัดบวรนิเวศ
8. โรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม

สถานที่ตั้งของโรงเรียนแต่ละแห่งน่าจะเอื้อต่อการเข้าชม และเข้าร่วมในกิจกรรมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ที่จะจัดให้มีขึ้นเป็นอย่างมาก

จากการสำรวจกลุ่มประชากรตัวอย่างในโรงเรียนทั้ง 8 โรงเรียน ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่า จำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนต่าง ๆ ประจำภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2539 มีจำนวนนักเรียนรวม 10,121 คน เป็นนักเรียนชาย จำนวน 3,980 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 39.32 เป็นนักเรียนหญิง จำนวน 6,141 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 60.68 สามารถจำแนกระดับการศึกษาของนักเรียนได้เป็น 3 ระดับ คือ มัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3,218 คน, มัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3,415 คน และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3,488 คน คิดเป็นร้อยละ 31.80, 33.74, 34.46 ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1.1 และ ตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.1

ตารางแสดงจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

โรงเรียน	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
สตรีวิทยา	-	1,808	1,808	17.86
บวรนิเวศ	1,050	-	1,050	10.38
วัดสังเวช	336	800	1,136	11.22
มัธยมวัดดุสิตาราม	856	822	1,678	16.58
วิทยาลัยนาฏศิลป์	158	628	786	7.77
ราชบพิธ	1,580	-	1,580	15.61
ราชินี	-	896	896	8.85
สตรีวัดระฆัง	-	1,187	1,187	11.73
รวม	3,980 (30.68)	6,141 (69.32)	10,121	100

ตารางที่ 1.2

ตารางแสดงจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

ระดับชั้น	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ม.1	1,231	1,987	3,218	31.80
ม.2	1,370	2,045	3,415	33.74
ม.3	1,379	2,109	3,488	34.46
รวม	3,980	6,141	10,121	100

ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 8 โรงเรียน ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในการศึกษารุ่นนี้กำหนดเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนรวมทั้งสิ้น 800 ชุด ซึ่งการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตามอัตราส่วนร้อยละของนักเรียน ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนต่าง ๆ กล่าวคือ เปรียบเทียบจำนวนนักเรียน 10,121 คน และแบบสอบถาม 800 ชุด เป็นสัดส่วนเท่ากับ 100 และนำจำนวนนักเรียน แบ่งตามเพศ และระดับการศึกษา มาคำนวณหาจำนวนแบบสอบถามที่จะต้องเก็บข้อมูลในแต่ละโรงเรียน ตามเพศ และระดับการศึกษา ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3

ตารางแสดงจำนวนการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจำแนกตามโรงเรียน,ระดับการศึกษา และเพศ

โรงเรียน / ชั้นปี	มัธยมปีที่ 1		มัธยมปีที่ 2		มัธยมปีที่ 3		รวม (ร้อยละ)
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
สตรีวิทยา	-	45	-	46	-	52	143 (17.88)
บวรนิเวศ	23	-	30	-	30	-	83 (10.38)
วัดสังเวช	8	19	9	20	9	24	89 (11.13)
มัธยมวัดคฤศิตาราม	22	19	23	23	23	23	133 (16.63)
วิทยาลัยนาฏศิลป์	5	19	4	17	3	14	62 (7.75)
ราชบพิธ	39	-	42	-	44	-	125 (15.62)
ราชินี	-	23	-	24	-	24	71 (8.87)
สตรีวัดระฆัง	-	32	-	32	-	30	94 (11.75)
รวม	97 (12.13)	157 (19.63)	108 (13.50)	162 (20.25)	109 (13.62)	167 (20.87)	800 (100)
รวม	254 (31.75)		270 (33.75)		276 (34.50)		

วิธีการรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการเก็บข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีจำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดสังเวช โรงเรียนมัธยมวัดคฤศิตาราม วิทยาลัยนาฏศิลป์ และโรงเรียนวัดบวรนิเวศ และกลุ่มที่ทางโรงเรียนจัดเก็บให้ โดยผ่านอาจารย์หมวดวิชาสังคมศึกษาและแนะแนว การเก็บข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด เนื่องจากปัญหาระเบียบข้อบังคับของทางโรงเรียน และอาจารย์ต้องการเก็บให้ เนื่องจากมีปัญหาทางด้านการสอน เนื่องจากช่วงเวลาที่เข้าไปเก็บข้อมูล เป็นช่วงเวลาที่ใกล้สอบของเด็กนักเรียน

แบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบไปด้วย 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับฐานข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อศึกษาถึงทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยรวม

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่องานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อศึกษาศึกษาทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่องานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในลักษณะต่าง ๆ

ตอนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อศึกษาถึงทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อลักษณะกิจกรรมที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จัดกิจกรรมอยู่แล้ว และลักษณะของกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครจัดให้มีขึ้น

หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามคืนจากโรงเรียนต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถามโดยขั้นตอนต่าง ๆ ตามวิธีการวิจัย โดยใช้โปรแกรม SPSS เป็นโปรแกรมช่วยในการประมวลผล แต่เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ไม่ได้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณอย่างเต็มรูปแบบ ผู้วิจัยจึงทำการรวบรวมและประมวลผลในรูปแบบของการนับจำนวนเท่านั้น

หลังจากการประมวลผลดำเนินไปตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการเรียบเรียงและนำเสนอผลการศึกษาที่ทำการศึกษาได้ เพื่อที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จะได้นำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติในอนาคต

ระยะเวลา

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร	ธันวาคม 2539 - มีนาคม 2540
2. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์	กุมภาพันธ์ 2540 - พฤษภาคม 2540
3. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม	มกราคม 2540 - กุมภาพันธ์ 2540
4. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม	เมษายน 2540 - สิงหาคม 2540
5. เรียบเรียงและนำเสนอ	สิงหาคม 2540 - มีนาคม 2541

ข้อจำกัด

1. การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม จากโรงเรียนมัธยมศึกษา ในบางโรงเรียน ผู้ศึกษาไม่สามารถเข้าไปเก็บข้อมูลแบบสอบถามได้ด้วยตนเอง เนื่องจากระเบียบข้อบังคับของทางโรงเรียน ดังนั้น จึงไม่สามารถควบคุม หรือตอบปัญหาในส่วนที่นักเรียนผู้ตอบไม่เข้าใจคำถามในแบบสอบถาม ทำให้เกิดความบกพร่องในแบบสอบถามบางชุด และไม่สามารถรวบรวมได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ

2. การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นการสุ่มเก็บ โดยโรงเรียน และครูเป็นผู้กำหนด ทำให้บางกรณีไม่สามารถเก็บข้อมูลตามจำนวนนักเรียนตามที่ตั้งไว้ได้

บทที่ 2

บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถาน

ความหมายของการศึกษา

สังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีวิวัฒนาการซึ่งบางช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเรียบง่าย หรือบางครั้งก็มีความสลับซับซ้อน ความสัมพันธ์ของประชากรในสังคมค่อนข้างจะสลับซับซ้อน ดังนั้นสังคมจึงต้องมีการจัดตั้งสถาบันทางสังคมขึ้นเพื่อทำหน้าที่จัดระเบียบทางสังคม แต่สถาบันสังคมเพียงสถาบันเดียวก็ไม่สามารถจัดระเบียบทางสังคมของทั้งสังคมได้ ดังนั้นสังคมจึงมีการจัดตั้งสถาบันสังคมต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งแต่ละสถาบันจะมีหน้าที่ของตัวเอง แต่ขณะเดียวกันหน้าที่ของแต่ละสถาบันจะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอยู่และอาจทำหน้าที่เดียวกันได้ จนบางครั้งไม่สามารถกล่าวถึงหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งว่า เป็นหน้าที่ของสถาบันสังคมใดเพียงแห่งเดียว อย่างไรก็ตามเพื่อที่จะดำรงสังคมให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สถาบันสังคมจึงมีความหมายและความจำเป็นอย่างมากที่จะช่วยให้กิจกรรมในสังคมดำเนินไปอย่างมีระบบและสอดคล้องสัมพันธ์กัน สังคมจะพัฒนาได้ขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ของแต่ละสถาบันว่า สอดคล้องสัมพันธ์กันเพียงใด

สิ่งสำคัญที่สังคมจะดำรงอยู่ได้คือนั้น จะต้องมีการถ่ายทอดสิ่งต่างๆ รุ่นสู่รุ่นใหม่ สังคมจึงมีหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง การศึกษาจึงเข้ามาสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่น เพราะการศึกษาเป็นกิจกรรมพื้นฐานของมนุษย์ในสังคม แต่เดิมการให้การศึกษา สถาบันครอบครัวเคยรับผิดชอบอยู่ ซึ่งต่อมาจะเห็นได้ว่าสถาบันศาสนาก็ได้เข้ามามีส่วนทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชน โดยการเรียนรู้ในสมัยก่อนเกิดขึ้นที่วัด แต่ในปัจจุบัน สถาบันการศึกษาถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับหน้าที่นี้โดยเฉพาะ โดยมีสถาบันอื่น ๆ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาเป็นสถาบันที่คอยเสริม ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่คนทั่ว ๆ ไปเข้าใจเพียงแคบ ๆ ว่า การศึกษา คือการเรียนหนังสือหรือการไปโรงเรียน ซึ่งแท้ที่จริงแล้วการศึกษามีความหมายที่กว้างกว่านั้น เนื่องจาก

ในชีวิตจริงของคนเราสามารถรับการศึกษาได้จาก แหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากโรงเรียน เช่น บ้าน วัด โรงงาน ห้องสมุด สื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ รวมทั้งพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

การศึกษาที่แท้จริง เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นการสร้างสมและถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และวัฒนธรรมของมนุษย์ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และก่อให้เกิดความเจริญแก่สังคม ดังนั้นการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะระบบการศึกษาในปัจจุบันจะดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นลักษณะในโรงเรียน แต่การศึกษามาก่อนเกิดขึ้นนอกโรงเรียน เพราะการศึกษามีใช่เป็นการเรียนรู้แต่ในเนื้อหาวิชาเท่านั้น หากแต่เป็นการเรียนเพื่อให้เกิดความคิด

การศึกษาตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของการศึกษา ไว้ว่า ศึกษา หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝน อบรม

แต่เนื่องจาก การศึกษา เป็นเรื่องที่มีผู้สนใจศึกษาในหลายแง่มุมมอง ดังนั้นการที่จะนิยามความหมายของการศึกษา คงจะหาคำตอบที่เฉพาะเจาะจงได้ยาก ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นการพัฒนาบุคคล การพัฒนาขอมุ่งที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายซึ่งวางไว้ ซึ่งเป้าหมายที่วางไม่เหมือนกัน ซึ่งในส่วนการให้ความหมายของการศึกษาของนักวิชาการแต่ละบุคคล ในส่วนของนักวิชาการชาวไทย พอประมวลได้ดังนี้

พระราชวรานี (2528 :96) การศึกษา คือ กระบวนการสร้างปัญหาและคุณธรรมอันเป็นส่วนประกอบอย่างอื่น ๆ ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาล่วงหน้าล่วงหน้าล่วงหน้า นำชีวิตให้เจริญงอกงามไปสู่ความเป็นผู้ที่ดีที่สุดในที่สุด

ม.ล. ปิ่น มาลากุล กล่าวว่า การศึกษากับการเรียนหนังสือนั้นแตกต่างกันมาก เพราะการเรียนหนังสือจำกัดอยู่ที่หนังสือและความรู้ในหนังสือเท่านั้น ส่วนการศึกษาคือ เครื่องมือที่ทำให้เกิดความงอกงามทุกทางในตัวบุคคล การให้การศึกษาแก่เด็กนั้น คือ การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มุ่งหมายให้เด็กเจริญเติบโต เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ ดำรงตนอยู่ด้วยดีในภายหน้า (อ่างใน วราภรณ์ นาคพนม , 2527 :9)

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2514 :4) : การศึกษา เป็นการสร้างสมและถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ของมนุษย์ เพื่อแก้ปัญหาและให้เกิดความเจริญ การศึกษามีความจำเป็นต่อเนื่อง และ

ต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาอยู่เสมอ การศึกษามีความหมายกว้าง และลึกกว่าการเรียน หนังสือ และการไปโรงเรียน การศึกษาส่วนใหญ่เกิดนอกสถานศึกษา การศึกษาไม่ใช่เป็นการเรียนรู้วิชา แต่เป็นการเรียนให้ได้ความคิดและระบบการศึกษาที่ดี การศึกษาเป็นการโน้มนำให้บุคคลเกิดความประจักษ์ใจและพัฒนาความสามารถของตน

กัญญา สาทร (2533 : 10) ได้กล่าวสรุป ความสำคัญของการศึกษาไว้ส่วนหนึ่งว่า การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปรับตัว ซึ่งชี้ให้เห็นสมาชิกของสังคมที่มารับการศึกษา รู้จักปรับตัวให้กับสังคมหรืออยู่ในสังคมได้โดยสันติ การศึกษา คือ กระบวนการทุกชนิดที่ช่วยพัฒนาหรือปรับปรุงจิตใจ อุปนิสัย และคุณสมบัติทางกายภาพของมนุษย์ให้ดีขึ้น การศึกษาเป็นการสั่งสอน กระบวนการฝึกอบรม หรือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความชำนาญและทัศนคติ ซึ่งรวมเรียกว่า “ประสบการณ์” ซึ่งมนุษย์เป็นผู้จัดให้แก่มนุษย์ด้วยกัน

วิทย์ วิศทเวทย์ (2527 : 102) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้เป็น 2 แห่ง คือ

1. ในแง่กว้าง การศึกษา หมายถึง อิทธิพลทุกอย่างที่มีต่อชีวิต บุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ถูกกำหนดโดยปัจจัยหลาย อย่าง เช่น บิดามารดา สังคม ศาสนา ระบอบการปกครอง สิ่งแวดล้อม สื่อมวลชน เป็นต้น การศึกษาในแง่นี้ไม่มีที่สิ้นสุด เริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย ทุกสิ่งทุกอย่างหลอมหล่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความคิดของมนุษย์ล้วนอยู่ในกระบวนการศึกษา เป็นการศึกษามากประสบการณ์ทั้งหมดของชีวิต ในแง่นี้การศึกษามีได้จำกัดอยู่ในโรงเรียนหรือผ่านสถาบันทางสังคมประเภทอื่น มิได้ตั้งเป็นระบบ

2. ในแง่แคบ การศึกษา คือ กระบวนการที่สังคมถ่ายทอดวัฒนธรรม ความรู้ ความชำนาญ ค่านิยม จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านโรงเรียนและสถาบันสังคมอื่น ๆ เป็นการถ่ายทอดอย่างจงใจ เป็นการเลือกสรรว่าจะถ่ายทอดอะไร เป็นการหล่อหลอมสมาชิกรุ่นเยาว์ของสังคม ให้เป็นไปในทางที่สังคมคิดว่าถูกต้อง เป็นการกำหนดแนวทาง มีการจัดตั้งระบบเป็นกิจจะลักษณะ ในแง่นี้การศึกษาเป็นภารกิจของสังคมที่จะปั้นเด็กให้เป็นไปตามนโยบายของสังคม

สุทร ศรีแสน (2522 : 4) การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ รวมถึงพัฒนาศักยภาพ เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ช่วยให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง การศึกษาจะเกิดขึ้นจากการเรียนในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เรียนตั้งแต่เกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต เป็นการเรียนรู้

ตลอดชีวิตนั่นเอง บทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของการศึกษา คือ จะช่วยให้ผู้เรียนถึงซึ่งการรู้จักตนเอง

วิลโลว์ ตั้งจิตสมคิด (2539 : 37) การศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา ความคิด ความรู้ ความประพฤติ เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อการดำรงชีวิต อย่างมีความสุขทั้งของตนเอง และสังคม ดังนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคน พัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมให้เจริญก้าวหน้าเป็นอารยชนและอารยประเทศ (การศึกษาไทย)

ในขณะที่นักวิชาการชาวต่างประเทศก็ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับ การศึกษาไว้เช่นเดียวกัน ซึ่งประมวล สรุปได้ดังนี้

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey , 1965 :53) ได้ให้ความหมายของการศึกษา ไว้ว่า

1. การศึกษา คือ ชีวิต (Education is life) ไม่ใช่เป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิตในภายหน้า การศึกษากับชีวิตเป็นของคู่กัน ครอบงำโดยชีวิตอยู่ ก็จะต้องมีการศึกษาตลอดไป ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

2. การศึกษา คือ การเจริญงอกงาม (Education growth) คนที่ได้รับการศึกษา ย่อมจะทำให้เจริญงอกงาม ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

3. การศึกษา คือ การเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่ชีวิต (Education is organizing for experience) เป็นการจัดประสบการณ์ใหม่ ช่วยให้ผู้มีระดับความสามารถสูงขึ้น พอที่จะกำหนดแนวปฏิบัติจากผลลัพธ์ของประสบการณ์นั้นได้

4. การศึกษา คือ กระบวนการทางสังคม (Education is social process) เป็นการถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรมต่าง ๆ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

แวน คลิฟ มอร์ริส (Van Cleve Morris , 1961 : 11) นักปรัชญา เห็นว่า การศึกษาเป็นหน้าที่อันสำคัญอย่างหนึ่งของสังคม โรงเรียนมิได้มีไว้เพียงเพื่อให้ความสะดวกแก่บุคคลในการแสวงหาความรู้ หรือเพิ่มพูนปัญญา เพื่อหางานที่มีค่าแรงเพิ่มขึ้น แต่หน้าที่อันดับแรกของโรงเรียน คือ การรักษารูปแบบของการดำรงชีวิตที่สังคมต้องการไว้เพื่อประกันว่า สังคมอย่างนั้นจะดำรงอยู่ตลอดไป

ทัลคอตท์ พาร์สัน (Talcott Parson , 1964 : 239-242) นักสังคมวิทยา มีความเห็นว่า การศึกษา เป็นเครื่องมือเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีบทบาทในวงการอาชีพต่าง ๆ ของผู้ใหญ่ ถึงแม้ว่าวิชาที่เรียนจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงในการประกอบอาชีพ แต่การศึกษาที่สนับสนุนให้เด็กทำคะแนนสูง ๆ ช่วยสร้างค่านิยมในการทำงานให้ได้รับความสำเร็จในตัวเอง แม้เด็กจะมีบุคลิกภาพต่างกัน แต่โรงเรียนก็ทำหน้าที่อบรมให้เด็กเป็นสมาชิกของสังคมที่มีรูปแบบที่สังคมปรารถนาได้เหมือนกัน กิจกรรมต่าง ๆ ที่หล่อหลอมเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เรียกว่า“สังคมประคอง”

Unesco’s International Standard Classification of Education (ISCED) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้แตกต่างไปจากนักวิชาการที่กล่าวมา โดยกล่าวถึงการศึกษานในเชิงความหมายทางกว้างว่า หมายถึง การสื่อสารที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยมีเป้าประสงค์ที่จะให้เกิดความรู้ แต่หากยึดถือเกณฑ์ขององค์การ International Council for Education Development (ICED) ซึ่งอาศัยแนวทางของฟิลลิป เอช คูมส์ (Phillip H. Coombs) ได้แบ่งลักษณะการศึกษาออกเป็น 3 แนวทาง คือ (ชนิตา รักษ์ พลเมือง , 2532 : 89)

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education)

การศึกษาในลักษณะนี้ สังคมเป็นผู้รับผิดชอบจัดขึ้น โดยมีสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย เป็นต้น การศึกษาลักษณะนี้รวมไปถึงการฝึกฝนด้านเทคนิคและวิชาชีพแบบเต็มเวลาด้วย เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างพลเมืองให้มีคุณลักษณะและความรู้ ความสามารถตามที่วางแผนไว้ มีระเบียบและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการเรียนที่เป็นระบบ วางเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-Formal Education)

การศึกษาลักษณะนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ได้รับความรู้ ประสบการณ์เพิ่มเติมแก่สมาชิก หรือเป็นการจัดการศึกษาที่จัดให้เฉพาะ อาจจัดอยู่ในรูปที่เป็นระบบแบบแผน แต่ไม่เคร่งครัดอย่างการศึกษาในระบบโรงเรียน

3. การศึกษาแบบธรรมชาติวิสัย (Informal Education)

การศึกษาลักษณะนี้เป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ สังคมไม่ได้จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เป็นกิจจะลักษณะ เป็นการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม จากสิ่งที่มีอยู่และจากสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม และเป็นไปตามธรรมชาติ ทุกคนในสังคมย่อมได้รับการศึกษาตามธรรมชาติ นับตั้งแต่เกิดจนตาย แหล่งการศึกษาลักษณะนี้ เช่น จากครอบครัว คนรอบข้าง สื่อสารมวลชน และพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

การศึกษามีความหมายกว้างขวาง ทั้งนักปราชญ์ นักการศึกษาชาวไทยและต่างประเทศ ได้ให้คำนิยามไว้แตกต่างกันออกไป พอสรุปได้ว่า การศึกษาหมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้เจริญออกมาทุกด้าน เช่น ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม เพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดี มีประสิทธิภาพที่จะสร้างความเจริญให้แก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติ

การที่ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เอื้ออำนวยหลายด้าน ยุทธศาสตร์สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การมีประชากรที่มีคุณภาพ หรือมีความรู้ความสามารถ การที่ประชากรจะมีคุณภาพ จะต้องผ่านกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่เรียกว่า “การศึกษา” การศึกษาจึงเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม การศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินชีวิต สร้างสันติสุขให้แก่มนุษย์และสร้างสันติภาพให้แก่สังคม

บทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถาน

ตามความหมายแบบเดิมของพิพิธภัณฑ์สถานนั้น พิพิธภัณฑ์สถานมีหน้าที่เพียงเพื่อเป็นสถานที่เก็บรักษาสิ่งซึ่งมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ ของสังคม แต่ในปัจจุบันความสำคัญและคุณค่าของพิพิธภัณฑ์สถานได้เปลี่ยนแปลงไปตามหน้าที่ที่พิพิธภัณฑ์สถาน หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า ก้าวมาถึงการเป็นสถาบันของประชาชน พิพิธภัณฑ์สถานควรจะเป็นศูนย์ชุมชน และบริการชุมชน เป็นสถานที่ที่ให้ความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลินบันเทิงใจ จากเดิมซึ่งมีหน้าที่เก็บรวบรวมวัตถุที่มีคุณค่า และศึกษา หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเพียงสถาบันวิชาการเพื่อการศึกษาวิจัย ในประเทศไทยนั้น ความเข้าใจของประชาชนที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สถานว่า พิพิธภัณฑ์สถาน เป็นคลังสมบัติก็ยังไม่หมดไป เพราะในอดีต ประเทศไทยมิได้มีพิพิธภัณฑ์สถานในหลากหลายรูปแบบให้ประชาชนรู้จัก ประชาชนจึงยังไม่เห็นถึงบทบาทหน้าที่อื่นของพิพิธภัณฑ์สถาน ที่โดดเด่นไปกว่าการรวบรวมวัตถุ และจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์สถานจะต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของชุมชน ทำหน้าที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และเป็นตัวกลางเชื่อมความเข้าใจถึงสังคมที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม ได้เป็นอย่างดี พิพิธภัณฑ์สถานทำหน้าที่หลายประการ ดังนี้ (จิรา จงกล, 2532, 32-56)

1. การรวบรวมวัตถุ (Collecting) เป็นหน้าที่ประการแรกของพิพิธภัณฑสถาน จากประวัติของการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พิพิธภัณฑสถานเกิดขึ้นจากการรวบรวมวัตถุ ซึ่งในปัจจุบันการรวบรวมวัตถุมีแนวทาง 3 แนวทางคือ

- 1.1 รวบรวมโดยได้รับบริจาควัตถุจากประชาชน
- 1.2 รวบรวมวัตถุจากการขุดค้นทางโบราณคดี
- 1.3 รวบรวมโดยการจัดซื้อ

2. หน้าที่ตรวจสอบ จำแนกแยกประเภท และศึกษาวิจัย (Identifying, Classifying, Research) คือหน้าที่ทางวิชาการของพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งเมื่อพิพิธภัณฑสถานได้รับวัตถุเข้ามาจะต้องตรวจสอบ จำแนกแยกประเภทวัตถุโดยวิธีการต่างๆ หน้าที่ทางวิชาการมีความสำคัญมาก เพราะนอกเหนือจากแยกประเภทแล้ว งานวิชาการยังต้องมีหน้าที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ และนำออกเผยแพร่ เป็นส่วนที่ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัตถุต่างๆ ในพิพิธภัณฑสถาน

3. การทำบันทึกหลักฐาน (Recording) เป็นการจัดทำทะเบียนวัตถุทุกชิ้นที่รวบรวมเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถาน เพื่อเป็นหลักฐานทางวิชาการ

4. การซ่อมสงวนรักษาวัตถุ (Conservation and Preservation)

5. หน้าที่รักษาความปลอดภัย (Museum Security) เป็นหน้าที่ที่จะต้องรักษาคุ้มครองวัตถุที่รวบรวมไว้ให้ปลอดภัย ได้แก่การสงวนรักษาให้ปลอดภัยจากการเสื่อมชำรุดตามสภาพกาลเวลาและรวมถึงภัยจากเหตุอื่น

6. การจัดแสดง (Exhibition) เป็นงานหน้าที่สื่อไปถึงผู้เข้าชม เป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งที่สามารถดึงดูดผู้ชมให้เข้ามาชมการจัดแสดง ในปัจจุบันเทคนิคการจัดแสดงได้ก้าวหน้าไปมาก จากเดิมการจัดแสดงเป็นการแยกประเภทวัตถุ ประกอบคำบรรยาย เมื่อแนวคิดของพิพิธภัณฑสถานเปลี่ยนไป พิพิธภัณฑสถานจะต้องเป็นสถาบันที่ให้ความรู้ ความเพลิดเพลินแก่ประชาชน ดังนั้นเทคนิคการจัดแสดงที่จัดจึงต้องตอบสนองทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน การจัดแสดงอาจใช้เทคนิค แสงสี ฉากหลัง ผู้จัดแสดงพิเศษ จัดวางวัตถุให้ดูโดดเด่นขึ้น เข้ามาช่วยในการจัดแสดง การจัดแสดงควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ นอกจากนิทรรศการถาวรแล้วจะต้องมีการจัดการแสดงพิเศษหรือชั่วคราวอยู่เป็นประจำ เพื่อเรียกร้องให้ประชาชนเข้ามาใช้บริการของพิพิธภัณฑสถานอยู่ตลอดเวลา

7. หน้าที่การให้การศึกษา (Museum Education)

การให้การศึกษาในพิพิธภัณฑสถาน หรือ Museum Education เป็นคำใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นอกเหนือจากการจัดแสดงแล้ว พิพิธภัณฑสถานจะต้องมีกิจกรรมและบริการ

ด้านการศึกษา โดยมีเจ้าหน้าที่บริการการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งหน้าที่ทางการศึกษานั้น ในปัจจุบันได้เพิ่มความสำคัญขึ้นเป็นอย่างมาก ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป

8. หน้าที่ทางสังคม เป็นหน้าที่ที่ทางพิพิธภัณฑสถาน จะต้องทำหน้าที่เพื่อบริการชุมชน โดยใช้พิพิธภัณฑสถานเป็นศูนย์ นอกจากนี้ ยังอาจออกมาในรูปแบบการบริการในพิพิธภัณฑสถาน การประชาสัมพันธ์ และการประสานความสัมพันธ์กับชุมชน

หน้าที่การให้การศึกษแก่ประชาชนในสังคม จึงเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของพิพิธภัณฑสถาน สิ่งที่พิพิธภัณฑสถานต้องทำต่อผู้เข้าชมไม่จำกัดว่า จะมาเพียงคนเดียวหรือมาเป็นกลุ่ม คือ การเร้าความรู้สึกของผู้เข้าชมให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นสิ่งที่จัดแสดง และความอยากรู้อยากเห็นนี้ จะทำให้ได้รับคำตอบเป็นที่น่าพึงพอใจ การเลือกจุดประสงค์ในการจัดแสดงงานแต่ละครั้งนั้น พิพิธภัณฑสถานต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชน และจุดมุ่งหมายที่จะต้องแนะนำบางสิ่งแก่ผู้เข้าชม

ปัจจุบันหน้าที่ทางการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานได้มีบทบาททางสังคมมากขึ้น โดยสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่เป็นผู้นำในการนำพิพิธภัณฑสถานมาใช้เพื่อการศึกษา เนื่องจากการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานในสหรัฐอเมริกามีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากพิพิธภัณฑสถานในยุโรปกันตั้งแต่เริ่มแรก ในสหรัฐอเมริกาดังพิพิธภัณฑสถานขึ้นเพื่อการศึกษาของประชาชน เป็นวัตถุประสงค์แรกแล้วจึงแสวงหารวบรวมสิ่งของเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาอย่างกว้างขวาง

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในพิพิธภัณฑสถาน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษา แต่การศึกษาในพิพิธภัณฑสถานเป็นการศึกษาจากวัตถุของจริง ไม่ใช่การศึกษาจากหนังสือ วัตถุประสงค์ของการศึกษาในพิพิธภัณฑสถานโดยทั่วไป พอสรุปได้ดังนี้ (จิรา จงกล, 2532, 202-203)

1. ให้ความรู้ โดยอาศัยหลักฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากวัตถุที่รวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑสถาน ให้เรื่องราวของวัตถุที่จัดแสดงไว้
2. ให้ความคิด หมายความว่า วัตถุในพิพิธภัณฑสถานต้องเร้าความสนใจให้เกิดความคิด ความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งซึ่งไม่เคยสนใจ เมื่อเกิดความคิดแล้วก็จะนำไปสู่การค้นคว้าเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายหลัง

3. การจูงใจ และสร้างความประทับใจ ให้เกิดความรู้สึกชื่นชม เห็นคุณค่าของวัตถุ พิพิธภัณฑสถานรวบรวมเก็บรักษาไว้

4. สร้างทัศนคติที่ดี และถูกต้องต่อผู้ชม

วัตถุประสงคทั้ง 4 ข้อที่กล่าวมานั้นเป็นวัตถุประสงค์ทั่วไปของงานการศึกษาของ พิพิธภัณฑสถาน ซึ่งมีได้เน้นที่กลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แม้ว่าพิพิธภัณฑสถานสามารถเป็น สถาบันที่ให้การศึกษแก่ประชาชนทั่วไปได้ แต่พิพิธภัณฑสถานก็มีใช้สถาบันการศึกษาในระบบ โรงเรียน เพราะฉะนั้นพิพิธภัณฑสถานจึงควรกำหนดรูปแบบและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ไว้ให้ชัดเจน จิรา จงกล (2532 : 203) ได้เสนอวัตถุประสงค์ของการให้ศึกษาในพิพิธภัณฑสถานแก่เยาวชนดังนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิด ใช้เหตุผล จากการพิจารณาวัตถุในพิพิธภัณฑสถาน
2. สร้างทัศนคติที่ดี และสร้างความรู้สึกรู้เห็นคุณค่าและชื่นชมยินดีในสิ่งที่มีคุณค่า
3. ได้รับความสนใจในวิชาการแขนงต่าง ๆ
4. ฝึกให้รู้จักการศึกษาจากของจริง
5. ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หลักฐานเรื่องราวที่สัมพันธ์กับวัตถุในพิพิธภัณฑสถาน
6. ฝึกทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะในการค้นคว้าศึกษา
7. ฝึกนิสัยให้มีเหตุผล มีความคิดพิจารณารอบคอบ
8. กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
9. สร้างนิสัยตื่นตัวในการศึกษา หาความรู้อยู่ตลอดเวลา และถือว่าพิพิธภัณฑสถานเป็นสถานที่ที่ซึ่งจะใช้ประโยชน์ได้ต่อไป
10. พัฒนาและส่งเสริมให้มีนิสัยสูง

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาในพิพิธภัณฑสถาน ที่จิรา จงกล ได้เสนอไว้ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จิรา จงกล ยังได้เสนอแนวทางการปรับการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถาน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา บริการการศึกษาในพิพิธภัณฑสถานที่จะสามารถดำเนินให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมด้านการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับ (จิรา จงกล, 2532, 205-206)

1. การจัดแสดงที่ดี ทันสมัย ดึงดูดความสนใจ โดยเน้นวัตถุประสงค์ของการจัดแสดงให้เป็นเพื่อ การศึกษาและความเพลิดเพลิน เพราะการจัดแสดงเป็นส่วนหนึ่งของงานบริการ การศึกษาและมีอิทธิพลอย่างมากต่อผู้เข้าชม

2. บริการความสะดวกสบายแก่ผู้ชม พิพิธภัณฑ์สถานในปัจจุบันพยายามดึงดูด ความสนใจของประชาชนด้วยการมีบริการความสะดวกสบายนานาประการ เพื่อสร้างความรู้สึ กความเข้าใจว่า พิพิธภัณฑ์สถานเป็นสถาบันสาธารณะที่ทุกคนใช้ได้เช่นเดียวกับหอสมุดและสถานที่ สาธารณะอื่น ๆ ซึ่งบริการสาธารณะที่จำเป็น เช่น ห้องฝากของ โทรศัพท์สาธารณะ ห้องอาหาร ห้อง สมุด ห้องสูบบุหรี่ ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น

3. การประสานงานของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในพิพิธภัณฑ์สถาน เนื่องจากการทำงาน ในพิพิธภัณฑ์สถานมีการแบ่งฝ่ายทำงานต่าง ๆ ซึ่งต่างมีหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะ ซึ่งในการดำเนิน งานเพื่อการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถานนั้น ต้องเป็นการร่วมมือ ตกลงกันระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ เพื่อดำเนินงาน ทั้งนี้เนื่องจาก เจ้าหน้าที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่สามารถดำเนินการได้เพียงฝ่ายเดียว โดย ปราศจากการร่วมมือและสนับสนุนจากฝ่ายอื่น

4. ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ โดยเฉพาะ โรงเรียน และวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นเรื่องที่สำคัญมากเพื่อที่จะให้งานบริการการศึกษาบรรลุผลตามจุดหมาย

พิพิธภัณฑ์สถานและงานให้การศึกษาในต่างประเทศ

1. ภารกิจของพิพิธภัณฑ์สถานในการจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษา

พิพิธภัณฑ์สถานในต่างประเทศล้วนแต่ต้องจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่ผู้เข้าชม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเสริมความรู้ให้กลุ่มนักเรียนและนักศึกษา เช่นในประเทศ สหราชอาณาจักร Water W. Tayler (Tayler, 1970 :125-128) ได้สรุปว่า พิพิธภัณฑ์สถานใน ประเทศอังกฤษ มีกิจกรรมเพื่อการศึกษาต่าง ๆ เกิดขึ้นอยู่แพร่หลาย เมื่อเด็กนักเรียนทุกระดับชั้น โดยมีแนวคิดว่ ห้องแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานน่าจะเป็นสถานที่ให้ความรู้ ที่สามารถบอกเล่าเรื่อง ราวในอดีตจนถึงปัจจุบันได้ นิทรรศการที่จัดขึ้นจึงมีความสำคัญมาก เพราะนอกจากจะเป็นเหมือน ภาพประกอบเรื่องราวแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไว้ให้ ชนรุ่นหลังอีกด้วย ในประเทศอังกฤษ จึงนิยมการจัดนิทรรศการพิเศษหมุนเวียนอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ ภัณฑารักษ์และนักวิชาการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถานจึงต้องมีภาระในการประชาสัมพันธ์ให้คนมา

เข้าชมนิทรรศการที่จัดขึ้น ทั้งนี้ โดยเริ่มจากสถานศึกษาต่าง ๆ คือ โรงเรียน วิทยาลัย และ มหาวิทยาลัย

กิจกรรมต่าง ๆ ที่พิพิธภัณฑ์สถานในสหราชอาณาจักรจัดขึ้น อาทิ

- การบริการให้สถานศึกษาเยี่ยมชมนิทรรศการไปจัด จากการศึกษาของ Taylor พบว่า National Museum of Wales มีการให้บริการดังกล่าวนี้มากที่สุด โดยให้บริการแก่โรงเรียนมัธยมทั่วประเทศอังกฤษ ทุกภาคการศึกษา ครู โรงเรียนต่าง ๆ จะเลือกนิทรรศการจากบัตรรายการ แล้วมาขอขิมไปพร้อมอุปกรณ์ช่วยสอนที่พิพิธภัณฑ์สถานจัดเตรียมไว้ให้

- การบรรยายพิเศษ British Museum จัดบรรยายวันละ 3 รอบสำหรับผู้เข้าชม การบรรยายที่จัดขึ้นนี้ผู้เข้าชมสามารถฟังได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และจัดแบบไม่เป็นทางการ บริการทางการศึกษาเหล่านี้ ทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่าง ๆ สามารถเชิญไปจัดที่โรงเรียนก็ได้ถ้าต้องการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เช่นเดียวกัน

- มีการจัดตั้ง “สโมสรพิพิธภัณฑ์สถาน” ขึ้นมากมายทั่วประเทศอังกฤษ พิพิธภัณฑ์สถานใหญ่ ๆ เช่น Victoria and Albert Museum เป็นผู้นำในเรื่องดังกล่าว ที่ Scotland นั้น สโมสรพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับเด็ก เป็นที่นิยมในหมู่คนวัยรุ่นเป็นอย่างมาก และจัดกิจกรรมสำหรับวัยรุ่นอย่างสม่ำเสมอ โดยแบ่งกลุ่มเด็กตามวัย เช่น อายุ 8-13 ปี จะมีกิจกรรมทางศิลปะ ธรรมชาติ วิทยา โบราณคดีและประวัติศาสตร์ ส่วนเด็กวัย 13-16 ปี มีกิจกรรมทางธรรมชาติวิทยาแบบเข้มข้น เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ดำเนินการโดยบุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานและบรรดาอาสาสมัครผู้ช่วย

- มีรายการสำหรับเด็ก เช่น ศูนย์ศิลปะที่มีชื่อเสียงในกรุงลอนดอน เช่น National Gallery และ Tate Gallery โดยจัดกิจกรรมสำหรับเด็กทุกวัน โดยใช้ห้องแสดงภาพเขียนเป็นที่เล่าประวัติศาสตร์อังกฤษ เริ่มตั้งแต่ประวัติของผู้เขียนภาพ และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ในช่วงสมัยนั้น ๆ เป็นการปลูกฝังและปูพื้นฐานความรู้ทางประวัติศาสตร์ให้เด็กในอีกรูปแบบหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อนักเรียนมาก

- มีการใช้โสตทัศนูปกรณ์ ให้มีบทบาทสำคัญต่อกิจกรรมทางการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถานเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีการใช้หลายรูปแบบ เช่น ทำคำบรรยายการนำชม ทำสารคดีเป็นภาพยนตร์ หรือวิดีโอ เป็นต้น อุปกรณ์เหล่านี้สามารถให้ชมหมุนเวียนตามโรงเรียนต่าง ๆ ได้อีกด้วย

- มีการบริการทางการศึกษา ซึ่งเป็นข้อตกลงของสภาโรงเรียนให้ใช้พิพิธภัณฑ์สถานเป็นแหล่งเสริมความรู้ในหลักสูตรของโรงเรียน เช่น ในเขต Colchester โรงเรียน Shenston College ที่ Midlands และ โรงเรียน Jordan Hill College ที่ Glasgow เป็นต้น

กิจกรรม ต่างๆ และการบริการทางการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ล้วนแต่เป็นพัฒนาการแผนใหม่ โดยความร่วมมือของพิพิธภัณฑ์สถาน โรงเรียนและวิทยาลัย กิจกรรมเหล่านี้ Taylor ได้ให้ความเห็นว่า มีประโยชน์มาก สำหรับเด็กนักเรียนซึ่งจะเป็นผู้เสียภาษีให้แก่อุตสาหกรรมเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นการปลูกฝังให้มิใช่รักพิพิธภัณฑ์สถานในวันนี้ นอกจากจะทำให้เด็กรอบรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ อย่างกว้างขวางแล้ว ยังจะทำให้กลายเป็นผู้เห็นคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมของชาติในอนาคตอีกด้วย

จากการศึกษาของ Sibanda Doreen J. ซึ่งตีพิมพ์บทความเรื่อง The Education Programme of The National Gallery of Zimbabwe ในวารสาร Museum (Sibanda , 1988, 103-105) อาจกล่าวได้ว่าประเทศ Zimbabwe เป็นประเทศตัวอย่างอีกแห่งหนึ่ง ในการจัดการบริการทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี พิพิธภัณฑ์สถานในประเทศ Zimbabwe มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการรณรงค์อนุรักษ์ทางวัฒนธรรม เพราะประเทศนี้มีมรดกทางวัฒนธรรมทางธรรมชาติและมรดกทางวัตถุ นับแต่ได้รับเอกราช รัฐบาลก็มีนโยบายที่จะใช้พิพิธภัณฑ์สถานและหน่วยงานทางวัฒนธรรมต่าง ๆ อนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติ พิพิธภัณฑ์สถาน National gallery of Zimbabwe ในเมือง Harare ได้จัดโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการประวัติศาสตร์บอกเล่า โครงการห้องสมุดเคลื่อนที่ โครงการจัดทำและบริการภาพยนตร์ ภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นหลายเรื่อง เช่น เรื่องเกี่ยวกับวิธีสร้างบ้านเรือนพื้นเมืองในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมแบบเก่า และสอนทักษะแบบใหม่พร้อม ๆ กันไป

การจัดบริการทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถาน National Gallery of Zimbabwe เริ่มตั้งแต่ปี 1981 พิพิธภัณฑ์สถานได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายของผู้เข้าชมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประชาชนทั่วไป
2. ศิลปิน
3. นักเรียนและครูที่อยู่ในเขตเมือง Harare
4. นักเรียนและครูที่อยู่นอกเขตเมือง Harare

โดยวิธีการให้บริการก็แตกต่างกันไป ตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้คือ

-ประชาชนทั่วไป จัดทำเอกสาร / แผ่นพับเกี่ยวกับนิทรรศการที่พิพิธภัณฑ์สถานจัดขึ้น ทั้งถาวรและชั่วคราว บอกที่มาของนิทรรศการ และผลงานชิ้นเอก มีบริการนำชมสำหรับผู้ใหญ่เกี่ยวกับแนวคิดของนิทรรศการและศิลปิน มีการฉายภาพยนตร์ และมีศิลปินมาร่วมงานด้วย นอกจากนั้น ยังมีวิธีการดึงดูด เช่น จัดแฟชั่นโชว์ประกอบการจัดแสดง เป็นต้น

-ศิลปิน เนื่องจากเป็นประเทศที่ไม่มีโรงเรียนสอนศิลปะมาก่อน พิพิธภัณฑ์สถานจึงเข้ามารับหน้าที่ในการจัด workshop ฝึกทักษะให้คนรุ่นใหม่ โดยใช้งบประมาณของพิพิธภัณฑ์สถานเองร่วมกับบริษัทอาสา มีนักเรียนมาเข้าโครงการผลิตผลงานใหม่ ๆ และให้โอกาสได้แสดงในพิพิธภัณฑ์สถาน รวมทั้งนำไปแสดงในประเทศต่าง ๆ ในบางโอกาสจัดฝึกอบรมระยะสั้น สำหรับศิลปินและประชาชนทั่วไป และจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นครั้งคราว

-นักเรียนและครูที่อยู่ในเขตเมือง Harare พิพิธภัณฑ์สถานส่งเอกสารเกี่ยวกับนิทรรศการที่จัดไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ทุกภาคการศึกษา รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมที่จัดขึ้น ประกอบนิทรรศการด้วย นอกจากนั้นมีบริการนำชม มีworkshop มีการออกไปเยี่ยมโรงเรียนและให้โรงเรียนขอเยี่ยมอุปกรณ์วาดภาพ นอกจากนั้น ยังส่งเสริมให้นักเรียนนำผลงานของตนเองมาแสดงในพิพิธภัณฑ์สถาน และออกวารสาร Zimbabwe Inside เพื่อปูพื้นฐานความรู้ทางศิลปะให้แก่บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีประโยชน์มากต่อครูและนักศึกษาวิทยาลัยครู

-นักเรียนและครูที่อยู่นอกเขตเมือง Harare เผยแพร่เอกสารที่เกี่ยวกับศิลปะ เป็นการปูพื้นให้ครู โดยเน้นรูปแบบของศิลปะในท้องถิ่น จัดนิทรรศการเคลื่อนที่ไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเลือกหัวข้อที่จะส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เช่น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องดนตรี หน้ากาก เป็นต้น

ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพิพิธภัณฑ์สถานต่อการเรียนการสอนของโรงเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นสามารถทำได้หลายรูปแบบ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่นักเรียน เกี่ยวกับท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศของตนได้เป็นอย่างดี

2. พิพิธภัณฑ์สถานกับโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์สถาน รวมทั้งกิจกรรมที่โรงเรียนและพิพิธภัณฑ์สถานจะร่วมกันได้นั้น หนังสือ Museums, Magic and Children ที่ Bonnie Pitman-Gelles ได้เขียนให้กับ American Association of Youth Museums (AAYM) (Pitman-Galles, 1981) โดยได้กล่าวถึงบทบาทของพิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนไว้ดังนี้ (Pitman-Galles, 1981)

แม้ว่าพิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนต่างก็มีบทบาทในการเรียนการสอน แต่มีความแตกต่างที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. เนื้อหาสาระที่สอน
2. วิธีการสอน

พิพิธภัณฑ์สถาน เป็นสถาบันที่มีบทบาทในการเรียนการสอนแบบนอกระบบ และไม่เป็นทางการ ผู้ที่เข้ามาเพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์สถานนั้นมีความสนใจที่หลากหลาย ไม่มีกฎเกณฑ์ใด ๆ บังคับ

ส่วนโรงเรียนนั้นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษอย่างเป็นระบบ เป็นทางการ แม้จะจัดการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ มากมาย แต่มีหลักสูตรเป็นตัวกำหนดโครงสร้างของการเรียนการสอน มีข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนมาเรียนในวิชาที่หลักสูตรกำหนด ในเวลาที่ทางโรงเรียนกำหนด และมีการประเมินความรู้ที่เรียนอย่างมีแบบแผน

โรงเรียนต้องมีบทเรียน แบบเรียน โดยมีครูเป็นผู้สอนและอธิบายตามหลักสูตรที่กำหนด ในขณะที่พิพิธภัณฑ์สถานนั้นไม่มีบทเรียน แต่เป็นการเรียนจากวัตถุที่จัดแสดง โดยอาจมีผู้นำชมหรือไม่ก็ได้ ส่วนเนื้อหาสาระที่นำมาสอนนั้น โรงเรียนก็ต้องใช้ตามหลักสูตรที่กำหนด ส่วน

พิพิธภัณฑ์สถานก็ใช้วัตถุที่จัดแสดงเป็นหลัก และใช้ข้อมูลที่ค้นคว้าได้มา สร้างเนื้อหาประกอบ หรือในทำนองกลับกัน ก็ใช้ข้อมูลค้นคว้าเป็นหลัก โดยนำวัตถุมาจัดแสดงประกอบ

ฉะนั้น สถาบันทั้งสองจึงมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ และโครงสร้างของแต่ละสถาบัน แต่ส่วนที่เหมือนกัน คือ การให้ความรู้แก่ประชาชน ด้วยเหตุนี้ จึงมีหลายฝ่ายคิดว่า หากทั้งสองสถาบันจะร่วมมือกันในการดำเนินงานบางเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การให้ความรู้แก่นักเรียน ก็จะทำให้นักเรียนมีความรู้แตกฉานสมบูรณ์มากขึ้น ผลประโยชน์ที่นักเรียนได้รับ เท่ากับเป็นการเสริมสิ่งที่ได้เรียนในหลักสูตร หรือเป็นทั้งสิ่งใหม่ที่ไม่ได้อยู่ในหลักสูตรก็ได้ หากได้มาชมพิพิธภัณฑ์สถาน

Bonnie Pitman-Galles ได้เสนอไว้ว่า ถ้าจะให้ดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย คือ ให้ประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุดนั้น ทั้งโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์สถาน จำเป็นต้องร่วมมือกันวางแผน เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการสร้างความสัมพันธ์ และจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานกับโรงเรียนนั้น องค์ประกอบสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ ครูและเจ้าหน้าที่การศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถาน ถ้าครูตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์จากการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถานแล้ว การนำเด็กมาเยี่ยมชม หรือแนะนำให้เด็กมาหาความรู้จากพิพิธภัณฑ์สถานด้วยตนเอง ก็จะทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์ตามไปด้วย

Newsom และ Silver ได้กล่าวไว้ใน The Art Museum as Educator (1978) ว่าเป็นภารกิจของพิพิธภัณฑ์สถานโดยตรง ที่ต้องสร้างความเข้าใจและความสนใจให้แก่ครูก่อนที่จะทำโครงการร่วมมือ หรือจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยเขาได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการสร้างความเข้าใจให้ครู เกี่ยวกับงานและวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถาน โดยสรุปว่า กลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างความเข้าใจให้ครูเกี่ยวกับงานและวัตถุแสดงในพิพิธภัณฑ์สถาน คือ (Newsom and Silver ,1978)

1. การฝึกอบรมครู
2. การจัดทำศูนย์ค้นคว้าข้อมูล
3. การทำสิ่งพิมพ์เผยแพร่

การฝึกอบรมครู Newsom และ Silver มีความเห็นว่า เรื่องนี้มีความสำคัญมากต่อการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถาน โดยมีข้อสังเกตว่า หากครูมีเจตนาจริงจังที่จะใช้พิพิธภัณฑสถานเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน มากกว่าเพียงการนำนักเรียนออกมาทัศนศึกษา หรือออกนอกสถานที่ เป็นครั้งคราว จะเกิดประโยชน์ต่อการสอนทั้งในห้องเรียน และการนำนักเรียนมาเรียนที่พิพิธภัณฑสถาน ฉะนั้นเมื่อพิพิธภัณฑสถานจะจัดอบรมครูแต่ละครั้ง จะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ เนื้อหา และการประเมินผลเป็นสำคัญ และต้องตระหนักด้วยว่า การสอนในพิพิธภัณฑสถานนั้นมีความแตกต่างกับการเรียนการสอนในห้องเรียน เพราะในห้องเรียนอาจเน้นการบรรยาย แต่ในพิพิธภัณฑสถานเป็นการสอนโดยอาศัยวัตถุแสดงเป็นแกนกลางในการสอน

สิ่งที่สำคัญที่เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานควรรู้ คือ วิธีฝึกอบรม ถ้าฝึกอบรมไปอย่างไร ครูส่วนใหญ่ก็จะสอนอย่างนั้น เช่น ถ้าฝึกอบรมด้วยวิธีการบรรยาย เวลาครูนำนักเรียนมา ครูก็จะสอนนักเรียนด้วยการบรรยาย เพราะฉะนั้นเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานจึงควรรู้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ในการเรียนรู้

การเชิญชวนครูเข้ามาเข้ารับการอบรมนั้นเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าโครงการที่จัดทำมีเนื้อหาดี และถ้าได้ผ่านการเห็นชอบจากสำนักงานทางการศึกษาหรือกระทรวงศึกษาธิการมาก่อน ก็ยิ่งเป็นที่น่าเชื่อถือ และจะเป็นที่สนใจของครู ช่วงเวลาที่จัดมีผลต่อการเชิญชวนมาก หลายแห่งจึงมักจัดอบรมช่วงระหว่างหยุดภาคการศึกษา หรืออาจใช้ระหว่างภาคการศึกษาก็ได้ ถ้าโรงเรียนในท้องถิ่นมีครูมากพอที่จะหมุนเวียนมาฝึกอบรมได้โดยไม่กระทบกระเทือนตารางสอนของโรงเรียน นอกจากนั้นพิพิธภัณฑสถานบางแห่ง ยังมีการจัดฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ คือมีวุฒิบัตรให้ภายหลังจากฝึกอบรมแล้ว โครงการแบบนี้มักจะต้องเสนอขออนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ภายหลังการฝึกอบรม ครูผู้เข้ารับการอบรมจะสามารถนำวุฒิบัตรไปปรับวุฒิ หรือประกอบการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนได้อีกด้วย โครงการแบบนี้ก็ต้องมีระเบียบการที่แน่นอน เช่นต้องมีชั่วโมงเรียนวันละ 3 ชั่วโมง หรือเป็นหลักสูตร 15 สัปดาห์ เป็นต้น เช่น North Carolinas State Museum จัดฝึกอบรมโดยใช้เวลาในห้องเรียนและห้องปฏิบัติการรวม 15 สัปดาห์ (3 คาบ) และทัศนศึกษา 1 วัน เพื่อฝึกอบรมเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยาและนิเวศน์วิทยา

การจัดทำศูนย์ค้นคว้าข้อมูล พิพิธภัณฑ์สถานหลายแห่งจัดตั้งศูนย์ค้นคว้าข้อมูลขึ้น สำหรับให้บริการครู ผู้ปกครอง หรือผู้นำเยาวชนหรือนักเรียนเพื่อให้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้โดยใช้อุปกรณ์ เช่น วัตถุแสดง สไลด์ หรือรูปภาพ ฯลฯ ของพิพิธภัณฑ์สถาน การดำเนินงานแบบนี้มี 2 ลักษณะคือ

-ทำในลักษณะคล้ายห้องสมุด คือมีบริการให้ยืมวัตถุออกไป ใช้ได้ในโรงเรียนต่าง ๆ ในชุมชน

-จัดบริการจัดให้ยืมและจัดสอนหรือฝึกอบรมด้วย

การจัดตั้งศูนย์ค้นคว้าข้อมูล นอกจากจะต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานจาก พิพิธภัณฑ์สถานแล้ว พิพิธภัณฑ์สถานยังต้องเตรียมพื้นที่สำหรับจัดเก็บข้อมูล ต้องเตรียมเจ้าหน้าที่ไว้เพื่อทำโปรแกรม และบริการช่วยค้นคว้า รวมทั้งจัดหาวัตถุไว้บริการ ต้องตรวจสอบเมื่อผู้ใช้งานกลับมาคืน อีกประการหนึ่ง คือ ต้องจัด “เวลา” ในการดำเนินการด้วย สำหรับศูนย์ประเภทที่ให้ บริการและฝึกอบรมด้วยนั้น ต้องมีศักยภาพเพียงพอที่จะจัดรายการต่าง ๆ โฆษณาประชาสัมพันธ์ จัดสอน และประเมินการสอน

ศูนย์ค้นคว้าข้อมูลแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันออกไป บางศูนย์อาจจะมีเพียงบริการ เช่น The Art Resource and Information Center ที่ Minneapolis จะมีข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปะ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะ แหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับศิลปะ และรายการวัตถุแสดงที่ให้ยืมไว้สำหรับแจกครู และบุคคลทั่วไป ส่วนที่ Boston's Cultural Education Collaborative เน้นการให้บริการโดยคอมพิวเตอร์ โดยข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์วัฒนธรรมถึง 350 แห่งทั่วประเทศ ไว้บริการครูและนักเรียน ทางโทรศัพท์ เป็นต้น

การทำสิ่งพิมพ์เผยแพร่ สิ่งพิมพ์ที่พิพิธภัณฑ์สถานผลิตขึ้น สามารถใช้งานได้หลายอย่าง เช่น เผยแพร่ไปตามโรงเรียนทั่วประเทศ ข้อความที่จัดพิมพ์ อาจมีตั้งแต่แผ่นพับประชาสัมพันธ์ นิทรรศการต่าง ๆ ไปจนถึงเอกสารประกอบการสอนในหลักสูตรต่าง ๆ เมื่อจะผลิตสิ่งพิมพ์ พิพิธภัณฑ์สถานต้องพิจารณากำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน โดยพิจารณาว่า กลุ่มใดบ้างจะใช้ ข้อมูล และความจำเป็นที่ต้องใช้ข้อมูล และข้อมูลมีประโยชน์อย่างไร กลุ่มเป้าหมายแรกอาจเป็น ครู ถ้าดับต่อมา คือ ผู้ปกครอง หรือกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กก็ได้ ซึ่งการเตรียมข้อมูลเพื่อจัดพิมพ์เอกสารสำหรับครูนั้น เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานต้องทำงานร่วมกับครู เพื่อที่ครูจะได้เสนอแนะถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากสิ่งพิมพ์ที่พิพิธภัณฑ์สถานจัดทำขึ้น

ในบรรดาเอกสารสิ่งพิมพ์ที่พิพิธภัณฑ์สถานจัดทำขึ้น ส่วนหนึ่งควรเป็นคู่มือที่ช่วยครูในการเลือกนิตยสาร และช่วยในการนำนักเรียนมาชมพิพิธภัณฑ์สถาน อีกส่วนหนึ่งอาจจะเป็นคู่มือครูที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ครูจะใช้ประกอบการสอนในชั้นเรียนได้ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่ต้องนำมาพิจารณา คือ การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และประโยชน์ในการใช้เอกสารสิ่งพิมพ์ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

3. การวางแผนโครงการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียน

Pitman ได้กล่าวถึงการวางแผนโครงการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนไว้ว่า เมื่อพิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียน ตกลงที่จะดำเนินการร่วมมือกันแล้ว มีประเด็นที่จะต้องหยิบยกมาประกอบการพิจารณาดำเนินการดังนี้

3.1 ครู เป็นผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับวัตถุแสดงของพิพิธภัณฑ์สถาน และแทบไม่เคยทำงานเกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดงมาก่อน

3.2 นักวิชาการการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถาน เป็นผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับการสอนในห้องเรียน และแทบไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียนเลย

ฉะนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ก่อนอื่นจะต้องนำครูและนักวิชาการศึกษาหรือเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานมาทำงานร่วมกันให้ได้เสียก่อน การดำเนินงานขั้นต่อไปจึงจะบรรลุเป้าหมาย ซึ่งในการทำงานร่วมกันดังกล่าว ต้องอาศัยความเต็มใจและความตั้งใจทั้งสองฝ่ายด้วย ทั้งนี้ข้อที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องคำนึงถึงดังนี้ คือ

1. เหตุใดจึงมีความจำเป็นที่ต้องทำโครงการความร่วมมือดังกล่าว
2. มีปัญหาหรือความต้องการพิเศษใด ๆบ้าง ที่ทั้งสองฝ่ายต้องการสำหรับการทำโครงการความร่วมมือ
3. มีแหล่งสนับสนุนโครงการ และงบประมาณในการทำโครงการที่ใดบ้าง
4. ต้องใช้เวลานานเท่าใดในการทำโครงการ

ในการทำโครงการความร่วมมือจะต้องพิจารณาข้อควรคำนึงดังกล่าวข้างต้น ฉะนั้นเมื่อเวลาที่ทำโครงการบางครั้ง จึงอาจเชิญบุคคลหลายฝ่ายเขามาร่วมพิจารณาด้วย เช่น ศึกษานิเทศก์ ฝ่ายบริหารหลักสูตรของกระทรวง อาจารย์ใหญ่ ผู้ปกครอง ภัณฑารักษ์ และนักวิชาการศึกษาของ

พิพิธภัณฑสถาน Pitman เสนอขั้นตอนการจัดทำโครงการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑสถาน และโรงเรียน ดังนี้ (Pittman-Galles,1981)

- กำหนดเหตุผล ความจำเป็นในการจัดทำโครงการ
- กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ
- กำหนดหน่วยงานเพื่อสนับสนุนในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์
- กำหนด (หา) แหล่งเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ
- กำหนดกลุ่มเป้าหมายในที่นี้ คือ นักเรียน โดยต้องพิจารณาจาก
 - ระดับการศึกษา
 - ความสนใจ / พื้นความรู้ของนักเรียน
 - ระยะเวลาที่จะต้องใช้
 - ครูผู้สอน วิชาที่สอน / เวลาที่สอน / พื้นความรู้ของครู
- จัดเวลาที่เหมาะสมสำหรับการประชาสัมพันธ์โครงการ / การฝึกดำเนินการ / การดำเนินงานตามโครงการ / การประเมินผลโครงการ
 - การจัดรายละเอียดของโครงการ การทำโปรแกรมการดำเนินงาน
 - กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนของเจ้าหน้าที่ฝ่ายพิพิธภัณฑสถาน, ครู, นักเรียน และผู้บริหารของโรงเรียน
 - การประชุมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทุกระดับ เพื่อแจ้งว่า จะมีการดำเนินงาน โครงการ ดังกล่าว
 - แจ้งการดำเนินงานตามโครงการแก่ผู้บริหาร หัวหน้างานทุกฝ่ายของพิพิธภัณฑสถานและโรงเรียน รวมทั้งศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารระดับสูงของฝ่ายพิพิธภัณฑสถาน
 - ฝึกการปฏิบัติงานตามโครงการ คือ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน อาสาสมัคร และครู
 - ทดลองปฏิบัติงานตามโครงการ โดยให้บริการแก่นักเรียน
 - ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน
 - ประเมินผลจากนักเรียนและครู
 - พิจารณาแผนการดำเนินงานใหม่ ๆ ในอนาคต
 - ติดต่อเผยแพร่การดำเนินงานไปยังคณะกรรมการที่วางแผน และกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ที่เข้ามาชมพิพิธภัณฑสถาน
 - เปิดรับความคิดเห็นและความสนับสนุนจากผู้สนใจทุกแหล่ง

หลังจากที่ได้วางแผนโครงการดำเนินงานร่วมกันระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนแล้ว การเตรียมกำหนดการล่วงหน้าสำหรับนักเรียน ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งทั้งฝ่ายพิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนจะต้องคำนึงถึง เพราะในการควบคุมเด็กนักเรียนออกไปทัศนศึกษาออกสถานทีนั้น โรงเรียนจะต้องเพิ่มความรับผิดชอบมากขึ้นกว่าปกติ ซึ่ง Pitman ได้เสนอให้ครูและเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานต้องติดต่อกันอย่างใกล้ชิดก่อนที่จะนำเด็กออกไป สิ่งที่น่าจะต้องเตรียมการเพื่อประกอบการทำกำหนดการนั้นขึ้นอยู่กับหลายเรื่อง เช่น จำนวนนักเรียนที่จะไป จำนวนครูที่ควบคุม จำนวนเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานที่ต้องคอยอำนวยความสะดวก อัตราส่วนที่ใช้กันในสหรัฐอเมริกา คือ ครู 5 คน ต่อเด็ก 15 คน (1 ต่อ 3) และการแบ่งกลุ่มควรแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มละประมาณ 20-30 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดห้องจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแต่ละแห่งด้วย

4. รูปแบบการดำเนินงาน

การดำเนินงานตามโครงการร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียน อาจทำได้หลายรูปแบบ ตามความตกลงของพิพิธภัณฑ์สถานกับโรงเรียน Pitman-Galles ยกตัวอย่างรูปแบบของการดำเนินงานพร้อมทั้งยกตัวอย่างการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานในสหรัฐอเมริกา บางแห่งไว้ดังนี้

4.1 การนำชมด้วยตนเอง (Self-guided Program) รูปแบบนี้มักจะใช้เมื่อเวลาที่โรงเรียนนำคณะนักเรียนไปชมพิพิธภัณฑ์สถาน เมื่อเวลาที่บริการนำชมของพิพิธภัณฑ์สถานเต็ม หรือเมื่อครูต้องการนำนักเรียนชมเอง รูปแบบดังกล่าวนี้ พิพิธภัณฑ์สถานต้องเตรียมเอกสาร โสตทัศนอุปกรณ์ หรืออุปกรณ์ประกอบการสอนไว้ให้พร้อม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครู รูปแบบนี้มีตัวอย่างการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานหลายแห่ง เช่น

- พิพิธภัณฑ์สถานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของ Chicago มีเอกสาร “คู่มือการนำชมสำหรับครู” เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูนำชมเอง เอกสารเล่มนี้จะเลือกนิทรรศการบางส่วนหรือการแสดงผลงานที่จะเป็นประโยชน์ต่อหลักสูตรมาจัดพิมพ์ พร้อมทั้งคำอธิบายอย่างชัดเจน และยังมีดัชนีหัวเรื่องไว้ด้วย เพื่อครูจะได้ใช้เมื่อต้องการเชื่อมโยงกับหัวข้ออื่น ๆ ส่วนการแสดงผลงานวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะให้นักเรียนไปทดลองปฏิบัติจริงนั้น จะต้องจองไว้ล่วงหน้า

- พิพิธภัณฑ์สถานสัตว์น้ำ New York Aquarium ให้เวลาครั้งละ 2 ชั่วโมง สำหรับแนะนำครูที่ประสงค์จะใช้พิพิธภัณฑ์สถานประกอบการสอน โดยแนะนำเกมส์ รวมทั้งสื่อทัศนูปกรณ์ ฯลฯ ที่ครูสามารถนำนักเรียนได้ทั้งก่อนและหลังการเข้าชม

- Cleveland Museum of Art เป็นพิพิธภัณฑ์สถานทางศิลปะที่ได้ให้ศูนย์ สื่อทัศนูปกรณ์ เตรียมสไลด์ประกอบเสียงไว้สำหรับนักเรียน สไลด์ประกอบเสียงนี้มีความยาวประมาณ 5-15 นาที มีเนื้อหาเกี่ยวกับนิทรรศการที่จัดแสดง เช่น เรื่องภาพเขียนในศตวรรษที่ 15 เรื่องศิลปะของเอเชียและแอฟริกา ภายหลังจากการดูสไลด์แล้ว ทำให้เด็กเพิ่มความสนใจมากขึ้น เมื่อนิทรรศการในห้องแสดง

4.2 การเข้าชมโปรแกรมเดี่ยว (Single-visit Tour) เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมมากรูปแบบหนึ่ง รูปแบบนี้ทางพิพิธภัณฑ์สถานและจะแนะนำครูและนักเรียนให้เข้าใจถึงแนวคิดในการจัดแสดง รวมทั้งเนื้อหาสาระของการแสดงและความเกี่ยวเนื่องของวัตถุแสดงกับเนื้อหาตัวอย่างในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานบางแห่ง เช่น

- พิพิธภัณฑ์สถาน Newark Museum ที่ New Jersey ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ในการนำชมนิทรรศการในหัวข้อประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนมัธยม เช่น หัวข้อเรื่อง “ชิเบต” จะประกอบด้วยการนำชมแท่นบูชาพระพุทธรูป และห้องฝึกสมาธิ เครื่องใช้ในพิธีกรรมของชิเบต เครื่องดนตรี รูปเขียน และประติมากรรม ภาพยนตร์เกี่ยวกับศาสนาซึ่งสะท้อนเรื่องราวของประวัติศาสตร์และยุคปัจจุบันของชิเบต

- พิพิธภัณฑ์สถาน Hagley Museum ที่ Wilmington มีรายการนำชมเรื่อง “พลังงาน” สำหรับเด็กนักเรียนตั้งแต่อุนบาล-มัธยมปลาย โดยแสดงให้เห็นถึงวิธีการใช้พลังงานในงานอุตสาหกรรม ตั้งแต่ปี 1800 และการใช้พลังงานผลิตไฟฟ้าในยุคปัจจุบัน ฯลฯ ก่อนเข้าชมจะมีโปสเตอร์เกี่ยวกับเครื่องมือ เครื่องจักรกลต่าง ๆ แจก และได้ชมสไลด์ก่อนเข้าชมการแสดง

4.3 การเข้าชมแบบโปรแกรมชุด (Series Visit Program) รูปแบบนี้ปัจจุบันได้รับความนิยมมากขึ้น พิพิธภัณฑ์สถานต้องหาหนทางที่จะใช้ข้อมูลเพิ่มมากขึ้น รูปแบบนี้สามารถเน้นการให้ความรู้ได้มากกว่า และต้องใช้เวลาชมมากขึ้นด้วย จึงจะได้ประโยชน์ แต่ครูจะต้องเข้ามาฝึกในพิพิธภัณฑ์สถานก่อน ซึ่งตัวอย่างของการดำเนินงานรูปแบบนี้คือ Honolulu Academy of Arts จัดรายการชุดละ 6 ครั้ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมปีที่ 5 จำนวน 16 โรงเรียน ประกอบด้วยรายการนำชมห้องแสดง 6 ห้อง ต่อด้วยห้องปฏิบัติการของศิลปิน เพื่อที่จะให้นักเรียนได้เข้าใจการทำงาน

ของศิลปินในประเทศต่าง ๆ ใช้ตามด้วยการชมการแสดงภาพเขียน / วิธีการพิมพ์ประติมากรรมแบบหล่อ

4.4 การเข้าชมโดยจัดเป็นวิชานับหน่วยกิต (Course for Credits) รูปแบบนี้พิพิธภัณฑสถานจะต้องร่วมมือกับโรงเรียนอย่างใกล้ชิด รูปแบบนี้นิยมมากขึ้น เมื่อการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาจากการจัดชั้นเรียนแบบเก่าเป็นการออกไปเรียนจากหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนด้วย ในการออกไปศึกษายังหน่วยงานอื่น ๆ นี้ต้องวางแผนล่วงหน้าและต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการทางการศึกษา รูปแบบนี้นิยมใช้ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยพิพิธภัณฑสถานและโรงเรียนต้องร่วมกันตั้งแต่วางแผน การบริหารจัดการ และการประเมินผล ตัวอย่างของการดำเนินงานคือ พิพิธภัณฑสถาน Dallas Museum of Natural History จัดวิชาชีววิทยา โดยความร่วมมือกับครูจาก Dallas Independent School District ภัณฑารักษ์ได้ช่วยให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้วัตถุในพิพิธภัณฑสถานประกอบการสอน

4.5 การฝึกงาน (Internship) รูปแบบนี้นิยมใช้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยโรงเรียนจะอนุญาตเข้ามาฝึกงานในพิพิธภัณฑสถาน และหน่วยกิตได้ในระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา หรือ 1 ปี ตามแต่จะตกลงกัน เจ้าหน้าที่ในพิพิธภัณฑสถานตามข้อตกลงจะต้องยินยอมที่จะฝึกงานให้กับนักเรียน เช่น นักเรียน High School Executive Internship Program ได้มาฝึกงานเกี่ยวกับการนำชมและการจัดทำโครงการพิเศษทางการศึกษาของพิพิธภัณฑสถาน

5. การเรียนการสอนในพิพิธภัณฑสถาน

Pitman ให้ความเห็นว่า ในปัจจุบันนี้พิพิธภัณฑสถานมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ภาพลักษณ์เก่าๆ ที่เคยเห็นครูนำนักเรียนเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน โดยการนำของเจ้าหน้าที่นำชมบรรยายซ้ำซากเหมือนอัดเทปไว้วันนั้นค่อยๆ หมดไปแล้ว สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นคือ กลยุทธ์ในการนำชมเพื่อให้นักเรียนสนใจกระตือรือร้น คือการที่พยายามสอนให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับโลกและท้องถิ่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้มากขึ้น การจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมและการตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ จะเป็นการนำเข้าสู่บทเรียนที่ดีกว่าการบรรยายสรุปเป็นอย่างมาก Pitman ได้ยกตัวอย่างว่า เมื่อเวลาเด็กนักเรียนดูพระพุทธรูป เด็กจะไม่เพียงแต่อยากรู้ว่าพระพุทธรูปองค์นี้คือใครเท่านั้น สิ่งที่เขาน่าจะรู้ก็คือ ท่านมีความสำคัญต่อใคร อย่างไร และเด็ก ๆ ควรจะทำอย่างไร ถ้าได้เห็นพระพุทธร

รูปที่ประดิษฐานอยู่ที่วัด เป็นต้น เด็ก ๆ อาจจะอยากลองนั่ง ยืนหรือแสดงอิริยาบถเลียนแบบพระพุทธรูป หรืออาจจะอยากฟังเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติก็ได้

ส่วนใหญ่การให้การศึกษที่พิพิธภัณฑสถานน่าจะทำได้ดี คือการแนะนำให้ผู้เข้าชมรู้จักกับวัตถุแสดงที่เขาไม่เคยรู้จักมาก่อน การให้การศึกษในพิพิธภัณฑสถานควรบอกความหมายที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัตถุ และสร้างความเชื่อมโยงวัตถุนั้น ๆ กับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ทางศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์แล้วแต่กรณีให้ได้

วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการจัดทำกิจกรรมทางการศึกษานั้น ได้แก่

1. เพื่อให้เกิดความตระหนักว่า การมาชมพิพิธภัณฑสถานเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้
2. เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับวัตถุต่าง ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น และวัตถุตามธรรมชาติ
3. เพื่อสอนแนวคิดในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ของมนุษย์และสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ
4. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้โดยอิสระ และอยากกลับมาชมพิพิธภัณฑสถานอีก

ฉะนั้น การจัดนิทรรศการหรือการจัดการเรียนการสอนในพิพิธภัณฑสถานจึงควรกระตุ้นให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น สนใจไปตาม เกิดทักษะใหม่และรู้จักเชื่อมโยงวิชาหนึ่งกับวิชาอื่น ๆ ให้ได้ ถ้าเด็กมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑสถาน น่าจะเป็นการฝึกหรือปูพื้นให้เด็ก เมื่อเวลาที่ต้องออกไปศึกษาหรือเผชิญกับสิ่งแวดล้อมภายนอกจริง ๆ จะได้เกิดความสนใจใฝ่รู้ได้ดียิ่งขึ้น

6. ประเภทของกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้นั้น เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ดียิ่งขึ้น โดยจะต้องใช้ทักษะหลาย ๆ อย่างรวมกัน เช่น เรียนรู้โดยผ่านการอธิบาย การวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ การตีความหรือแปลความ การเรียนรู้โดยการเปรียบเทียบกับสิ่งที่คุ้นเคยกับสิ่งที่ไม่คุ้นเคย เป็นต้น

ในการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์สถานไม่ควรให้เบียดบังความสำคัญของนิทรรศการและวัตถุแสดง ควรใช้กิจกรรมเป็นตัวเสริมในการชม เสริมความเข้าใจและเป็นตัวรวมสาระความรู้จากนิทรรศการ ซึ่งกิจกรรมที่อาจจะนำมาจัดได้ คือ

6.1 การตั้งคำถาม เป็นวิธีหนึ่งที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียน แทนการบรรยายหรือการปล่อยให้ชมตามลำพัง คำถามคำตอบจะช่วยให้นักเรียนได้คิด และทำให้การชมวัตถุที่จัดแสดง หรือนิทรรศการอย่างตั้งใจมากขึ้น ลักษณะของคำถามที่ควรใช้มีหลายแบบ เช่น แบบทบทวนความจำ แบบให้อธิบาย แบบให้รู้จักจินตนาการ แบบให้รู้จักตัดสินใจและหาเหตุผลมาประกอบการตัดสินใจ เป็นต้น

6.2 การตั้งคำถามแบบละเอียดลึกซึ้ง เป็นวิธีที่ใช้กับเด็กโต วิธีการนี้จะช่วยทำให้นักเรียนได้พัฒนาความคิด การหาคำตอบ และการหาข้อมูลสนับสนุนที่ยืนยันความคิดของตัวเอง วิธีการนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องหรือผิด และอาจต้องอาศัยการตีความหลาย ๆ อย่างประกอบกัน

6.3 การใช้แบบประมวลผล เป็นการช่วยให้นักเรียนรวบรวมความคิดเห็นและความเข้าใจจากการศึกษา สังเกต และจากการได้ชมวัตถุที่จัดแสดง การใช้แบบประมวลผลนี้ จะต้องเลือกใช้แบบตามระดับชั้นหรืออายุของนักเรียน สำหรับเด็กเล็กอาจให้วาดรูป วาดแผนที่ และขีดเขียนได้ สำหรับเด็กโตอาจตั้งคำถามแล้วหาคำตอบจากนิทรรศการ

6.4 การให้จับต้องวัตถุ ใช้ได้ดีกับเด็กเล็ก ซึ่งสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ได้รวดเร็ว จากการได้จับต้องสิ่งของมากกว่าคำบรรยายวัตถุ เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับขนาด น้ำหนัก สี สัน รูปทรงของวัตถุ และยังช่วยเพิ่มความสนใจให้แก่เด็ก ๆ ด้วย

6.5 การให้อ่านเอกสารต้นฉบับ เป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจให้แก่เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดนิทรรศการทางประวัติศาสตร์ เช่น ต้นฉบับตัวเขียน ลายมือ จดหมาย สมุดบันทึก ฯลฯ วิธีนี้จะนำไปสู่การซักถามระหว่างนักเรียน-ครู และเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถาน

6.6 การให้ทดลองปฏิบัติการ วิธีนี้เสริมประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน เพราะได้ทดลองปฏิบัติการด้วยตนเอง เช่น การปั้น ด้าย ทำอาหาร ประดิษฐ์สิ่งของ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมอื่นอีกเป็นจำนวนมาก ที่พิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนจะร่วมกันดำเนินการจัดขึ้น

7. การให้บริการนอกพิพิธภัณฑ์สถาน

ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น พิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ ได้มีการบริการนอกพิพิธภัณฑ์สถาน มากกว่า 100 ปีแล้ว โดยการจัดวิทยากรออกไปบรรยาย ส่งหนังสือเอกสาร ส่งนิทรรศการเคลื่อนที่ ส่งสไลด์และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ออกไปยังชุมชนและโรงเรียนในท้องถิ่นต่าง ๆ มีหลักฐานว่า พิพิธภัณฑ์สถาน American Museum of Natural History ส่งอุปกรณ์ช่วยสอนไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในเขต

นิวยอร์ก ตั้งแต่ประมาณ ปี 1890 หรือ พิพิธภัณฑ์สถาน Newark Museum ก็ได้ส่งนิทรรศการภาพเขียนและรูปปั้นจำลองไปแสดงที่ห้องสมุดประชาชน 7 แห่ง ในปี 1929 และพิพิธภัณฑ์สถานเด็ก Children Museum of Boston ก็ได้ให้ขีโมอุปกรณ์ไปจัดแสดงตั้งแต่ในปี 1913

ในปัจจุบันนี้ พิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ ก็ยังคงส่งสไลด์ประกอบคำบรรยาย ภาพยนตร์ ภาพโปสเตอร์ต่าง ๆ ไปยังสถานศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศ ทั้งนี้รวมถึงการที่เจ้าหน้าที่ในพิพิธภัณฑ์สถานและอาสาสมัครได้ออกไปเยี่ยมชมตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อบรรยายพิเศษหรือจัดนิทรรศการชั่วคราวอยู่เป็นประจำ โดยนำวัตถุมาแสดง เช่น เสื้อผ้า กระดุกสัตว์ เครื่องเรือนบางอย่าง และเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์บรรทุกขึ้นรถตู้ไปหมุนเวียนแสดงตามโรงเรียนต่าง ๆ

การให้ บริการนอกพิ พิ ธ กั ณ ฑสถาน มีจุดมุ่งหมายที่จะปลูกฝังเยาวชนในการใช้พิพิธภัณฑ์สถานเป็นแหล่งเพิ่มพูนความรู้ต่าง ๆ ในทุกสาขาวิชา และเป็นการกระจายการศึกษาออกไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นที่ห่างไกล ซึ่งภารกิจนี้นับว่ามีประโยชน์ แต่จะสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ก็ต่อเมื่อมีผู้มาใช้บริการ Pitman สรุปว่า โครงการดังกล่าวนี้ยังดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันนี้เพราะท้องถิ่นต่าง ๆ เห็นประโยชน์ และมาใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งในบางครั้งเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานก็ไปนั่งสังเกตการณ์เวลาครูสอนในโรงเรียน และประเมินผลของประสิทธิภาพในการใช้งานของวัตถุ อุปกรณ์ที่นำออกไปให้บริการ และฟังความคิดเห็นของครูและนักเรียน ในการใช้อุปกรณ์ดังกล่าวประกอบบทเรียนในหลักสูตร เมื่อมีข้อควรแก้ไขก็จะนำมาปรับปรุงที่พิพิธภัณฑ์สถานของตน แล้วส่งออกไปหมุนเวียนที่อื่นอีก ก็จะทำให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

แต่เนื่องจากการให้บริการนอกพิพิธภัณฑ์สถานนั้นมีค่าใช้จ่าย เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานจึงต้องใช้เวลาในการเตรียมงานกับผู้บริหารอย่างจริงจัง เพื่อให้คุ้มค่ากับค่าใช้จ่าย เช่น ฝ่ายพิพิธภัณฑ์สถานเป็นผู้จัดรถ และวัตถุที่จัดแสดง ทางฝ่ายผู้ให้บริการก็ต้องจัดหาที่จอดรถ ที่จัดแสดง

และการรักษาความปลอดภัยเป็นต้น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ก็ต้องประมาณการไว้ล่วงหน้า ทางโรงเรียนหรือสถานที่จัด จะต้องทราบล่วงหน้าเช่นเดียวกันว่า วัตถุที่จะนำมาจัดแสดงคืออะไรบ้าง ต้องการเนื้อที่จัดแสดงเท่าใด จึงจะเตรียมการได้ถูกต้อง ซึ่งรูปแบบการจัดบริการนอกพิพิธภัณฑ์สถานก็นิยมใช้กัน คือ

7.1 การบรรยายพิเศษ เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมมาก เป็นกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์สถาน จะจัดผู้เชี่ยวชาญออกไปตามโรงเรียนหรือห้องสมุดประชาชนพร้อมนิทรรศการหมุนเวียน หรือวัตถุแสดง หรือผลงานศิลปะต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้จะบรรยายเกี่ยวกับผลงานที่นำออกไป ใช้เวลาประมาณ 20 นาที- 2 ชั่วโมง แล้วแต่หัวข้อกิจกรรมนี้มักจะดำเนินการตามคำขอของผู้ใช้เป็นสำคัญ โดยจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามความพร้อมของผู้ใช้หรือจัดขึ้นก่อนที่จะเดินทางไปชมพิพิธภัณฑ์สถาน ตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์สถานที่ยังจัดกิจกรรมเหล่านี้เช่น

- ศูนย์วิทยาศาสตร์ Maryland (Maryland Science Center) ที่เมือง Baltimore จัดโปรแกรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก grade 5-8 ในเรื่องเกี่ยวกับธรณีวิทยาเคมี และสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยมีการนำเครื่องมือและวัตถุแสดงที่ห้องเรียน มีการบรรยาย และสาธิตในห้องปฏิบัติการ

- Peabody Museum of Salem ที่มลรัฐ Massachusetts จัดโปรแกรมสำหรับให้โรงเรียนต่าง ๆ เลือกรวม 9 หัวข้อ เช่น เรื่องเกี่ยวกับภูเขาไฟในคาบสมุทรแปซิฟิกเรื่องเมือง New England เรื่องการค้าของเมืองจีน โปรแกรมเหล่านี้จะประกอบด้วยสไลด์ภาพยนตร์ การบรรยายพิเศษ การสาธิต และเทปโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจให้นักเรียน และบางทีก็นำไปแสดงในห้องสมุดประชาชนเพื่อบริการแก่ชุมชน

7.2 การจัดทำชุดอุปกรณ์เพื่อให้ยืม ชุดอุปกรณ์เหล่านี้บางแห่งทำเต็มรูปแบบคือ มีทั้งคู่มือการทำงานของครู ฟิล์ม หนังสือ และวัตถุแสดง ระยะเวลาในการให้ยืมประมาณ 2 สัปดาห์หรือกว่านั้นแล้วแต่จะตกลงกัน สำหรับค่าใช้จ่ายที่ต้องเตรียมไว้ คือ ค่าบรรจุหีบห่อ ค่ารักษาความปลอดภัย ค่าประกัน ค่าขนส่งไป - กลับ ตัวอย่างพิพิธภัณฑ์สถานที่มีการดำเนินงานแบบนี้เช่น

- Oakland Museum มลรัฐแคลิฟอร์เนีย มีการหมุนเวียนให้ยืมชุดอุปกรณ์ในการจัดนิทรรศการ โดยจัดใส่กระเป๋าใหญ่ส่งไป ในกระเป๋าจะบรรจุวัตถุแสดง งานศิลปะ งานทางธรรมชาติวิทยา ป้ายคำบรรยาย รูปภาพ แผนที่ สไลด์ คู่มือในการติดตั้งและจัดแสดงนิทรรศการที่หมุนเวียนให้ยืมมีหลายเรื่อง เช่น เรื่องนิเวศวิทยาของบริเวณอ่าวซานฟรานซิสโก เรื่องชาวประมงจีนผู้บุกเบิกอุตสาหกรรมประมงของแคลิฟอร์เนีย และเรื่องเครื่องปั้นดินเผาของแคลิฟอร์เนีย เป็นต้น

7.3 การจัดทำสิ่งพิมพ์ พิพิธภัณฑ์สถานได้จัดประเภทหนังสือพิมพ์แผ่นพับเผยแพร่ไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในหลายรูปแบบ เอกสารเหล่านี้ทำขึ้นสำหรับนักเรียนโดยเฉพาะสิ่งพิมพ์เหล่านี้เป็นคนที่ส่วนกับชุดอุปกรณ์เพื่อให้ซึม เพราะมีวัตถุประสงค์ที่สร้างขึ้นเพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็กในเรื่องเกี่ยวกับศิลปะ วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เช่น นิตยสาร The Illinois History Magazine เป็นนิตยสารรายเดือนที่เผยแพร่สำหรับเด็ก grade 7-12 ทั่วประเทศ

7.4 การจัดรถบริการเคลื่อนที่ รถบริการเคลื่อนที่นี้มีบริการมาประมาณ 25 ปีแล้ว โดยนำวัตถุแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานไปบริการตามโรงเรียนชุมชนต่าง ๆ มีพิพิธภัณฑ์สถานประมาณ 40 แห่ง ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีบริการเช่นนี้ “พิพิธภัณฑ์สถานเคลื่อนที่” (Museum of Wheels, Galleries on Wheel) นี้จะจัดแสดงนิทรรศการในหัวข้อต่าง ๆ เช่น ศิลปะ วิทยาศาสตร์ และธรรมชาติวิทยา เป็นต้น ตัวอย่างพิพิธภัณฑ์สถานที่มีบริการพิพิธภัณฑ์สถานเคลื่อนที่คือ

- พิพิธภัณฑ์สถาน Museum of New Mexico นำนิทรรศการเรื่อง Pueblo Indian Life in New Mexico เป็นการแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวอินเดียนแดง บรรทุกขึ้นรถเคลื่อนที่ไปแสดงตามชุมชนต่าง ๆ เป็นเวลา 3 ปี

- ศูนย์วิทยาศาสตร์ Pacific Science Center ได้นำท้องฟ้าจำลองแบบกระเป่าหิ้ว ซึ่งติดตั้งได้ในเวลาอันรวดเร็วไปแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับท้องฟ้าและดาราศาสตร์ตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยเด็กนักเรียนสามารถคลานเข้าไปในกระโถมรอบละ 30 คน เพื่อดูท้องฟ้าในเวลากลางวัน และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วย

กิจกรรมทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว ล้วนเป็นกิจกรรมเพื่อการบริการนอกสถานที่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่ง Pitman ได้รวบรวมนำเสนอไว้ อย่างไรก็ตาม Pitman ก็ยังคงมีความเห็นว่า การจัดกิจกรรมบริการนอกสถานที่นั้น มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูงมาก และไม่ใช่ว่าทุกพิพิธภัณฑ์สถานจะทำได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายในการดำเนินการและงบประมาณสนับสนุนจากหลายฝ่าย รวมทั้งความพร้อมของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนด้วย

สำหรับในอนาคตนั้น Pitman ยังคงมีความเห็นว่า พิพิธภัณฑ์สถานน่าจะมียุทธศาสตร์ต่อการเรียนการสอนยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ นักเรียนคงจะชมพิพิธภัณฑ์สถานเพื่อที่จะเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ นอกเหนือที่มีเขียนไว้ในหนังสือตำราหรือจากการเรียนในห้อง

เรียน และในอนาคตพิพิธภัณฑ์สถานเองก็อาจจะปรับรูปแบบในการให้บริการเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อ การศึกษามากยิ่งขึ้น ทั้งการให้บริการแบบโรงเรียนพานักเรียนมาเป็นทางการ และแบบที่จะให้นัก เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองด้วย ทั้งนี้เพราะการที่จะนำนักเรียนทั้งชั้นมาชมพิพิธภัณฑ์สถานนั้น โรงเรียนบางแห่งก็มีความขลุกขลักหลายอย่างอันอาจเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินการบาง เรื่อง เช่น การเหมารถหรือเช่ารถ การจัดวันเวลาที่เหมาะสมหรือการรักษาความปลอดภัยให้แก่ัก เรียนเมื่อออกนอกสถานที่ อุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนเหล่านี้ พิพิธภัณฑ์สถานมี ความจำเป็นต้องนำมาประกอบการพิจารณา หากกลยุทธ์ในการดำเนินงานให้เหมาะสมเพื่อเอื้อ ประโยชน์ทางการศึกษาให้มากที่สุดต่อไป

การศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถานเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-formal Education) ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในปัจจุบัน เป็นการศึกษาจากวัตถุของจริงที่จัดแสดงในรูปนิทรรศการถาวร หรือนิทรรศการชั่วคราว ให้การเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และอารยธรรม ในสมัยโบราณอย่างต่อเนื่อง ความสำคัญในการศึกษานี้จะเห็นได้จากพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ ได้มี แผนงานการศึกษาขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อบริการงานการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่นิยมกันมากที่สุด มีการบริการนำชมสำหรับสถานศึกษาต่าง ๆ และหมู่คณะ ซึ่งเป็นการบริการแบบเก่า ๆ ที่รอคอยให้ สถานศึกษาต่าง ๆ มาใช้บริการที่พิพิธภัณฑ์สถานแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้น ถ้ามองดูตามสภาพความเจริญ ของสังคมและการศึกษาในปัจจุบันนี้นับได้ว่ายังไม่เพียงพอพิพิธภัณฑ์สถานควรจะมีบทบาทด้าน การศึกษาได้มากกว่านี้ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์สถานจะต้องติดตามหลักสูตรการเรียนการสอนว่าได้มีการ พัฒนาปรับปรุงไปในรูปแบบใด โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาเพื่อจะได้ให้บริการความรู้เข้ากับบทเรียน เพื่อทำให้พิพิธภัณฑ์สถานเป็นสถานที่เรียนรู้ (Museum as a place of learning) ของ โรงเรียนโดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา ด้วยการจงใจให้โรงเรียนต่าง ๆ เข้าสู่พิพิธภัณฑ์สถานและ ในขณะที่เดียวกันพิพิธภัณฑ์สถานก็จะต้องนำตัวเองเข้าไปหาโรงเรียนต่าง ๆ ด้วยในลักษณะการสื่อ สารแบบสองทิศทาง (Two-way Communication) (Pitman-Galles , 1981)

พิพิธภัณฑ์สถานและงานให้การศึกษาในประเทศไทย

1. พิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทยกับการจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษา

พิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย ได้รับการจัดตั้งในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ประจำเมือง พิพิธภัณฑ์สถานในหน่วยงานราชการต่าง ๆ หรือแม้แต่พิพิธภัณฑ์สถานซึ่งจัดตั้งโดยเอกชน ในปัจจุบันมีพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทยกว่า 400 แห่ง แต่ในจำนวนที่มีอยู่นี้ พิพิธภัณฑ์สถานส่วนใหญ่ มิได้ทำหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ พิพิธภัณฑ์สถานส่วนใหญ่ มักทำหน้าที่เป็นสถานที่เก็บรวบรวมวัตถุ และจัดแสดงเท่านั้น หรืออย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ส่วนพิพิธภัณฑ์สถานที่ทำหน้าที่อื่น ๆ พร้อมกับการจัดแสดงและการรวบรวมวัตถุ ตามหน้าที่อันควรของพิพิธภัณฑ์สถานได้อย่างสมบูรณ์ นั้น มีเพียงไม่มากนัก ทำให้พิพิธภัณฑ์สถานหลายแห่ง ขาดความสมบูรณ์ในหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานไป ความสมบูรณ์ทางด้านบริการนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้พิพิธภัณฑ์สถาน เป็นสถาบันที่น่าสนใจของประชาชน การที่ผู้เข้าชมต้องการทราบรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ความเป็นมาของวัตถุที่สัมพันธ์กับเรื่องราวทางการค้นคว้า ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าผู้เข้าชมได้รับการบริการความรู้เพียงจากการดูวัตถุ และการอ่านป้ายอธิบายวัตถุที่แสดงเพียงอย่างเดียว ดังนั้นบทบาทของการจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถานนั้น จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างที่สุด การทำให้พิพิธภัณฑ์สถานเป็นที่สนใจ เป็นสถาบันที่มีชีวิตชีวา ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของความเปลี่ยนแปลง หรือแบบของการศึกษา ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การแปลความหมายของวัตถุให้เข้าใจ เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องเตรียมไว้ให้พร้อม และการแปลความหมายของวัตถุนี้ เป็นสาเหตุทำให้เกิดกิจกรรมทางการศึกษาแขนงต่าง ๆ ขึ้นในพิพิธภัณฑ์สถาน อาทิ

1.1 บริการนำชม การจัดแสดงวัตถุในพิพิธภัณฑ์สถานเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถที่จะสร้างความประทับใจให้ผู้เข้าชมรู้คุณค่าของวัตถุในพิพิธภัณฑ์สถานได้มากไปกว่า ความเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้เองพิพิธภัณฑ์สถาน จึงพยายามจัดหาอุปกรณ์ทางการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้นว่า ป้ายประจำวัตถุ ภาพถ่าย หุ่นจำลอง แผนที่ เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ เพื่อช่วยผู้เข้าชมให้ทราบว่า วัตถุดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับเรื่องราวที่น่าสนใจในพิพิธภัณฑ์สถานอย่างไร สิ่งแรกที่พิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ หยิบยื่นเรื่องราวเกี่ยวกับวัตถุในพิพิธภัณฑ์สถานให้แก่ผู้เข้าชม คือ การบริการนำชม ซึ่งการบริการนำชมนี้ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งของพิพิธภัณฑ์สถานทุกวันนี้ เพราะใช้ค่าใช้จ่ายน้อย และการที่

เจ้าหน้าที่ได้พบปะกับผู้ชมโดยตรง เป็นการพิสูจน์และสามารถหยิบยื่นเรื่องราวที่ถูกต้องให้กับผู้เข้าชม ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานที่มีงานบริการนำชมที่โดดเด่น อาทิ

- พิพิธภัณฑ์พระที่นั่งวิมานเมฆ เป็นพิพิธภัณฑ์สถานซึ่งจัดแสดงโดยใช้พระที่นั่งซึ่งสร้างด้วยไม้สักทอง มีขนาดใหญ่ในเขตพระราชวังดุสิต ซึ่งมีความเป็นมาและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในตัวเอง โดยจัดแสดงเป็นการจัดแสดงเกี่ยวกับเครื่องใช้ต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมวงศานุวงศ์ และเจ้านายพระองค์อื่น ๆ ซึ่งเป็นการยากที่จะให้ผู้เข้าชม สามารถเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของวัตถุที่พิพิธภัณฑ์นำมาจัดแสดง และรวมทั้งสถานที่ส่วนต่าง ๆ ในองค์พระที่นั่ง ด้วยตนเองหรือจากการอ่านจากป้ายคำบรรยาย ทางพิพิธภัณฑ์พระที่นั่งวิมานเมฆ จัดให้มีการบริการนำชมเป็นรอบ ๆ ทุก 15 นาที ตั้งแต่เวลา 9.00 น.-16.30 น. โดยการบริการนำชมในแต่ละรอบจะสลับการนำชมด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยทางพิพิธภัณฑ์จัดเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่บริการนำชม จำนวน 16 คน โดยในแต่ละรอบกำหนดการนำชม จะบริการกลุ่มผู้ชมประมาณ 25-30 คน และใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงต่อรอบ

- พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย เป็นพิพิธภัณฑ์สถานอีกแห่งหนึ่งที่เน้นงานบริการนำชมอย่างต่อเนื่อง โดยทางพิพิธภัณฑ์จัดให้มีเจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่ในการบริการนำชมจำนวนถึง 14 คน โดยทางพิพิธภัณฑ์จัดบริการนำชมแก่คณะผู้เข้าชม ซึ่งแจ้งความจำนงล่วงหน้า โดยส่วนผู้เข้าชมทั่วไป ทางเจ้าหน้าที่จะเข้าไปนำชม โดยเริ่มจากการชี้แจงหลักปฏิบัติในการชม และเดินอธิบายตามคณะผู้เข้าชม เพื่ออธิบายและตอบคำถามต่าง ๆ โดยมีได้กำหนดเป็นรอบที่แน่นอน ซึ่งปรับเปลี่ยนไปตามผู้เข้าชม โดยการบริการนำชมของพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทยนั้น บางครั้งจะให้การรับช่วงของเจ้าหน้าที่ ซึ่งประจำตามห้องจัดแสดงต่าง ๆ ในการนำชม

- ศูนย์บริการเพื่อการศึกษา (พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์) เป็นพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ตั้งอยู่บริเวณเดียวกับท้องฟ้าจำลอง ซึ่งได้รับความสนใจจากเด็กและนักเรียนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นงานบริการนำชมของศูนย์บริการเพื่อศึกษานั้น จึงเป็นในลักษณะจัดตามการร้องขอ ซึ่งส่วนใหญ่จัดให้กับหมู่คณะของนักเรียนที่เดินทางเข้ามาชมท้องฟ้าจำลอง ซึ่งได้รับการติดต่อล่วงหน้า แต่อย่างไรก็ตามสำหรับผู้เข้าชมที่ไม่มาเป็นหมู่คณะ ทางศูนย์บริการเพื่อการศึกษายังมีเจ้าหน้าที่อีกส่วนหนึ่งซึ่งประจำจุดตามห้องจัดแสดง หรือห้องกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ให้คำอธิบาย แนะนำ และนำชมอีกด้วย โดยเจ้าหน้าที่นำชมของศูนย์บริการเพื่อการศึกษา มีจำนวน 14 คน ทำหน้าที่สลับหมุนเวียนกันไป

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นอีกพิพิธภัณฑ์หนึ่ง ซึ่งมีบริการนำชม โดยมีเจ้าหน้าที่นำชม 4 คน ซึ่งจัดให้มีบริการนำชมแก่หมู่คณะที่แจ้งความจำนงไว้ล่วงหน้า การนำชมมิได้กำหนดช่วงระยะเวลาที่แน่นอน นอกจากนั้น ยังมีบริการนำชมสำหรับชาวต่างประเทศในภาษาต่าง ๆ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากกลุ่มอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์ โดยบริการนำชมในภาษาต่างประเทศนี้ เน้นกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว มีบริการนำชม 1 รอบต่อวัน โดยส่วนใหญ่จะเริ่มเวลา 9.30 น.

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานบริการนำชมของพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย พบว่า ที่ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานโดยปราศจากการซักซ้อมความเข้าใจ หรือได้รับคำแนะนำมาก่อน หรือมีจุดมุ่งหมายมาก่อน จะไม่ให้ความสนใจในคำบรรยายของเจ้าหน้าที่มากนัก เพราะผู้เข้าชมบางกลุ่มซึ่งไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานมาก่อน เมื่อเข้าชมครั้งแรกก็จะกระตือรือร้นที่จะดูวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานมากกว่าอ่านหรือฟังเรื่องราวจากคำบรรยาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเจ้าหน้าที่นำชมไม่ได้เข้าใจจิตวิทยาของผู้เข้าชมด้วยแล้ว การบริการนำชมแทบจะไม่เกิดประโยชน์เลย ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว พิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ ควรจัดให้มีการปฐมนิเทศน์ เพื่ออธิบายให้ผู้เข้าชมเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์สถาน และเรื่องราวที่สนใจว่า ความสัมพันธ์กับวัตถุที่จัดแสดงอย่างไรก่อน โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การฉายภาพประกอบ จนเห็นว่าผู้เข้าชมเริ่มมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ต่อการจัดแสดง จึงเริ่มนำชม

1.2 กิจกรรมสำหรับเด็ก กิจกรรมเป็นตัวเสริมสร้างบรรยากาศการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานได้เป็นอย่างมาก เป็นจุดเริ่มต้นในการสานสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เข้าชมกับพิพิธภัณฑ์สถาน ดังนั้น รูปแบบของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์สถานจึงเป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อการเข้าชมของผู้เข้าชม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน รูปแบบของกิจกรรมในแต่ละพิพิธภัณฑ์สถานนั้นจะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของพิพิธภัณฑ์สถาน เช่น

1.3 การอบรม รูปแบบการอบรม เป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่ทางพิพิธภัณฑ์สถานนำมาเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินงานบริการทางการศึกษา เช่น การอบรมศิลปะเด็ก ระหว่างช่วงปิดภาคเรียนเดือนตุลาคม ของหอศิลป์แห่งชาติ หรือการอบรมศิลปะเด็ก ภาคฤดูร้อนของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร การจัดอบรมทักษะการประพันธ์โคลงกลอน ในรูปแบบโครงการยุวกวีศรีศิลป์ ซึ่งจัดในช่วงวันสุนทรภู่ของพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย นอกจากรูปแบบการอบรมแล้ว การออกค่ายเยาวชน ก็เป็นอีกรูปแบบกิจกรรมสำหรับเด็กอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ซึ่งดังเช่นค่ายเยาวชนที่จัดโดยศูนย์บริการเพื่อการศึกษา โดยรูปแบบอาจเป็น

การเข้าค่ายในบริเวณศูนย์ ฯ หรืออาจนำออกไปนอกสถานที่ นอกจากนั้นแล้ว ยังมีบางกิจกรรมจัดเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑสถานกับครอบครัว เช่น กิจกรรมค่ายครอบครัว ซึ่งศูนย์บริรักษ์เพื่อการศึกษา จัดเพื่อให้ครอบครัวได้ออกไปพักผ่อนและศึกษาหาความรู้ร่วมกัน เช่น กิจกรรมดูดาว ซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมที่ได้รับการตอบรับจากผู้สนใจเข้าร่วมเป็นอย่างมาก

1.4 โครงการกิจกรรมชุดความรู้ ของศูนย์บริรักษ์เพื่อการศึกษา เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ซึ่งทางศูนย์ฯ ได้จัดเตรียมไว้ตามระดับการศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้นี้ เป็นการร่วมกิจกรรมการทดลอง และอื่นๆ เป็นระยะเวลาประมาณ 3 ชั่วโมง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้ เป็นการร่วมประสานงานกับทางโรงเรียนสำหรับเด็กในระดับต่าง ๆ ซึ่งทางศูนย์ฯ ได้เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ชุด สำหรับระดับดังนี้

ระดับอนุบาล	4 ชุด
ระดับประถมศึกษา	4 ชุด
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	4 ชุด

สำหรับนักศึกษาหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน 20 ชุดวิชา จัดบริการทุกวันอาทิตย์ ใช้เวลา 3 ชั่วโมงต่อชุดวิชา ซึ่งผู้ใช้บริการจะต้องเสียค่าบริการในอัตราชุดวิชาละ 30 บาท/คน และสามารถรับนักศึกษาได้ 50 คน/กลุ่ม ซึ่งการเรียนโดยชุดวิชานี้สามารถนำไปเป็นผลการศึกษาของการศึกษานอกโรงเรียนได้

นอกจากนี้ ทางศูนย์บริรักษ์เพื่อการศึกษา ยังได้มีรูปแบบเพื่องานบริการการศึกษา ในอีกลักษณะหนึ่ง คือ การรับสมัครสมาชิกบัตรอัจฉริยะ โดยมีอัตราค่าสมาชิกแตกต่างกันไปตามระดับ คือ ประถมศึกษา 50 บาท/ปี ระดับมัธยมศึกษา 100 บาท/ปี และบุคคลทั่วไป 200 บาท/ปี ซึ่งผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกบัตรสามารถใช้บริการของศูนย์บริรักษ์ฯ ต่าง ๆ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย อาทิ ค่าเข้าชม การได้รับสิทธิการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทางศูนย์บริรักษ์ฯ จัดให้มีขึ้น ซึ่งโครงการดังกล่าวได้มีการร่วมมือระหว่างศูนย์บริรักษ์ฯ และโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณโดยรอบ ซึ่งได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี เช่น ในทุกวันพุธช่วงบ่าย โรงเรียนวัดธาตุทองจะจัดให้มีการศึกษานอกห้องเรียน และโดยมากครูจะพานักเรียนมาเรียนที่ศูนย์บริรักษ์ฯ

นอกจากนั้น โครงการใหม่ที่ทางศูนย์วิจัยฯเพื่อการศึกษาเริ่ม ด้วยการประสานงานกับหน่วยงานเอกชน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา คือ “โครงการวิทยาศาสตร์ในสวนสนุก” และโครงการ “วิทยาศาสตร์สัญจร” ซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่างศูนย์วิจัยฯกับสวนสนุกต่าง ๆ อาทิ แคนเนรมิต, ลีโอบแลนด์, ฟาร์มจระเข้ เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำเด็กมาเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ในสวนสนุก อาทิ เรื่องหลักการทำงานของเครื่องเล่น เช่น รถไฟเหาะ เรือไวคิง โดยผู้เข้าร่วมโครงการจะได้รับความรู้ควบคู่ไปกับความสนุกสนาน เนื่องจากทางสวนสนุกจะจัดทำเอกสารแจกด้วย โดยโครงการดังกล่าวต้องจองล่วงหน้า และเสียค่าบริการ 75 บาท /คน ซึ่งเป็นค่าเข้าสวนสนุก 60 บาท และเป็นส่วนของท้องฟ้าจำลอง 15 บาท

1.5 การบรรยายพิเศษ การบรรยายพิเศษเกี่ยวกับเรื่องราวการค้นคว้าของพิพิธภัณฑสถานต่อสังคมเป็นกิจกรรมซึ่งพิพิธภัณฑสถานควรจัดให้ได้อย่างสม่ำเสมอ เช่น โดยทางพิพิธภัณฑฯหุ่นขี้ผึ้งไทย โดยปกติ จะจัดให้มีการบรรยาย สัปดาห์ ละ 1-2 ครั้ง ในขณะที่หอศิลป์แห่งชาติ มักจัดให้มีการบรรยายหรือเสวนาในเรื่องราวที่เกี่ยวกับแนวคิดของงานที่จัดแสดง เมื่อมีการเปิดนิทรรศการใหม่ ๆ ในส่วนของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้จัดให้มีการบรรยายพิเศษทุก 2 เดือน หรือจัดในช่วงมีการจัดนิทรรศการพิเศษ นอกจากนี้การบรรยายพิเศษของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ยังเป็นกิจกรรมหลักของกลุ่มอาสาสมัครพิพิธภัณฑฯ ซึ่งจัดให้มีการบรรยายทุกเดือน โดยบรรดาผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่ศึกษาเรื่องดังกล่าว

ส่วนการบรรยายนอกพิพิธภัณฑสถาน เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑฯ มักจะออกไปบรรยายตามสถานที่ต่างๆ ตามที่ได้รับเชิญ แต่เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่ในส่วนการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นการบรรยายนอกสถานที่ ซึ่งเป็นส่วนการติดต่อประสานงานจากพิพิธภัณฑฯจึงไม่ค่อยมีมากนัก

1.6 การจัดรายการทางวัฒนธรรม เป็นการให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑฯหุ่นขี้ผึ้งไทย ได้รับความร่วมมือจากสถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการจัดสรรเวลาออกอากาศรายการความรู้ทางวัฒนธรรม ความยาว 30 นาที/สัปดาห์ ซึ่งทางพิพิธภัณฑฯหุ่นขี้ผึ้งไทย ได้นำเสนอนานาสาระทางวัฒนธรรมสู่สังคม ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง ซึ่งรายการนี้ได้ดำเนินรายการมากกว่า 5 ปีแล้ว นอกเหนือจากนั้น ทางพิพิธภัณฑฯพระที่นั่งวิมานเมฆ จัดให้มีรายการแสดงทางวัฒนธรรมที่บริเวณลานแสดงของพิพิธภัณฑฯอย่างสม่ำเสมอ เช่น การแสดงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว โดยใช้กระบี่กระบอง และรำไทย เป็นต้น

1.7 กิจกรรมนอกสถานที่ เป็นการบริการการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งพิพิธภัณฑสถานสามารถกระทำได้ เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ขอนแก่น จัดให้มีกิจกรรมนอกสถานที่ บริเวณหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ขอนแก่น ซึ่งเป็นสวนสาธารณะ ซึ่งประชาชนเข้ามาใช้ประโยชน์ในช่วงเช้า และเย็น ซึ่งทางพิพิธภัณฑสถาน ได้จัดมุมพิพิธภัณฑภัณฑ์ และได้รับความสนใจจากประชาชนผู้มาพักผ่อนในสวนสาธารณะเป็นอย่างมาก จากสถิติซึ่งรวบรวมไว้ในรายงานของพิพิธภัณฑสถาน พบว่าในช่วงระยะเวลา 10 เดือน ระหว่างตุลาคม 2539-กรกฎาคม 2540 มีผู้เข้ามาใช้บริการมุมพิพิธภัณฑภัณฑ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขอนแก่นมากกว่า 48,000 คน

- ศูนย์บริการเพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานที่เน้นทางด้าน การดำเนินกิจกรรมนอกสถานที่เป็นหลัก กล่าวคือ นอกจากทางศูนย์บริการจะจัดแสดงและจัดกิจกรรมในสถานที่แล้ว ทางศูนย์บริการฯ ยังมีหน่วยบริการเคลื่อนที่ ออกไปให้ความรู้ตามสถานที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ จำนวน 12 หน่วย ซึ่งในรถนิทรรศการเคลื่อนที่แต่ละหน่วย จะบรรจุเรื่องราวความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์

1.8 กิจกรรมพิเศษ ปรกติแต่ละพิพิธภัณฑสถานมักจะจัดให้มีกิจกรรมพิเศษ ในโอกาสที่แตกต่างกัน เช่น พิพิธภัณฑฯ หุ่นขี้ผึ้งไทย จัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องในโอกาสพิเศษ อาทิ วันเด็ก วันสงกรานต์ วันพิพิธภัณฑฯ ไทย วันพิพิธภัณฑฯ สากล วันพิพิธภัณฑฯ หุ่นขี้ผึ้ง เป็นต้น

- ศูนย์บริการเพื่อการศึกษา จัดกิจกรรมพิเศษ เช่น สัปดาห์วิทยาศาสตร์ สัปดาห์โลกเด็กฉลาด เป็นต้น

- พิพิธภัณฑฯ พระที่นั่งวิมานเมฆ จัดให้มีสัปดาห์พิเศษ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว มีการแสดงแสง-สี-เสียง มีการออกร้าน แสดงและสาธิตกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การทำขนมไทย เป็นต้น

2. พิพิธภัณฑสถานกับโรงเรียน

โรงเรียนและพิพิธภัณฑสถานในหลายประเทศมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่ในบางประเทศก็ขาดความร่วมมือกัน ซึ่งทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบแวดล้อมหลายประการ รวมทั้งระบบการศึกษา ภาวะเศรษฐกิจและพัฒนาการของกิจการพิพิธภัณฑสถาน และพัฒนาการด้านการศึกษาของแต่ละประเทศ การศึกษาของนักเรียนในปัจจุบันต้องการการศึกษานอกสถานที่มากขึ้น

และพิพิธภัณฑ์สถานจัดเป็นสถานที่หนึ่งที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ การประสานงานระหว่าง พิพิธภัณฑ์สถานกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ได้หลายประการ เช่น

2.1 การนำนักเรียนไปชมพิพิธภัณฑ์สถานเพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจบทเรียน ซึ่งอาจจะกระทำได้ โดยจัดเป็นการศึกษานอกสถานที่ระหว่างบทเรียน โดยครูเห็นว่าสมควรจะจัดประสบการณ์นอกโรงเรียนให้แก่เด็ก โดยมีการเตรียมบทเรียนเพื่อไปศึกษาหาความรู้ในพิพิธภัณฑ์สถาน ในกรณีนี้ทางครูจะมีการตกลงกับเจ้าหน้าที่การศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานให้จัดบทเรียนที่ต้องการให้ ซึ่งในกรณีนี้ทางครูและนักเรียนจะต้องเตรียมบทเรียนล่วงหน้าแล้วว่า ต้องการการเรียนรู้เรื่องอะไรจากพิพิธภัณฑ์สถาน การไปชมพิพิธภัณฑ์สถาน อาจจัดเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในการสอน ซึ่งอาจจะเป็นตอนต้นหรือตอนกลางของหน่วยการสอน

2.2 การใช้พิพิธภัณฑ์สถานเป็นหัวข้อในการศึกษา เป็นการเรียนแบบเป็นโครงการ ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์สถาน โดยจัดหัวข้อศึกษาให้ทำงาน ค้นคว้า และสร้างสรรค์กิจกรรม มีการแบ่งงานกันตามความถนัด ซึ่งผลจะช่วยให้ทราบได้ว่าเด็กมีความเข้าใจกับหัวข้อศึกษามากน้อยเพียงใด

2.3 การยืมวัตถุจากพิพิธภัณฑ์สถานมาเป็นอุปกรณ์ประกอบการสอน ในบางบทเรียนครูไม่จำเป็นต้องพาเด็กมาพิพิธภัณฑ์สถานเพื่อดูของ แต่อาจขอยืมวัตถุที่ต้องการจากพิพิธภัณฑ์สถานมาให้เด็กดูประกอบบทเรียนในห้องเรียน ในปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สถานส่วนใหญ่จะมีบริการให้ยืมวัตถุ และจัดทำในหลายวิธีการ เช่น เป็นกล่อง มีคำบรรยาย แผ่นสไลด์ เทป วัตถุจำลอง ประกอบเป็นเรื่องราว จัดเป็นชุดไว้บริการ

2.4 การเชิญวิทยากรจากพิพิธภัณฑ์สถาน ไปให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน

ดังกล่าวมาแล้ว ถ้าพิพิธภัณฑ์สถานจัดบริการการศึกษาขึ้น จะช่วยโรงเรียนได้ 2 ทาง คือ ทางหนึ่งให้โรงเรียนพานักเรียนไปทัศนศึกษาที่พิพิธภัณฑ์สถานโดยจัดกิจกรรม และความสะดวกให้ และอีกทางหนึ่งคือนำพิพิธภัณฑ์สถานไปสู่โรงเรียน โดยวิธีให้ยืมวัตถุและจัดวิทยากรไปบรรยายให้ความรู้

การเข้าไปประสานงานกับทางโรงเรียนของพิพิธภัณฑสถาน มีส่วนอย่างมากในการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและพิพิธภัณฑสถาน ตัวอย่างของการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างพิพิธภัณฑสถานกับ โรงเรียน ของพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย เช่น

- พิพิธภัณฑฯ หุ่นขี้ผึ้งไทย มีการจัดกลุ่มโรงเรียนที่ทางพิพิธภัณฑฯ จัดเป็นกลุ่มเป้าหมายออกเป็นหลายระดับ เพื่อวางแผนในการดำเนินการประสานงานในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยการส่งข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของพิพิธภัณฑฯ อย่างสม่ำเสมอผ่านจดหมายข่าวประชาสัมพันธ์ “ข่าวชาวหุ่น” ซึ่งออกเผยแพร่ราย 3 เดือน ซึ่งจะถูกส่งไปยังสถานการศึกษา และเครือข่ายต่างๆทั่วประเทศ ประมาณ 7,000 แห่ง นอกจากนี้ทางพิพิธภัณฑฯ ยังส่งข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของพิพิธภัณฑฯ ไปยังโรงเรียนต่าง ๆ อย่างน้อยภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง โดยมุ่งเน้นไปยังโรงเรียนในเขตจังหวัดนครปฐมเป็นหลัก ซึ่งทางพิพิธภัณฑฯ อนุญาตให้โรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดนครปฐมสามารถพานักเรียนมาเข้าชมพิพิธภัณฑฯ ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยแจ้งความจำนงค์ล่วงหน้า

นอกจากนั้น ทางพิพิธภัณฑฯ ยังมีการประสานงานผ่านโรงเรียนต่าง ๆ โดยใช้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความคิดไปยังนักเรียน จัดให้มีการสัมมนาครูและผู้บริหารสถาบันการศึกษา เรื่อง “การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม” ขึ้นในปี 2539 เพื่อสรุปปัญหาที่มีอยู่ในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา และร่วมสรุปเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ ยังประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาในจังหวัดนครปฐม เพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น โครงการวันแห่งความเป็นไทย “สืบสานงานศิลป์จากห้องเรียนสู่ชุมชน” ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้โรงเรียนในจังหวัดนครปฐม 17 แห่ง นำผลงานศิลปะในท้องถิ่น ซึ่งเป็นผลงานของนักเรียน นักศึกษา มาจัดแสดง และสามารถจำหน่ายสินค้าที่นำมาแสดงให้กับผู้ที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑฯ ได้ ซึ่งโครงการนี้ทางพิพิธภัณฑฯ ได้จัดให้มีทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2540 ถึง กุมภาพันธ์ 2541 สัปดาห์ละ 1 โรงเรียน โดยทางพิพิธภัณฑฯ สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และค่าอาหาร ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสถาบันการศึกษาในจังหวัดนครปฐม นับว่าเป็นการประสานความสัมพันธ์และความร่วมมือของพิพิธภัณฑฯ และโรงเรียนอย่างเป็นทางการ

- ศูนย์บริรักษ์เพื่อการศึกษา ได้มีการร่วมมือกับโรงเรียนต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียง ในเรื่องการจัดกิจกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ อาทิ โครงการเรียนรู้จากนิทรรศการ โรงเรียนจะจัดนักเรียนมาเรียนรู้จากนิทรรศการที่ทางศูนย์บริรักษ์ฯ จัดแสดง โรงเรียนที่เป็นสมาชิกโครงการนี้

จะสามารถจัดให้นักเรียนได้มาเข้าชมได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เช่น โครงการการเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนวัดธาตุทอง เป็นต้น นอกจากนี้ การอบรมครูสายวิทยาศาสตร์ เป็นอีกโครงการหนึ่งซึ่งทางศูนย์บริรักษ์ฯ ได้จัดทำอย่างต่อเนื่อง โดยเฉลี่ย 2 ครั้ง/ปี

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีโครงการที่ประสานงานกับโรงเรียน เริ่มจากการอบรมครูหมวดสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ปีละประมาณ 30-40 คน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สถาน และเสริมสร้างทักษะให้ครูสามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปถ่ายทอดให้นักเรียนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดีจากสถานศึกษาต่าง ๆ โครงการนี้เริ่มดำเนินการอีกครั้งในช่วง 2-3 ปีงบประมาณที่ผ่านมา หลังจากที่ยุทธดำเนินไปเป็นเวลานาน โดยครูที่เข้าร่วมโครงการเป็นครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่งจดหมายเชิญ และได้รับการตอบรับเข้าร่วมการอบรม ซึ่งโครงการดังกล่าว ได้สร้างเครือข่ายงานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เนื่องจาก ครูผู้รับการอบรมมักนำหรือสั่งให้นักเรียนมาศึกษาค้นคว้าเรื่องราวในพิพิธภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ

ในเรื่องเกี่ยวกับร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานกับโรงเรียนและหลักสูตรนั้น จิราจกมล(2532 : 211-212) กล่าวไว้ว่า หลักสูตรทั่วไปเป็นผลสะท้อนของวัตถุประสงค์ของการศึกษา และทฤษฎีการศึกษา ความเข้าใจแต่ก่อนก็เห็นว่า หลักสูตรคือเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ให้โรงเรียนจัดสอน แต่ความหมายของหลักสูตรนั้นไม่ใช่เพียงแต่เนื้อเรื่อง แต่จะบ่งถึงความสำคัญอื่น ๆ เช่น กำหนดเวลา กิจกรรมและชั้นเรียน หลักสูตรในปัจจุบันก็คือ การจัดประสบการณ์แก่นักเรียนโดยคำนึงถึงความสามารถและอายุของเด็ก ซึ่งแม้ว่าพิพิธภัณฑ์สถานจะไม่ใช่ผู้ทำหลักสูตร แต่ด้วยเหตุที่ต้องจัดกิจกรรมการศึกษาช่วยโรงเรียน จึงจำเป็นต้องทราบหลักสูตรต่าง ๆ อันเป็นทฤษฎีและหลักสูตรที่ใช้เฉพาะในชุมชนที่พิพิธภัณฑ์สถานให้บริการ แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่การศึกษาจะต้องทราบแบบต่าง ๆ ของหลักสูตรไว้เป็นหลัก ซึ่งอาจกล่าวได้เป็นหลักใหญ่ ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (Subject curriculum) หลักสูตรแบบนี้ขึ้นอยู่กับโรงเรียนแบบเก่า โดยจัดการสอนเป็นรายวิชา และกำหนดเนื้อหาของวิชา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ฯลฯ การสอนก็แบ่งเวลาสอนแยกวิชาเป็นชั่วโมง ๆ ไป

2. หลักสูตรเชื่อมโยงวิชาต่าง ๆ (Correlation Curriculum) หลักสูตรแบบนี้ แทนที่จะกำหนดรายวิชาแยกจากกันก็เปลี่ยนเป็นเชื่อมกันเสีย โดยความคิดที่จะทำให้บทเรียนมีความหมายขึ้น เช่น สอนประวัติศาสตร์และวรรณคดีด้วยกัน ให้สัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน

3. หลักสูตรเป็นหมวดวิชา (Boardfield Curriculum) การเชื่อมโยงอีกวิธีหนึ่ง คือ จัดเป็นหมวด จัดวิชาที่ใกล้เคียงกันเข้าเป็นหมวดหมู่และเรียนรวมกันเป็นวิชาเดียว เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และศีลธรรม ก็รวมเรียกว่า วิชาสังคมศึกษา เป็นต้น

4. หลักสูตรจัดเป็นกิจกรรม (Activity Curriculum) หลักสูตรแบบนี้ จัดขึ้นตามทฤษฎีการศึกษาที่ให้เด็กเป็นศูนย์กลาง หลักสูตรแบบนี้ถือความสนใจและความต้องการของเด็กเป็นหลัก และจัดบทเรียนโดยวิธีการแก้ปัญหา และให้เด็กช่วยกันแก้ปัญหาตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน

5. หลักสูตรจัดเป็นวิชาหลัก (Core Curriculum) หลักสูตรแบบนี้จัดโดยพิจารณาความสนใจและความต้องการของสังคม ประกอบด้วยวิชาสองประเภท คือ วิชาสามัญที่เป็นหลักซึ่งทุกคนต้องเรียน และวิชาสำหรับเลือกตามความสามารถ หลักสูตรแบบนี้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนในสิ่งที่สังคมต้องการและสิ่งที่เด็กสนใจเอง

ฉะนั้น พิพิธภัณฑสถานที่จัดบริการแก่ชุมชนที่มีหลักสูตรหลายแบบ จำเป็นต้องเข้าใจหลักสูตรและวิธีการสอนของโรงเรียนด้วย จึงจะให้ความร่วมมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จิรา จงกล (2532 : 217-219) ให้ความเห็นว่า เดิมพิพิธภัณฑสถานมีการนำชมแก่นักเรียน โดยไม่มีความมุ่งหมายจะเรียนเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ ในปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นการจัดบทเรียนแก่นักเรียนเป็นเรื่อง ๆ ไป แต่การนำชมก็ยังคงมีอยู่ถ้าโรงเรียนต้องการให้นำชมทั่วไป การจัดบทเรียนแก่นักเรียนดังกล่าวอาจกล่าวได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การเตรียมระหว่างครูและเจ้าหน้าที่ โดยหลักปฏิบัติทั่วไปแล้ว ก่อนที่โรงเรียนจะนำนักเรียนมารับบทเรียนจะต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่การศึกษา เพื่อตกลงกันเสียก่อน เป็นการแจ้งความประสงค์ให้เจ้าหน้าที่จัดบริการให้ตามต้องการ โดยพิจารณาจากหลักสูตร และการจัดแสดงซึ่ง

จัดเป็นรายการส่งไปตามโรงเรียนเป็นการเสนอบริการแก่โรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนเลือกและจงบ
 รายการของพิพิธภัณฑ์สถาน

2. วิธีสอนหรือการจัดบทเรียนอาจกล่าวได้เป็น 2 แบบ คือ การสอนที่เป็นแบบ
 แผนและการสอนที่ไม่เป็นแบบแผน การสอนที่เป็นแบบแผนก็คือ การจัดบทเรียนให้เด็กได้ความรู้
 เสียก่อน จึงนำไปหมวดวัตถุที่จัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์สถาน ซึ่งวิธีนี้เจ้าหน้าที่จะให้บทเรียนโดยการ
 สนทนาได้ถามปัญหาและให้ความรู้ที่มาเรียน มีการฉายภาพยนตร์ หรือสไลด์ประกอบคำบรรยาย
 เมื่อได้ความรู้เบื้องต้นแล้ว มีการแจกกระดาษคำถาม คู่มือการแล้วตอบคำถาม ส่วนการสอนที่
 ไม่เป็นแบบแผนนั้น เป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ด้วยการกระทำ วิธีนี้จะนำเด็กไปห้อง
 แสดงนิทรรศการเลย ให้หาความรู้จากสิ่งที่แสดง แล้วรวบรวมข้อเท็จจริงด้วยการแสดงและถกเถียง
 ปัญหา

3. กิจกรรมติดตามผล โดยทางปฏิบัติทั่วไปแล้ว การจัดกิจกรรมติดตามผลเป็น
 หน้าที่ของโรงเรียน พิพิธภัณฑ์สถานจัดบริการเพื่อช่วยบทเรียนเท่านั้น แต่มิได้ทำหน้าที่แทนครู แต่
 อย่งไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์สถานอาจช่วยครูหรือจัดหาข้อแนะนำสำหรับครูแต่งบทเรียนก็ได้ ที่
 สะดวกคือ การรวบรวมความรู้ของแต่ละบทเรียนเป็นรูปคำถามสำหรับครูจะได้นำไปดัดแปลงใช้
 ในกิจกรรมต่าง ๆ

ธีรศักดิ์ วิเศษชัยสูตรณ์ (2538 : 30-31) ได้สรุปไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทของ
 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษา
 จังหวัดกำแพงเพชร ว่า พิพิธภัณฑ์สถานสามารถเอื้อประโยชน์เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้แก่
 สถาบันการศึกษาได้หลายรูปแบบ กิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์สถานจัดขึ้นเพื่อเสริมความรู้แก่นักเรียนนั้น
 มีหลายประเภท ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานแต่ละแห่งอาจมีนโยบาย การวางแผนโครงการ ขั้นตอนการทำ
 งาน และรายละเอียดกิจกรรม ฯลฯ ที่แตกต่างกันหรือเหมือนกันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์
 และกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน ความร่วมมืออันดีระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนจะเกิด
 ขึ้นได้จากขั้นตอนของการดำเนินงาน ซึ่งพอประมวลสรุปได้ดังนี้ (ธีรศักดิ์ วิเศษชัยสูตรณ์ , 2538)

1. พิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนต้องตระหนักถึงความสำคัญของโครงการความร่วมมือทางการศึกษาเพื่อเสริมความรู้แก่นักเรียน
2. พิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนต้องกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้
3. พิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนต้องพิจารณาวางแผนร่วมกัน
4. พิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนต้องมีความพร้อมในการดำเนินงาน
5. พิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนต้องเตรียมบุคลากรผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานดังกล่าว
6. พิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนต้องมีการติดตามและประเมินผล
7. พิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียนต้องมีความคล่องตัวในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและแก้ไขโครงการได้ตามความเหมาะสม

บทที่ 3

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กับงานบริการการศึกษา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

1. ลักษณะทางกายภาพ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับประชาชนแห่งแรกของประเทศไทย ปัจจุบันตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ประมาณ 12 ไร่ ณ ถนนหน้าพระธาตุ ซึ่งเคยเป็นพระราชวังบวรสถานมงคลเดิม มีอาณาบริเวณของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครติดกับหน่วยงานอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ โรงละครแห่งชาติ และวิทยาลัยนาฏศิลป์
ทิศใต้	ติดกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ทิศตะวันออก	ติดท้องสนามหลวง ฝั่งเหนือ
ทิศตะวันตก	ติดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บริเวณที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครในปัจจุบันนี้ เดิมเป็นพื้นที่ของพระราชวังบวรสถานมงคล ซึ่งแต่เดิมพื้นที่ของพระราชวังบวรสถานมงคลกว้างขวางมาก เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงยกเลิกตำแหน่งพระราชวังบวรสถานมงคลแล้ว ได้มีการปรับปรุงพัฒนาใช้ที่ดินเขตวังหน้า โดยโปรดฯ ให้ตัดที่ดินบริเวณวังบางส่วนไปใช้ในราชการอื่น ด้านตะวันออกหรือป้อมกำแพงวังชั้นนอก ทำเป็นท้องสนามหลวง และตัดถนนหน้าพระธาตุด้านใต้ ด้านใต้แบ่งที่ไปตั้งเป็นคลังแสง ด้านตะวันตกตัดที่ตอนหลังวังไปจนถึงแม่น้ำเจ้าพระยาสร้างโรงทหาร ซึ่งต่อมาเป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ด้านเหนือ รื้อกำแพงวังปลูกอาคาร 3 หลัง คือ อาคารกระทรวงธรรมการ และกระทรวงคมนาคม พระราชวังบวรสถานมงคลจึงคงเหลือไว้เฉพาะบริเวณพระราชมณเฑียรสถานชั้นใน ครั้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้านายในวังหน้าเหลือน้อยพระองค์ จึงโปรดฯ ให้เจ้านายวังหน้าเข้าไปประทับในพระบรมมหาราชวัง พระราชทานพระราชมณเฑียรตอนในให้เป็นโรงทหาร ครั้นถึงรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปก

เกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดฯ ให้ย้ายโรงทหาร ไปอยู่ที่วังจันทร์เกษม (บริเวณกระทรวงศึกษาธิการและ
 ศุภสถานปัจจุบัน) และได้พระราชทานพื้นที่บริเวณวังหน้า ส่วนพระราชมณเฑียรทั้งหมดจัดเป็น
 พิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร และหอสมุดวชิรญาณ ต่อมามีการแบ่งพื้นที่เพื่อจัดตั้งโรงละคร
 แห่งชาติ, วิทยาลัยนาฏศิลป์ และต่อมาหอสมุดวชิรญาณ ได้ย้ายออกไปตั้งที่อื่น ทางพิพิธภัณฑสถาน
 แห่งชาติ พระนครจึงมีพื้นที่ดังในปัจจุบัน ซึ่งไม่สามารถขยายได้อีก ซึ่งบรรดาอาคารใน
 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครปัจจุบันนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. อาคารซึ่งมีมาแต่เดิมกับพระราชวังสถานมงคล ได้แก่
 - พระที่นั่งศิวโมกษิมาน
 - พระที่นั่งพุทไธสวรรย์
 - พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์
 - พระตำหนักแดง
 - พระที่นั่งต่าง ๆ ในหมู่พระวิมาน
2. อาคารที่ย้ายมาจากที่อื่น เช่น
 - ศาลากลางสง
 - ศาลาสำราญมุขมาตย์
 - พระที่นั่งปาฏิหารย์ทัศนัย
3. อาคารที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ หลังจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้แก่
 - อาคารมหาสุรสีหนาท
 - อาคารประพาสพิพิธภัณฑ
 - อาคารปฏิบัติงานฝ่ายวิทยาศาสตร์
 - อาคารสำนักงานฝ่ายวิชาการและบริการการศึกษา
 - อาคารที่พักสำหรับเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

2. ประวัติการก่อตั้ง

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งแรกในประเทศไทย ซึ่งถึงแม้ว่าไทยเราจะเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองสืบทอดกันมานับร้อย ๆ ปี แต่การศึกษาด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เริ่มมีขึ้นอย่างแท้จริง ในรัชกาลสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือมีการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองสำคัญ หรือบุคคลสำคัญ ในประวัติศาสตร์ มีการชำระเรียบเรียงหนังสือพงศาวดารต่าง ๆ รวมทั้งเริ่มมีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดีตามหัวเมือง และมีการเก็บรวบรวมวัตถุ ตลอดจนสิ่งแปลกประหลาด ซึ่งเข้าใจว่า จะมีประโยชน์ในการศึกษาเข้ามายังเมืองหลวงมากขึ้น บางแห่งก็รวบรวมสิ่งของที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ การเก็บรวบรวมสิ่งของต่าง ๆ เข้ามาเป็นของตนนี้ เมื่อมีผู้นิยมมากขึ้น จึงเกิดการแข่งขันในการสรรหาวัตถุ ตลอดจนการจัดแสดง เป็นมูลเหตุให้เกิดพิพิธภัณฑสถานในที่สุด

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงปูพื้นฐานงานพิพิธภัณฑสถานเป็นปฐม เพราะทรงสนพระทัยในประวัติศาสตร์และโบราณคดี ตั้งแต่ยังทรงผนวช เมื่อเสด็จธุดงค์ไปตามหัวเมืองต่าง ๆ ได้ทอดพระเนตรโบราณสถาน โบราณวัตถุหลายสมัย จึงทรงรวบรวมโบราณวัตถุต่าง ๆ ได้ ซึ่งเมื่อพระองค์เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว ทรงจัดพิพิธภัณฑสถานส่วนพระองค์ขึ้นเป็นครั้งแรก ณ พระที่นั่งราชฤดี ตึกแบบฝรั่งที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นข้างพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ด้านตะวันออก จัดเป็นพิพิธภัณฑสถานส่วนพระองค์ และโปรดเกล้าฯ ให้ราชอาคันตุกะ คณะทูตานุทูตชาวต่างประเทศได้เข้าชมโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ในโอกาสสำคัญ ซึ่งจัดได้ว่า เป็นการเริ่มจัดพิพิธภัณฑสถานขึ้นในราชอาณาจักรไทย

นอกจากพระที่นั่งราชฤดีแล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระอภิเนาวนิเวศน์ ขึ้นด้านหลังพระที่นั่งพุทธไสยาสน์ เมื่อ พ.ศ. 2399 ซึ่งมีพระที่นั่งปราสาทพิพิธภัณฑฯ เป็นพระที่นั่งขนาดใหญ่อยู่ห้องหนึ่ง และทรงใช้เป็นที่จัดแสดงโบราณวัตถุและของแปลกประหลาดต่าง ๆ ที่ย้ายมาจากพระที่นั่งราชฤดีโดยเฉพาะ จากการที่ทรงสนพระราชหฤทัยในโบราณศิลปวัตถุเช่นนี้ ทำให้เหล่าบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนางผู้ใหญ่ และคหบดีทั่วไป สนใจไปด้วย และมีผู้นำโบราณวัตถุขึ้นทูลเกล้าฯ และน้อมเกล้าฯ ถวายอยู่เสมอ ความรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ก็แพร่หลายขึ้น ดังได้พบพระราชนิพนธ์และพระบรมราชาธิบายของพระองค์อยู่เป็นจำนวนมาก และความรู้ที่ยัง

แพร่หลายมากขึ้น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เพราะจากการที่พระองค์เสด็จประพาสประเทศต่าง ๆ ทั้งในเอเชียและยุโรปนั้น ทำให้พระองค์ทรงมีโอกาสเสด็จไปทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศนั้น ๆ ก็ทรงนำเอาแบบอย่างการจัดพิพิธภัณฑ์สถานมาจัดทำในประเทศไทยด้วยเช่นกัน อาทิ ทรงนำรูปแบบอาคารหอประชุมของทหารที่เมืองปัดดาเวีย มาสร้าง “หอคองคอเดีย” สำหรับเป็นที่ประชุมทหารมหาดเล็ก เมื่อ พ.ศ. 2417 ทรงโปรดฯ ให้ย้ายศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ จากพระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์มาจัดแสดงใน “มิวเซียม” ณ หอคองคอเดีย และมีพิธีเปิดหอนิวเซียม หรือพิพิธภัณฑ์สถาน หอคองคอเดีย ในวันเสาร์ เดือนสิบ ขึ้นเก้าค่ำ ปีมจอฉศก ซึ่งตรงกับวันที่ 14 กันยายน 2417 ซึ่งต่อมากรมศิลปากร ถือเอาวันที่ทรงประกอบพิธีเปิด มิวเซียม เป็นวันกำเนิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแห่งแรกของราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์สถานประเภททั่วไป

พ.ศ. 2418 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำโบราณศิลปวัตถุ ออกจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานตามหลักวิชาสากล มีการแบ่งโบราณวัตถุ ออกเป็น 3 ประเภท และจัดแบ่งเป็นห้อง ๆ ไป ได้แก่ โบราณศิลปวัตถุของไทย 1 ห้อง เครื่องราชูปโภค และเครื่องต้น 1 ห้อง และศิลปวัตถุจากต่างประเทศอีก 1 ห้อง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งนี้ เปิดให้สาธารณชนได้เข้าชมเป็นครั้งแรก เป็นที่สนใจของประชาชนมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดงเป็นพิเศษ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของทุกปี

พ.ศ. 2430 พระบวรราชเจ้า กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ ซึ่งเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคลพระองค์สุดท้าย ได้เสด็จทิวังคต พระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้าว่างลง และด้วยเหตุที่มีประกาศยกเลิกตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล โดยตั้งตำแหน่ง “สยามมกุฎราชกุมาร” แทน ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายหอนิวเซียม ไปตั้งอยู่ในพระราชวังบวรสถานมงคล โดยใช้พระที่นั่งส่วนหน้า 3 หลัง เป็นที่จัดแสดงโบราณศิลปวัตถุ คือพระที่นั่งสิวโมกษพิมาน พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ และพระที่นั่งอิศราวินิจฉัย

หอนิวเซียม หรือพิพิธภัณฑ์สถาน ได้ถูกยกฐานะเป็นกรมพิพิธภัณฑ์สถาน เมื่อ พ.ศ. 2431 ในสังกัดกระทรวงวัง ต่อมาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2432 กรมพิพิธภัณฑ์สถานถูกย้ายไปสังกัดกรมศึกษาธิการ ด้วยเหตุผลที่ว่าพิพิธภัณฑ์สถานเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา และพ.ศ. 2434 กรมศึกษาธิการเปลี่ยนเป็นกระทรวงธรรมการ กรมพิพิธภัณฑ์สถานก็อยู่ในสังกัดนี้ โดยขึ้นอยู่กับกองบัญชาการ กรมกลาง กระทรวงธรรมการ พิพิธภัณฑ์สถาน จะเปิดให้ประชาชนได้เข้าชมสัปดาห์ละ 2

ครั้ง และจะมีผู้เข้าชมมากในโอกาสงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา และพระราชพิธีฉัตรมงคล

สมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการประกาศตั้ง “กรรมการหอสมุดสำหรับพระนคร” เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2466 ให้รับผิดชอบงานสำรวจและตรวจรักษาโบราณวัตถุสถาน เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่องานด้านโบราณคดี ด้วยพระองค์ทรงมีพระราชดำริว่า ในประเทศไทยมีโบราณสถานและโบราณวัตถุต่าง ๆ อยู่มาก โบราณสถานเหล่านี้เป็นหลักฐานสำคัญต่อพงศาวดาร และเป็นอุปสรรคในการตรวจหาความรู้ทางโบราณคดี ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ เป็นเกียรติยศของประเทศชาติ ในประเทศอื่น ๆ รัฐบาลมีหน้าที่ดูแลสงวนรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุโดยตรง แต่ในสมัยนั้นในประเทศไทย โบราณสถานมีการสำรวจเฉพาะบางแห่งเท่านั้น เพราะไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบด้านนี้โดยตรง ดังนั้น จึงไม่มีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน ด้วยประกาศตั้งกรรมการหอสมุดสำหรับพระนครนี้ นับเป็นประกาศฉบับแรก ที่กล่าวถึงการสงวนรักษาโบราณวัตถุสถานในพระราชอาณาจักร

เมื่อปี 2468 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำริให้รวมงานที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมและโบราณคดีเข้าไว้ในสถาบันเดียวกัน และพระราชทานหมู่พระที่นั่งในพระราชวังบรมสถานมงคลทั้งหมดจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถาน และมีพระราชบัญญัติโอนพิพิธภัณฑสถานให้มาขึ้นอยู่ในความดูแลของหอพระสมุดสำหรับพระนครแต่ต่อมา วันที่ 15 มีนาคม 2469 ได้มีประกาศพระราชบัญญัติจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร ตั้งแต่ วันที่ 19 กันยายน 2469 ก็มีประกาศตั้งราชบัณฑิตยสภาให้ดูแลงานด้านโบราณคดี วรรณคดี ศิลปากร และพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร โดยมีสมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงดำรงตำแหน่งนายกราชบัณฑิตยสภา

การเปลี่ยนแปลงของการจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานได้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2469 เมื่อสมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ และศาสตราจารย์ฮอร์ซ เซเดส์ ได้ปรับปรุงการจัดแสดงทำให้พิพิธภัณฑสถานเปลี่ยนจากพิพิธภัณฑสถานประเภททั่วไป เป็นพิพิธภัณฑสถานที่รวบรวมสงวนรักษาโบราณศิลปวัตถุ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ นอกจากนี้ ในวันที่ 25 ตุลาคม 2469 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งโบราณวัตถุและศิลปวัตถุออกนอกประเทศ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติป้องกันการลักลอบนำโบราณวัตถุและศิลปวัตถุอันเป็นหลักฐานที่

สำคัญทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ออกนอกประเทศ โดยกำหนดให้ผู้นำต้องได้รับอนุมัติจากราชบัณฑิตยสภาก่อน

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิด “พิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร” ในวันประกอบพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา คือ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2469 ด้วยพระองค์เอง พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระราชินี ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้วใน พ.ศ. 2476 รัฐบาลได้จัดตั้งกรมศิลปากรขึ้น สังกัดกระทรวงธรรมการ มีกองพิพิธภัณฑสถานและโบราณคดีด้วยกองหนึ่งที่สังกัดกรมศิลปากร ต่อมากองนี้ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในสมัยนั้น เป็นกองพิพิธภัณฑสถานและโบราณวัตถุ จากนั้นได้เปลี่ยนอีกครั้งเป็น “กองโบราณคดี” โดยมีหน้าที่ดำเนินงานพิพิธภัณฑสถาน และดูแลโบราณสถานทั่วพระราชอาณาจักร

พ.ศ. 2477 ได้มีการเปลี่ยนชื่อ พิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสำหรับพระนคร

พ.ศ. 2478 ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2477 ได้มีการปรับปรุงอีกเป็น “พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504” ให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทุกแห่งอยู่ในความควบคุมดูแลของการโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2535

ต่อมา มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2518 ให้จัดตั้งกองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้นใหม่ โดยแยกออกจากกองโบราณคดี ให้นำหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

และเมื่อ พ.ศ. 2538 ทางกรมศิลปากรได้มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานภายในกรมใหม่ จึงมีผลให้ กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ถูกนำไปรวมกับหน่วยงานอื่นที่มีเนื้องานสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน จัดตั้งเป็นสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

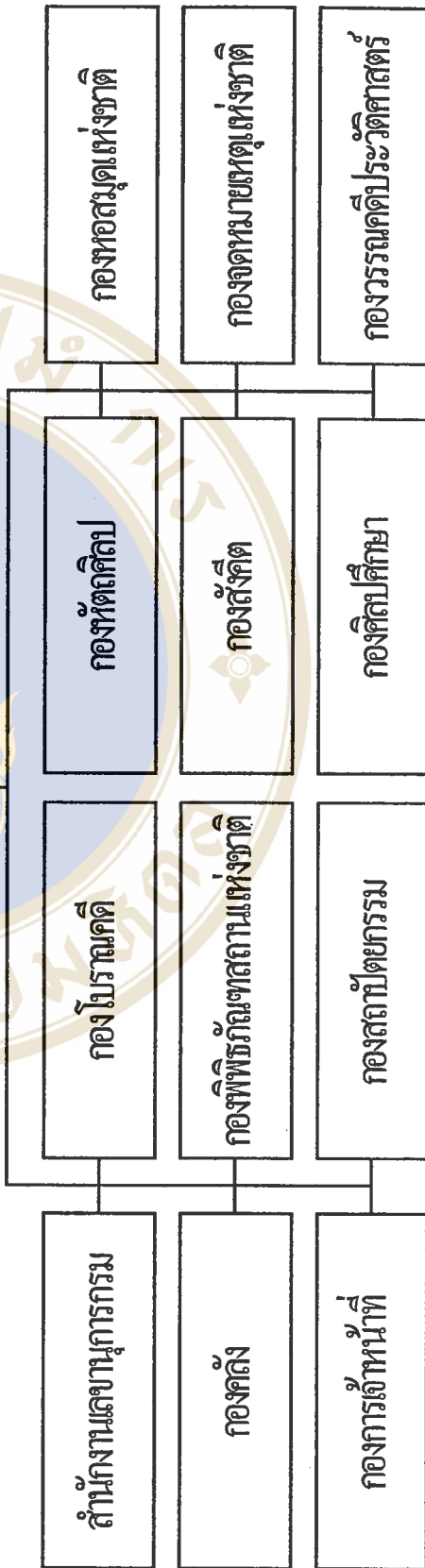
จากการปรับปรุงโครงสร้างใหม่ของกรมศิลปากร พุทธศักราช 2538 ซึ่งได้กำหนดให้กรมศิลปากร จัดรูปแบบการบริหารงานใหม่จากโครงสร้างเดิม ซึ่งใช้มาตั้งแต่ปี 2518 ซึ่งมีการแบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 10 หน่วยงาน ต่อมาปี 2534 จัดตั้งเพิ่มอีก 2 หน่วยงาน ซึ่งการแบ่งส่วนงานราชการของกรมศิลปากร ก่อนการเปลี่ยนแปลง มีลักษณะดังนี้ คือ

1. สำนักงานเลขานุการกรม
2. กองโบราณคดี
3. กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
4. กองหัตถศิลป์
5. กองสถาปัตยกรรม
6. กองหอสมุดแห่งชาติ
7. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
8. กองวรรณคดีประวัติศาสตร์
9. กองการสังคีต
10. กองศิลปศึกษา
11. กองคลัง (จัดตั้งใหม่ ในปี 2534 แยกจากสำนักงานเลขานุการกรม)
12. กองการเจ้าหน้าที่ (จัดตั้งใหม่ ในปี 2534 แยกจากสำนักงานเลขานุการกรม)

แผนผัง หน่วยงานกรมศิลปากร

ก่อนการปรับปรุง พ.ศ. 2538

กรมศิลปากร

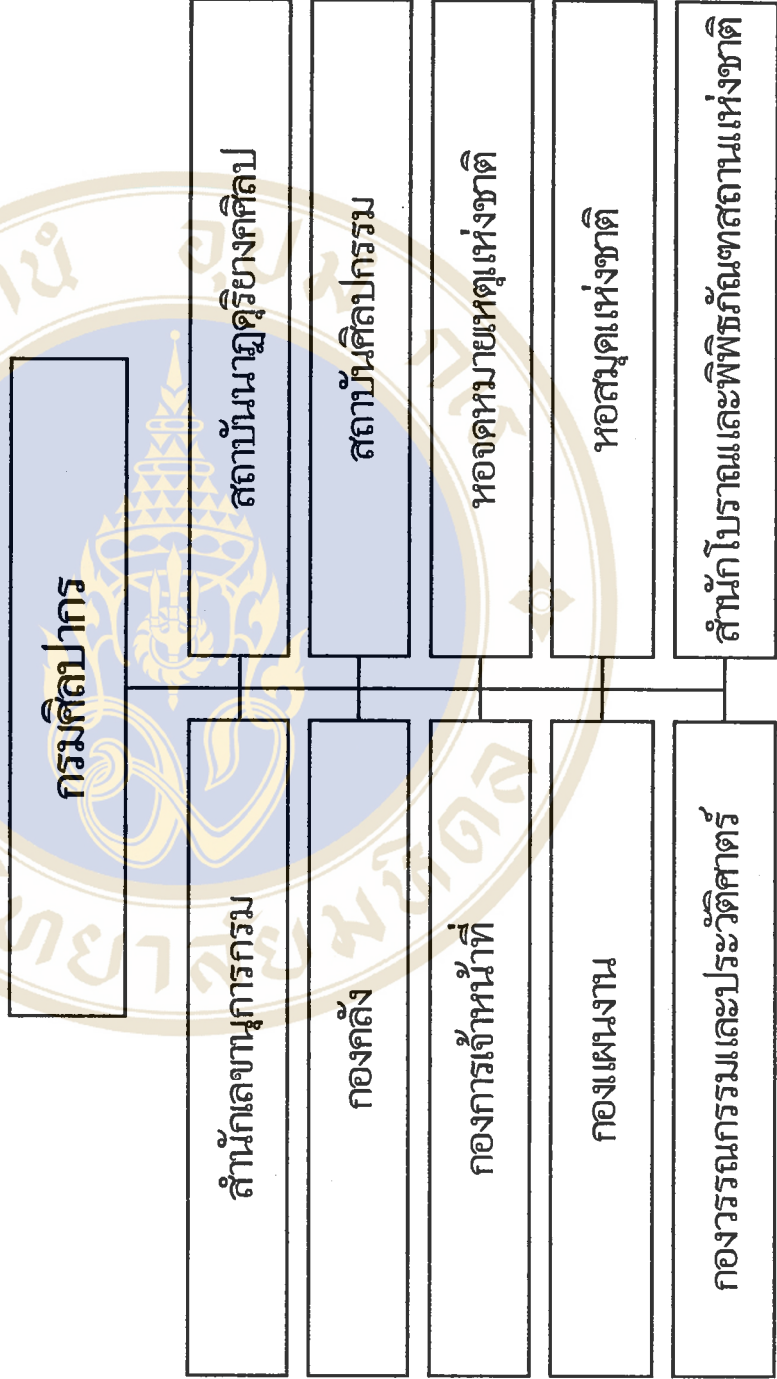
การปรับปรุงโครงสร้างใหม่ของกรมศิลปากร ได้มีการยกเหตุผลของมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ให้ชะลอการเพิ่มจำนวนข้าราชการและลูกจ้าง เพื่อประหยัดงบประมาณ มาตรการจัดส่วนราชการและอัตราค่าจ้าง เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนในการใช้ทรัพยากรบุคคล การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรบุคคลร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และมติคณะรัฐมนตรี ว่าด้วยเรื่องมาตรการการปรับปรุงระบบราชการ และระบบราชการที่เน้นให้มีการปรับปรุงการจัดส่วนราชการให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการให้สั้น คล่องตัว และทันสมัย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากโครงสร้างเดิมของกรมศิลปากรแล้ว พบว่า มีส่วนราชการหลายส่วนราชการ ซึ่งรับผิดชอบภารกิจหลักของกรมมีลักษณะงาน หรือเนื้องานเกี่ยวข้องกัน แต่แยกกันปฏิบัติ จึงเป็นการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน และใช้อัตรากำลังสิ้นเปลือง นอกจากนี้ระบบการปฏิบัติงานยังคงขาดความคล่องตัวในการประสานงาน และขาดความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรบุคคล และงบประมาณ ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ ดังนั้นกรมศิลปากรจึงได้ปรับปรุงโครงสร้างใหม่เพื่อให้ทันสมัย กระทัดรัด และสอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว และเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งโครงสร้างใหม่ของกรมศิลปากรในปี 2538 มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ คือ การแบ่งหน่วยงานโครงสร้างของกรมใหม่ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 10 หน่วยงาน ดังนี้

1. สำนักงานเลขานุการกรม
2. กองคลัง
3. กองการเจ้าหน้าที่
4. กองแผนงาน
5. กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์
6. สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์
7. สถาบันศิลปกรรม
8. สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
9. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
10. หอสมุดแห่งชาติ

แผนผังหน่วยงานกรมศิลปากร

หลังปรับปรุงโครงสร้าง พ.ศ. 2538

การปรับปรุงโครงสร้างกรมศิลปากรใหม่ในครั้งนี้ มีจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การยุบส่วนราชการเดิมที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน หรือเกี่ยวข้องกันมารวมกัน เพื่อประโยชน์ในการประสานและใช้ทรัพยากรร่วมกัน แล้วจัดตั้งขึ้นเป็นส่วนราชการใหม่ และยกฐานะหน่วยงานที่ปรับปรุงใหม่ให้มีฐานะสูงกว่ากอง แต่ต่ำกว่ากรม ได้แก่

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งตั้งโดยรวมเนื้อหาของกองโบราณคดี กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และกองสถาปัตยกรรม ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โดยแบ่งงานภายในออกเป็น ระดับส่วน 3 ส่วน ระดับกลุ่ม 1 กลุ่ม และมีหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับสำนักฯ อีก 15 หน่วยงาน ดังนี้คือ

- ส่วนอำนวยการ
- ส่วนสงวนรักษาโบราณสถาน
- ส่วนวิทยาศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์
- กลุ่มวิจัยและพัฒนาโบราณคดีและการพิพิธภัณฑ
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนาคึก
- หอศิลป์แห่งชาติ
- สำนักงาน โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่ 1-12 ซึ่งมีสำนักงานตั้งอยู่

ในส่วนภูมิภาค

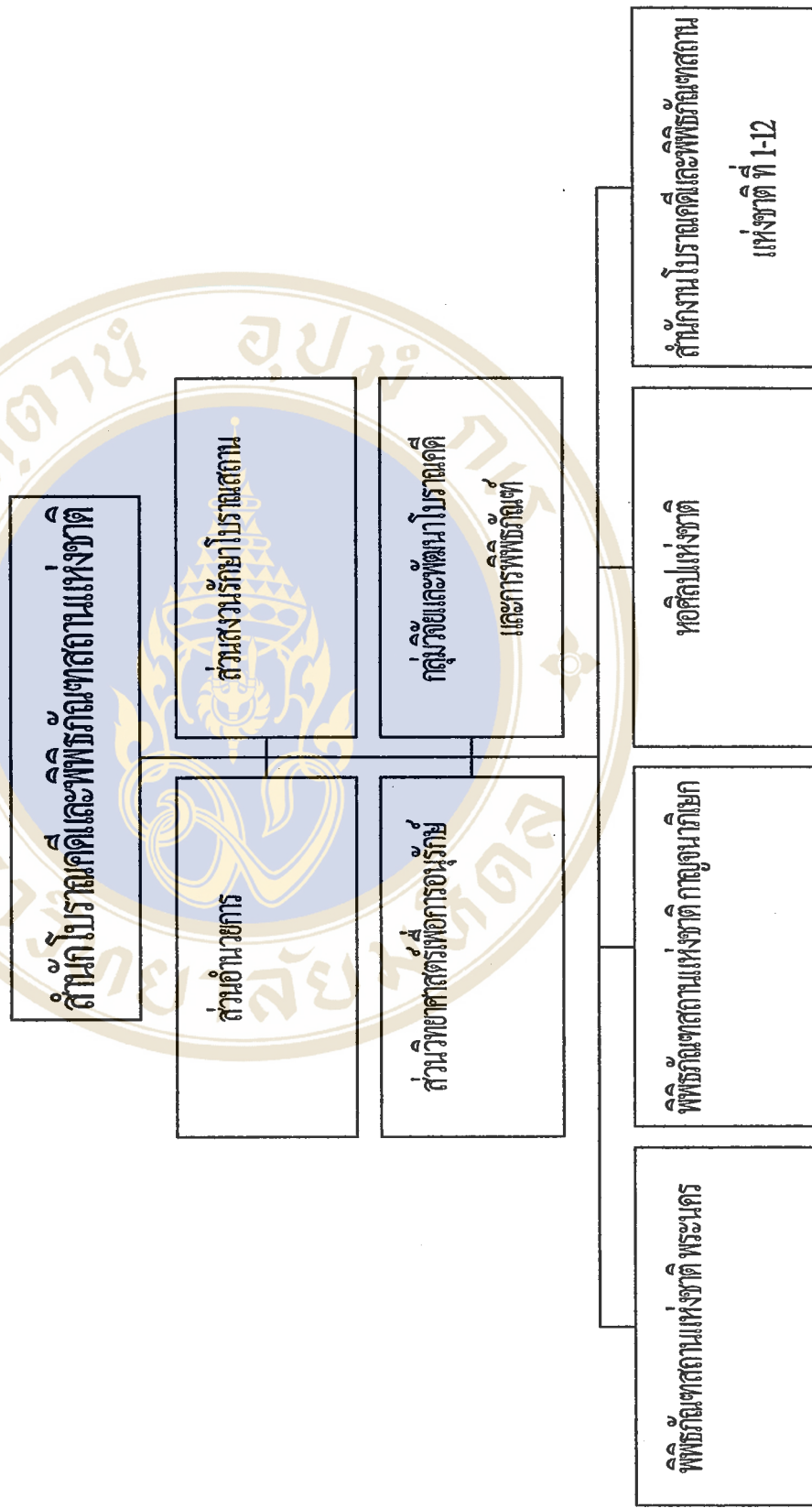
2. สถาบันศิลปกรรม ตั้งขึ้นโดยรวมเนื้อหาของกองสถาปัตยกรรม กองหัตถศิลป์ และกองศิลปศึกษา เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับงานการศึกษาช่างศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

3. สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ ตั้งขึ้นโดยรวมเนื้อหาของกองสังคีต กองศิลปศึกษา ยกเว้นงานวิชาช่างศิลป์

4. หอสมุดแห่งชาติ ได้รับการยกฐานะให้สูงกว่ากอง มีฐานะเทียบเท่าสำนัก

ซึ่งหน่วยงานที่เหลืออีก 6 หน่วยงาน มีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะเนื้อหา งาน และการจัดกลุ่มงานภายในใหม่ แต่ยังคงมีฐานะเป็นกองหรือเทียบเท่ากอง

แผนผังโครงสร้าง สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

3. โครงสร้างและระบบการบริหารงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

โดยปัจจุบัน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ปัจจุบัน เป็นหน่วยงานระดับส่วน ใน สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มีการแบ่งส่วนงานย่อยภายในองค์กรเป็นฝ่ายต่าง ๆ อีก 4 ฝ่าย คือ

ฝ่ายวิชาการ

มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับ การศึกษา ค้นคว้า วิจัยเรื่องราวทางวิชาการสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักฐานของโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เพื่อนำมาเป็นประโยชน์ในการจัดแสดงใน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีการจัดพิมพ์หนังสือออกเผยแพร่ ติดต่อประสานงานกับ องค์กรระหว่างประเทศ

ฝ่ายบริการการศึกษา

มีหน้าที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร การจัดนิทรรศการ การบรรยาย ฝึกอบรม และผลิตเอกสารความรู้ด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ผลิตสื่อโสตทัศนูปกรณ์ เพื่อใช้ในกิจกรรมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร รวมทั้งเผยแพร่และ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครด้วย

ฝ่ายเทคนิคและศิลปกรรม

มีหน้าที่ออกแบบศิลปกรรม เกี่ยวกับการจัดแสดงนิทรรศการ ทำการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ทางวิชาการด้านออกแบบและเทคนิคการจัดแสดง เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดแสดง นอกจากนั้นยังดำเนินการเกี่ยวกับการก่อสร้างปรับปรุง บำรุงรักษาอาคารและสิ่งก่อสร้างภายใน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำ เผยแพร่เกี่ยวกับเทคนิคการจัด แสดงสู่สาธารณะ

ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

มีหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านบริหารงานทั่วไปทุกประเภทของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร คือจัดการงานระบบธุรการ บุคลากร และงานการเงิน ซึ่งควบคุมงบประมาณ ราชรับ ราชจ่าย ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

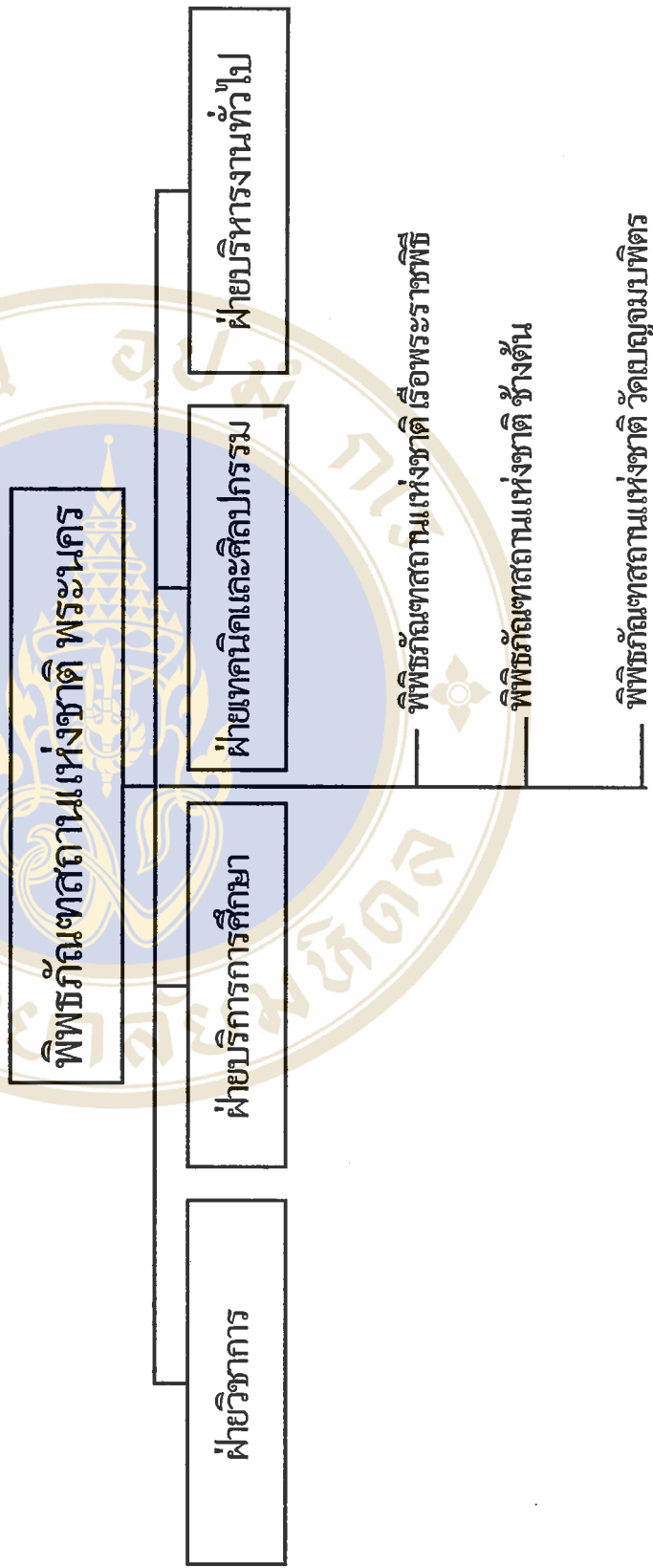
นอกจากนั้น ยังควบคุมดูแล 3 หน่วยงานย่อย คือ

- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เรือพระราชพิธี
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช้างต้น
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดเบญจมบพิตร

แผนผัง โครงสร้างองค์กร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

หลังการปรับปรุงโครงสร้าง พ.ศ. 2538

4. บุคลากร

ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีการจัดการบุคลากรในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ออกเป็น 4 กลุ่ม ตามฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

ฝ่าย	ตำแหน่ง	จำนวนบุคลากร
ผู้อำนวยการ พช.พระนคร	ภัณฑารักษ์	1
วิชาการ	ภัณฑารักษ์	3
	เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ	1
	ลูกจ้างประจำ	1
บริการการศึกษา	ภัณฑารักษ์	2
	เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ	5
	เจ้าพนักงานโสตทัศนศึกษา	1
	ลูกจ้างประจำ	1
เทคนิคและศิลปกรรม	นักวิชาการช่างศิลป์	3
	นายช่างศิลปกรรม	2
	นายช่างโยธา	1
	ลูกจ้างประจำ	5
	ลูกจ้างชั่วคราว	2
บริหารงานทั่วไป	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป	1
	เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ	1
	เจ้าหน้าที่ธุรการ	1
	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล	1
	เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ	32
	ลูกจ้างประจำ	50
	ลูกจ้างชั่วคราว	26

ที่มา : ข้อมูล ปีงบประมาณ 2539

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

-ข้าราชการ	จำนวน	54 อัตรา
-ลูกจ้างประจำ	จำนวน	57 อัตรา
-ลูกจ้างชั่วคราว	จำนวน	28 อัตรา
	รวม	139 อัตรา

บุคลากรส่วนใหญ่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นกลุ่มที่สังกัดในฝ่ายบริหารงานทั่วไป ซึ่งมีตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำห้องจัดแสดง คนสวน เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และเจ้าหน้าที่ธุรการ

5. งบประมาณ

ที่มาของงบประมาณค่าใช้จ่ายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีที่มาของงบประมาณที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถแบ่งโดยที่มาของงบประมาณ ได้ดังนี้

1. งบประมาณแผ่นดิน ตามการจัดสรรของงบประมาณประจำปี
2. งบประมาณจัดสรรจากกองทุนโบราณคดีและพิพิธภัณฑฯ ซึ่งได้มาจากค่าจำหน่ายบัตรเข้าชม โบราณสถาน และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทั่วประเทศ จัดสรรให้
3. งบจากกระทรวงศึกษาธิการ
4. งบประมาณจากสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
5. งบค่าใช้จ่ายสอย ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
6. เงินจากกองทุนมูลนิธิพระพุทธสิหิงส์ ซึ่งนำดอกผลของเงินบริจาคมาใช้
7. งบเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
8. งบจากการสนับสนุนขององค์กรเอกชน

งบประมาณซึ่งมาจากที่ต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนั้น งบประมาณหลักมาจากงบประมารแผ่นดินซึ่งได้รับการจัดสรรโดยรัฐบาล ส่วนใหญ่เป็นงบประมาณที่จัดสรรเพื่อโครงการปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครทางด้านต่าง ๆ งาน ส่วนงบประมาณที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร นำมาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะได้จากแหล่งงบประมาณอื่น อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ งบเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือแม้แต่การของงบประมาณสนับสนุนจากเอกชน

ในปีงบประมาณ 2539 ที่ผ่านมา ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้รับจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน เพื่อปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จำนวน 3 รายการ จำนวน 14,85,000 บาท งบประมาณเพื่อดำเนินงานโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในช่วงปีงบประมาณ 2539 มีจำนวน 7 โครงการ จำนวน 1,119,880 บาท และงบประมาณเพื่อการผลิตสื่อและสิ่งพิมพ์ จำนวน 6 รายการ จำนวน 2,150,000 บาท รวมงบประมาณทั้งสิ้น 18,119,850 บาท ดังมีรายละเอียดดังนี้

โครงการ	งบประมาณ	แหล่งที่มา
บูรณะพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์	6,943,000	งบประมาณแผ่นดิน
ติดตั้งอุปกรณ์ระบบป้องกันอัคคีภัยด้วยก๊าซ	6,500,000	งบประมาณแผ่นดิน
ติดตั้งระบบไฟฟ้าและเทคนิคการจัดแสดงนิทรรศการถาวรในอาคารประพาสพิพิธภัณฑฯ (ขอเปลี่ยนแปลงรายการ เป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์บางส่วน)	842,000	งบประมาณแผ่นดิน

โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ		
กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ 2539	32,000	กระทรวงศึกษาธิการ
การจัดอภิปรายพิเศษ เรื่อง พระราชพิธีถวายพระเพลิงสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	8,900	งบค่าใช้จ่าย พช.พระนคร
จัดอบรมศิลปะสำหรับเด็ก ภาคฤดูร้อน 2539	30,000	งบเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
นิทรรศการเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย เรื่อง “ศิลปสถาปัตยกรรมไทยในพระเมรุมาศ”	650,000	อนุรักษ์มรดกไทย
อบรมเสริมสร้างและพัฒนาข้าราชการ (สายงานเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑฯ) รุ่นที่ 2	216,650	งบค่าใช้จ่าย พช.พระนคร
จัดอบรมครูหมวดตั้งคัมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา	86,500	งบเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
กิจกรรมในวันพิพิธภัณฑฯ ไทย	100,000	สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

การผลิตสื่อ/สิ่งพิมพ์	งบประมาณ	แหล่งที่มา
จัดพิมพ์หนังสือ พระมหากษัตริย์ไทยกับการพิพิธภัณฑ	1,500,000	งบกลาง (กระทรวงศึกษาธิการ)
จัดพิมพ์หนังสือ “ศิลปสถาปัตยกรรมไทยในพระเมรุมาศ”	80,000	เงินนอกงบประมาณ (เงินบริจาค)
ผลิตแผ่นพับนำชม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร	50,000	เงินสนับสนุน (เงินบริจาค)
จัดพิมพ์คู่มือนำชม -พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์	380,000	กองทุนโบราณคดี
จัดพิมพ์ พิพิธภัณฑสาร	60,000	ค่าใช้จ่าย พช.พระนคร
จัดพิมพ์รายงานประจำปี -พช. พระนคร	80,000	สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

ที่มา : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

6. สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายของผู้เข้าชมออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ประชาชนทั่วไป , นักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังให้บริการกับพระภิกษุสงฆ์ และแขกของทางราชการอีกด้วย ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลการเข้าชมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครในช่วง 3 ปีงบประมาณที่ผ่านมา คือ ปีงบประมาณ 2537-3539 นั้นจะพบว่า สถิติจำนวนผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีโดยรวมมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แต่ในส่วนของผู้เข้าชมที่เป็นนักเรียน,นักศึกษ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักอีกกลุ่มหนึ่งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีอัตราการเข้าชมไม่สูงนัก กล่าวคือ โดยเฉลี่ย 3 ปีงบประมาณ มีนักเรียนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพียง 51,000 คนต่อปีงบประมาณ หรือประมาณ 4,280 คนต่อเดือนเท่านั้น ซึ่งยังนับว่าเป็นสถิติที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับอัตราส่วนองจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ในเขตของกรุงเทพมหานคร ซึ่งตามมาตรฐานของพิพิธสถานแห่งชาติสากล ได้มีการกำหนดมาตรฐานสถิติไว้ พิพิธภัณฑสถานที่ดีควรมีสถิติผู้เข้าชมไม่น้อยกว่าร้อยละ 12.5 ของประชากรในท้องถิ่นนั้น จำนวนสถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ระหว่างปีงบประมาณ 2537-2539 แสดงได้ดังตารางที่ 1-3 ดังนี้

สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ปีงบประมาณ 2537

เดือน-ปี	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	นักเรียน/นักศึกษา	พระภิกษุ	แขกของทางราชการ	รวม
ตุลาคม 36	7,593	4,106	4,116	508	50	16,373
พฤศจิกายน 36	4,941	4,844	4,969	326	70	15,150
ธันวาคม 36	4,582	4,742	7,724	545	149	17,742
มกราคม 37	8,852	5,522	6,547	433	31	21,385
กุมภาพันธ์ 37	4,745	5,464	2,595	387	101	13,292
มีนาคม 37	4,789	5,337	2,380	357	15	12,878
เมษายน 37	5,852	3,538	1,081	731	-	11,202
พฤษภาคม 37	5,026	2,708	1,217	480	54	9,485
มิถุนายน 37	3,427	2,865	3,655	599	19	10,565
กรกฎาคม 37	3,376	4,545	5,717	933	10	14,581
สิงหาคม 37	4,242	5,980	7,803	417	24	18,466
กันยายน 37	3,651	4,124	4,973	453	8	13,209
รวม	61,076	53,775	52,777	6,169	531	174,328

ที่มา : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ปีงบประมาณ 2538

เดือน-ปี	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	นักเรียน/นักศึกษา	พระภิกษุ	เลขของทางราชการ	รวม
ตุลาคม 37	5,281	3,821	2,974	428	31	12,535
พฤศจิกายน 37	3,804	5,696	3,565	312	15	13,392
ธันวาคม 37	3,763	4,694	5,508	420	11	14,396
มกราคม 38	5,748	5,385	5,085	350	7	16,575
กุมภาพันธ์ 38	4,175	5,593	3,252	336	132	13,488
มีนาคม 38	3,878	5,180	1,540	414	-	11,012
เมษายน 38	4,002	2,442	552	369	-	7,365
พฤษภาคม 38	3,270	2,601	235	496	116	6,718
มิถุนายน 38	3,391	2,899	3,356	317	12	9,975
กรกฎาคม 38	4,000	4,641	6,510	777	2	15,930
สิงหาคม 38	9,494	6,619	10,248	362	158	26,881
กันยายน 38	18,107	5,217	11,067	461	107	34,959
รวม	68,913	54,788	53,892	5,042	591	183,226

ที่มา: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ปีงบประมาณ 2539

เดือนปี	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	นักเรียนนักศึกษา	พระภิกษุ	แขกของทางราชการ	รวม
ตุลาคม 38	17,289	4,900	3,976	829	-	26,994
พฤศจิกายน 38	6,075	6,193	2,937	474	216	15,895
ธันวาคม 38	5,236	5,581	6,906	351	49	18,123
มกราคม 39	7,803	5,929	4,645	464	10	18,851
กุมภาพันธ์ 39	5,331	6,463	4,912	472	721	17,899
มีนาคม 39	10,230	4,938	1,454	578	253	17,453
เมษายน 39	3,377	2,923	957	508	170	7,935
พฤษภาคม 39	4,483	2,907	1,858	515	225	9,988
มิถุนายน 39	11,161	3,194	5,800	450	15	20,620
กรกฎาคม 39	3,457	4,285	3,523	334	23	11,622
สิงหาคม 39	3,887	5,833	4,948	791	73	15,582
กันยายน 39	3,422	4,030	5,496	327	83	13,358
รวม	81,751	57,226	47,412	6,093	1,838	194,320

ที่มา : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

7. การจัดแสดงนิทรรศการถาวร

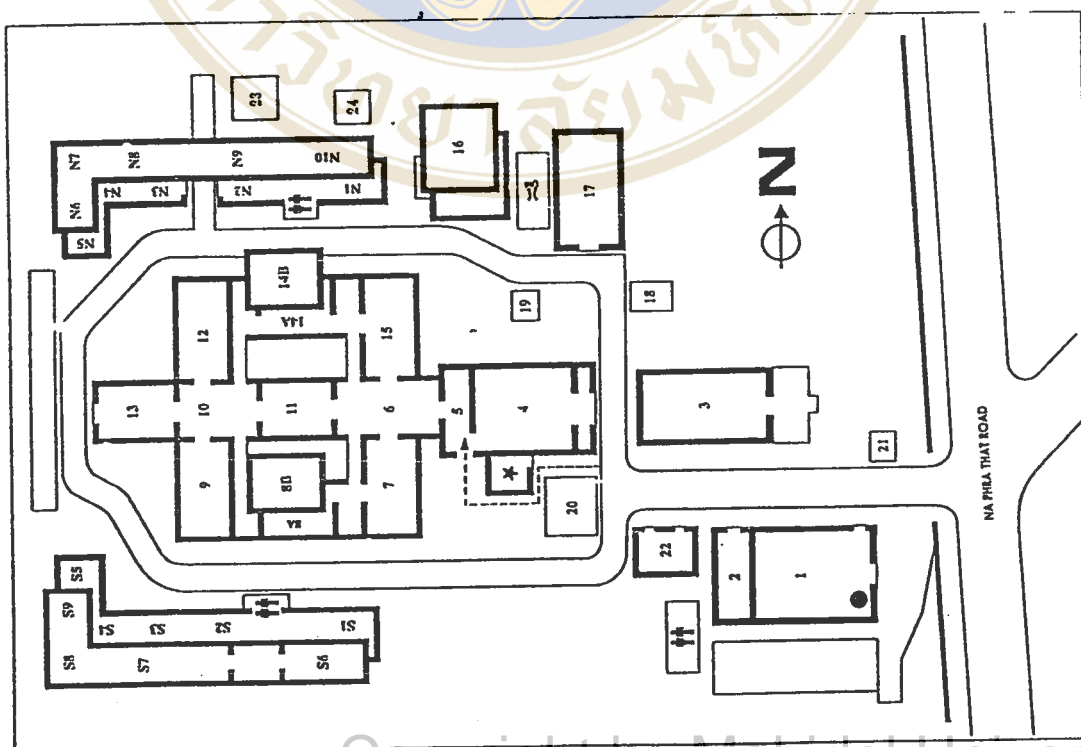
ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ตั้งในบริเวณซึ่งเดิมเป็นพระราชฐาน ประกอบด้วยหมู่อาคารหลายประเภท ทั้งที่เป็นพระที่นั่งซึ่งมีแต่เดิม อาคารที่ก่อสร้างเพิ่มเติมภายหลังหรือแม้แต่อาคารย้ายที่นำมาจากสถานที่อื่น ในปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีรายละเอียดในด้านการใช้พื้นที่และการจัดแสดงนิทรรศการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พื้นที่ ทั้งหมด	18,400 ตารางเมตร
ประกอบด้วย	
1. พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการ	15,391 ตารางเมตร
1.1 พื้นที่นิทรรศการพิเศษ	1,125 ตารางเมตร
-พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย	1,125 ตารางเมตร
1.2 พื้นที่จัดนิทรรศการถาวร	14,266 ตารางเมตร
-พระตำหนักแดง	420 ตารางเมตร
-พระที่นั่งพุทไธสวรรย์	1,650 ตารางเมตร
-พระที่นั่งสิวโมกษพิมาน	1,352 ตารางเมตร
-โรงราชรถ	1,500 ตารางเมตร
-พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์	1,200 ตารางเมตร
-อาคารประพาสพิพิธภัณฑ์	2,380 ตารางเมตร
-อาคารมหาสุรสิงหนาท	2,380 ตารางเมตร
-หมู่พระวิมาน	4,425 ตารางเมตร
-ศาลาดำรงราชูปถัมภ์	150 ตารางเมตร
-ศาลาลงทรง	25 ตารางเมตร
-พระที่นั่งมิ่งคลาภิเษก	136 ตารางเมตร
2. พื้นที่อาคารสำนักงานและปฏิบัติการ	1,780 ตารางเมตร
(ส่วนงานบริหารทั่วไป , วิชาการ , ห้องประชุม , โสตทัศนูปกรณ์)	
-อาคารดำรงราชานุภาพ	1,300 ตารางเมตร
-ห้องปฏิบัติงานช่างและเทคนิค	480 ตารางเมตร
3. พื้นที่บริเวณสวนและสนามหญ้า	1,229 ตารางเมตร
(รวมพื้นที่จอดรถ และป้อมยาม)	

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

1	ประวัติศาสตร์ชาติไทย	19	พระที่นั่งปวิทิกรีย์ทัศน์
2	สมัยก่อนประวัติศาสตร์	20	ศาลาสถาปัตยกรรมสมัย ศาลากลางสง
3	พระที่นั่งพุทธโศภน	22	ตำหนักแดง
4	พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย	23	หอสมุดเจ้าพระยาอมราช
5	มารรยภัณฑ์	24	เก๋งจีน นุกิจราชบริพาร
6	ราชทานนาม	S1	เอเชีย
7	หนังสือและกระดาษ	S2	ห้องผู้อ่านวารสาร
8A	เครื่องถ้วย	S3	ลพบุรี
8B	ห้องช่าง	S4	เทวรูปโบราณ
9	เครื่องมุก	S5	ลพบุรี
10	อาวุธ	S6 S7	ทวารวดี
11	นุชบก-เครื่องทอง	S8	ชวา
12	ศิลปะกรีก	S9	ศรีวิชัย
13	ไม้จำหลัก	N1	รัตนโกสินทร์
14A	เครื่องแต่งกาย ผ้า	N2	ประเพณีศิลป
14B	เครื่องใช้ในพระพุทธศาสนา	N3	เงินตรา
15	เครื่องดนตรี	N4	พระพุทธรูป
16	พระที่นั่งอิศราสารานุกรม	N5 N6	ล้านนา
17	โรงราชรถ	N7 N8	สุโขทัย
18	พระที่นั่งมิ่งมงคลภิรมย์	N9	อยุธยา

- ห้องฝากของ
- ★ ห้องทำงาน
- ↑↑ สุขา
- ☒ บ้านอากร, เครื่องดื่ม

ห้ามถ่ายรูป และสูบบุหรี่ในห้องจัดแสดง

ในปัจจุบัน การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ห้องจัดแสดงประวัติศาสตร์ชนชาติไทย เป็นการจัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ได้แก่ การจัดแสดงในพระที่นั่งศิวโมกษพิมาน
2. ห้องจัดแสดงประวัติศาสตร์ศิลปะ และโบราณคดี เป็นการจัดแสดงวิวัฒนาการของศิลปะ และโบราณคดีในประเทศไทย โดยจัดแบ่งกาจัดแสดงออกไปตามยุคสมัย ได้แก่อาคารมหาสุรสีหนาท และอาคารประพาสพิพิธภัณฑ์
3. ห้องจัดแสดงประณีตศิลป์และชาติพันธุ์วิทยา ได้แก่การจัดแสดงในหมู่พระวิมาน

ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการแบ่งการจัดแสดงออกไปตามประเภททางวิชาการ ซึ่งการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สามารถแยกการจัดแสดงตามกลุ่มของอาคาร ซึ่งมีหัวข้อการจัดแสดงตามห้องต่าง ๆ ดังนี้

1. พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน
 - 1.1 จัดแสดงนิทรรศการประวัติศาสตร์ไทย
 - 1.2 เรื่องราวก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย
2. หมู่พระวิมาน มีห้องจัดแสดงในพระที่นั่งต่าง ๆ ทั้งหมด 14 ห้อง
 - 2.1 ห้องจัดแสดงนิทรรศการพิเศษ (พระที่นั่งอิสราวินิฉัย)
 - 2.2 มรดกมีค่าชั้นเยี่ยมของประเทศ -มหรรมภัณฑ์ (เครื่องทอง)
 - 2.3 ราชยานคานหาม
 - 2.4 ดนตรี
 - 2.5 การละเล่นของไทย
 - 2.6 เครื่องถ้วย
 - 2.7 เครื่องมุก
 - 2.8 อาวุธ
 - 2.9 ศิลปจารึก
 - 2.10 เครื่องทอง
 - 2.11 เครื่องใช้ในพิธีสงฆ์

2.12 เครื่องแต่งกาย,ผ้า

2.13 ศิลปะไม้จำหลัก

2.14 เครื่องราชูปโภค

3. อาคารมหาสุรสีหนาท จัดแสดงเกี่ยวกับประติมากรรมสมัยก่อนพุทธศตวรรษที่ 18 โดยแบ่งการจัดแสดงออกเป็นเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ศิลปะเอเชียและเทวรูปโบราณ

3.2 บ้านเชียง

3.3 ศิลปะทวารวดี (สำริด, หิน, ปูนปั้น)

3.4 ศิลปะศรีวิชัย

3.5 ศิลปะลพบุรี ขอม

4. อาคารประพาสพิพิธภัณฑ์ จัดแสดงเกี่ยวกับประติมากรรมตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18-รัตนโกสินทร์ โดยแบ่งการจัดแสดงออกเป็นเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ศิลปะเชียงแสน-ล้านนา

4.2 ศิลปะสุโขทัย

4.3 ศิลปะอุททอง อยุธยา

4.4 ศิลปะรัตนโกสินทร์

4.5 ศิลปะประณีตศิลป์

4.6 เงินตรา

5. โรงราชรถ แสดงเครื่องมหาพิชัยราชรถ เกี่ยวกับพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพเจ้านาย

นอกจากนี้ ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังเปิดให้ผู้ชมได้เข้าชมพระที่นั่ง พระตำหนัก หรืออาคารอื่น ๆ อีกเช่น

-พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธสิหิงค์

-พระตำหนักแดง พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ (ปัจจุบันไม่เปิดให้บริการ เนื่องจากอยู่ระหว่างการบูรณะ)

-พระที่นั่งมิ่งเกล้าภิเษก

- หอนุสรณ์เจ้าพระยาอมราช (ปัจจุบันไม่เปิดให้บริการ)

-ศาลาลงทรง

-ศาลาสำราญมุขมาตย์

8. ปัญหาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

จากการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งดำเนินงานมาเป็นเวลากว่า 100 ปี นั้นมีพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ มากมาย แต่ในขณะที่เดียวกันจะเห็นได้ว่า จำนวนผู้เข้าชมมีจำนวนพอสมควร แต่ไม่มากเท่ากับเป้าหมายซึ่งเป็นมาตรฐานที่ถูกกำหนดไว้ คือ มีผู้เข้าชมไม่ถึงร้อยละ 12.5 ของประชากร แสดงให้เห็นว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ไม่สามารถเปิดตัวได้อย่างกว้างขวางในสังคม ตามวัตถุประสงค์ได้ เมื่อศึกษาปัญหาที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ไม่สามารถดึงดูดผู้เข้าชมให้ได้ตามมาตรฐานสากลที่ถูกกำหนดไว้ นั้น พบว่า ปัญหาที่พบมีดังนี้

3.1 เอกสารพื้นฐานในความรู้ทางวิชาการ ยังมีไม่เพียงพอ

แม้ว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะจัดแสดงนิทรรศการเรื่องราวต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 44 ห้อง แต่หนังสือความรู้พื้นฐานของแต่ละประเภทยังไม่ได้จัดทำอย่างเป็นระบบ จึงเป็นผลให้

- การจัดแสดงขาดเนื้อหาด้านประวัติและเรื่องราวสาระสำคัญ
- ไม่สามารถจัดทำแคตตาล็อกศิลปวัตถุต่าง ๆ ได้

3.2 การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

-ลักษณะการจัดแสดง ยังขาดเนื้อหาประกอบ

-ผู้ชมเบื่อห้องจัดแสดง เนื่องจากส่วนใหญ่มีแต่พระพุทธรูป หรือชิ้นส่วนของพระพุทธรูป ซ้ำซาก แต่ไม่มีเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของสมัยต่าง ๆ เน้นการจัดแสดงโบราณวัตถุมากเกินไป และส่วนใหญ่จะเป็นวัตถุที่คล้าย ๆ กันทำให้ผู้ชมเกิดความเบื่อหน่ายและไม่เกิดความดึงดูดใจให้กลับเข้ามาชมซ้ำ

-ป้ายคำอธิบายไม่ชัดเจน และไม่สามารถโน้มน้าวให้คนสนใจคุณค่าของวัตถุที่จัดแสดง

-เทคนิคการจัดแสดงไม่ทันสมัย ระบบไฟฟ้าแสงสว่างยังไม่เพียงพอต่อการดึงดูดความสนใจของผู้ชม ให้เกิดสุนทรียภาพในการชมโบราณวัตถุ

-ไม่มีการชี้แจงเส้นทางในการเข้าชมนิทรรศการต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

- มาตรฐานครุภัณฑ์ในห้องจัดแสดงต่ำ ทรุดโทรม ไม่เชิดชูศิลปวัตถุของชาติ

3.3 การบริการ

- ไม่มีพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมทางการศึกษา เพิ่มเติมจากการจัดแสดงนิทรรศการถาวร หรือ นิทรรศการชั่วคราว

- ห้องสมุดยังไม่สามารถเปิดบริการได้อย่างเต็มที่ ส่วนใหญ่เสริมสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ไม่เอื้ออำนวยต่อบุคคลระดับอื่น

- ไม่มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับโรงเรียน และขาดการประสานงานที่ดี ขาดบทบาทในการเอื้อประโยชน์ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

- ขาดแผนงาน และ โครงการศึกษา ค้นคว้า วิจัย

- ขาดสัมพันธ์ภาพกับชุมชน

- ไม่สามารถจัดกิจกรรม ให้บริการการศึกษาและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจนและสม่ำเสมอ

- ยังไม่มีกิจกรรมเสริม เพื่อจูงใจนักเรียน ให้เข้ามาศึกษาหาความรู้ ความเพลิดเพลินในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ขาดการสร้างสรรค์กิจกรรม เพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงใจ

- ไม่มีกิจกรรมส่งเสริมสถานภาพและศักยภาพของภัณฑารักษ์ และเจ้าหน้าที่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเอง ให้มีความรู้ และความสามารถที่สูงขึ้น

- ขาดการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง

3.4 บุคลากรในการดำเนินงานมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ระดับภัณฑารักษ์ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑ์สถานใหญ่ และมีเนื้อหาการจัดแสดงที่กว้างมากกว่าพิพิธภัณฑ์สถานอื่น ๆ ดังนั้นการดำเนินงานต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องใช้บุคลากรจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่บุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะเป็นเจ้าหน้าที่ระดับพื้นฐานเป็นหลัก เพราะจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ประจำห้องจัดแสดงมากตามจำนวนห้องจัดแสดง แต่เนื่องจากนโยบายจำกัดจำนวนข้าราชการ ทำให้ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ไม่สามารถบรรจุเจ้าหน้าที่เพิ่มเติมได้ ทำให้งานบริการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ไม่สามารถดำเนินงานไปได้ดีเท่าที่ควร ในขณะที่ส่วนงานอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ระดับสูงมีประมาณ 2-3 คน ในแต่ละฝ่าย ซึ่งส่วนใหญ่ต้องทำงานทั้งงานส่วนที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเอง และงานที่ต้องประสานงานกับองค์กรภายนอกด้วย ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่

นอกจากนั้นปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งโยกย้ายซึ่งเป็นเหตุกามปกติในวงราชการ ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของงานที่จัดขึ้นในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เนื่องจากนโยบายและความสนใจของเจ้าหน้าที่อาจไม่สอดคล้องกัน นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ไม่สามารถสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาเนื่องจากไม่มั่นใจในระยะเวลาที่จะปฏิบัติงานที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

งานการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ประชาชนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถาน มีวัตถุประสงค์ของตนเองในการมาเข้าชม บ้างต้องการมาศึกษาวัตถุในพิพิธภัณฑสถาน บ้างต้องการชมวิธีการจัดแสดงของนิทรรศการต่าง ๆ ที่พิพิธภัณฑสถานจัดแสดง บ้างเข้ามาศึกษาค้นคว้า หรือมาหาหลักฐานประกอบการศึกษาและแนวคิดของตน บ้างก็เข้ามาเพียงเพื่อทำการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพบูชาที่ประดิษฐานในพิพิธภัณฑสถาน หรือบ้างก็เข้ามาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งนับเป็นที่ยุติแน่นอนไม่ได้ แต่พอจะเห็นได้ว่า พิพิธภัณฑสถานเป็นสื่อกลางระหว่างความรู้และความเพลิดเพลินของประชาชน

พิพิธภัณฑสถาน เป็นตัวกลางเชื่อมความรู้ของนักวิชาการให้ไปถึงประชาชน แต่ประชาชนจะเข้าไปหาความรู้ความเพลิดเพลินเพียงใดนั้น นอกจากปัญหาด้านเศรษฐกิจและการศึกษาของประชาชนแล้ว การบริหารของพิพิธภัณฑสถาน ก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน พิพิธภัณฑสถานจะดึงดูดและโน้มน้าวให้คนเข้ามาชมพิพิธภัณฑสถานมากน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับสิ่งหลัก ๆ ดังนี้ คือ

1. ความสวยงาม ดึงดูดใจของอาคารและการจัดแสดง
2. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์
3. กิจกรรมและงานบริการการศึกษา
4. พื้นฐานความรู้และพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประชาชนในสังคม

การดำเนินงานทางการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานในปัจจุบันนั้น จะแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ สำหรับประชาชนทั่วไป และสำหรับนักเรียนนักศึกษา ซึ่งฝ่ายบริการการศึกษาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครได้วางกรอบแนวทางการดำเนินงานทางการศึกษาไว้ ซึ่งพอประมวลได้ ดังนี้

1. เปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ให้ประชาชนเป็นปกติธุระ
2. จัดทำป้ายคำอธิบาย จัดทำหนังสือคู่มือ และถ่ายภาพออกเผยแพร่
3. จัดบริการนำชม โดยเจ้าหน้าที่ ผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดแสดง
4. จัดโสตทัศนูปกรณ์บริการให้แก่ผู้เข้าชม เพื่อให้ได้เข้าใจนิทรรศการได้ด้วยตนเอง เช่น การจัดทำเครื่องบันทึกเสียงบรรยายเกี่ยวกับห้องจัดแสดงต่าง ๆ ไว้บริการ
5. จัดการบรรยาย อภิปราย หรือสัมมนาทางวิชาการ ทั้งในและนอกพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อส่งเสริมการศึกษา การจัดกิจกรรมและดำเนินการประชาสัมพันธ์กิจการของพิพิธภัณฑ์สถาน
6. จัดทำรายการสารคดี นิเทศ สำหรับสถาบันการศึกษา ด้วยการนำตัวอย่างวัตถุในพิพิธภัณฑ์สถาน มาจัดรายการสารคดี ให้นักเรียนนักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
7. จัดชั้นเรียนสำหรับนักเรียน นักศึกษา ให้มีชั้นในพิพิธภัณฑ์สถาน หมายถึง การจัดการสอนเสริมหลักสูตรสำหรับนักเรียน นักศึกษาระดับต่าง ๆ ชั้นในพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อเสริมประสบการณ์ให้เยาวชนทั้งหลายเข้าใจมากกว่าการเรียนการสอนในสถาบันปกติ
8. การจัดแสดงทางวัฒนธรรม หมายถึง การจัดรายการส่งเสริมทางศิลปและวัฒนธรรม เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เข้าชมในรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจ และมีประสิทธิภาพในการสื่อความหมาย
9. จัดรายการแข่งขันสำหรับเด็ก เพื่อความสนุกสนาน ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการศึกษาอีกด้วย
10. จัดการอบรมวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์สถานขึ้น
11. จัดให้มีอาสาสมัครจากชุมชน ในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม
12. เผยแพร่ข่าวสารการศึกษาโดยสื่อประชาสัมพันธ์
13. จัดตั้งสมาชิกพิพิธภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์สถาน โดยแบ่งเป็น
 - โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในพื้นที่
 - บุคคลทั่วไป
 - นักวิชาการ

โดยกำหนดประเภทของสมาชิกไว้ดังนี้

1. สมาชิกนักเรียน นักศึกษา
2. สมาชิกสามัญ
3. สมาชิกสถาบัน
4. สมาชิกอุปถัมภ์
5. สมาชิกกิตติมศักดิ์

14. ดำเนินการอนุมัติจัดทำโครงการในเรื่องต่าง ๆ โดยการเขียนเค้าโครงการ

15. จัดทำเอกสาร โดยศึกษารายละเอียดพร้อมด้วยเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางการจัดนิทรรศการ รายการโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ แนวทางการนำเสนอ และการรักษาความปลอดภัย พร้อมทั้งจัดทำสูจิบัตรในการจัดแสดง

16. ออกแบบห้องจัดแสดงและนิทรรศการ ตลอดไปถึงรายการประมาณการ เพื่ออ้างอิงหรือทางราชการดำเนินการเอง

17. ก่อสร้างและติดตั้งวัตถุ และปรับปรุงการจัดแสดง โดยเทคนิคแบบต่าง ๆ เพื่อให้มีความทันสมัย รับใช้และเป็นที่ต้องการของประชาชน

จากแนวทางการดำเนินงานของฝ่ายบริการการศึกษา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ที่กล่าวมาข้างต้น นับว่าเป็นแนวทางการดำเนินงานทางการศึกษาที่ค่อนข้างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานหลักควรจะมี แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องบุคลากรและงบประมาณอย่างมาก เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปีงบประมาณไม่สามารถดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ได้ทั้งหมด ดังนั้นผลงานของฝ่ายบริการการศึกษา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ที่ผ่านมาอาจจะไม่เป็นไปตามแผนงานการดำเนินงานที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งผลงานด้านงานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พอประมวลได้ ดังนี้

1. งานบริการนำชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีบริการนำชมสำหรับบุคคลทั่วไปและนักเรียนนักศึกษา ที่มีความประสงค์ที่จะเข้าชม โดยมีเจ้าหน้าที่นำชม ซึ่งการบริการดังกล่าวเป็นบริการที่ต้องแจ้งความประสงค์ล่วงหน้า และแจ้งถึงหัวข้อที่ต้องการให้นำชม หรือห้องจัดแสดงที่ต้องการชม เจ้าหน้าที่ในส่วนบริการนำชมนี้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีจำนวน 4 คน ซึ่งผ่านการอบรมและมีความรู้ความเข้าใจ ในรูปแบบและเนื้อหาการจัดแสดงนิทรรศการ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่การบริการนำชมของเจ้าหน้าที่นำชม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะนำชมเป็นภาษาไทย อย่างไรก็ตามก็ดีการบริการนำชมด้วยภาษาต่างประเทศ ยังเป็นอีกบริการหนึ่งที่ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีไว้บริการ เพียงแต่เจ้าหน้าที่นำชมในส่วนภาษาต่างประเทศจะเป็นเจ้าหน้าที่ของกลุ่มอาสาสมัคร มิได้เป็นเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งรายละเอียดจะได้กล่าวต่อไป

ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยปกติผู้เข้าชมจะได้รับแผนผังห้องจัดแสดงต่าง ๆ ซึ่งเป็นเอกสารแจก ทำให้ผู้เข้าชมที่ไม่ได้รับบริการนำชมสามารถเข้าชมห้องจัดแสดงตามความสนใจได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้รายละเอียดห้องจัดแสดงต่างๆ ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังมีจำหน่าย ในรูปแบบของคู่มือ นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

นอกจากนั้น งานบริการการศึกษา ยังมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดแสดงและการนำชม ในห้องจัดแสดงที่มีการปรับปรุงใหม่ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้าชมได้มีประสบการณ์ตรง และสามารถเรียนรู้เรื่องราวนั้นด้วยตนเอง เช่น เครื่องบรรยายอัตโนมัติ ในห้องเครื่องดนตรีไทย และการนำเสนอเรื่องราว และวิธีการทำ เกี่ยวกับการถัก ด้วยวิดีโอทัศน์ เป็นต้น

2. การบรรยาย อภิปราย สัมมนา โดยปกติทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จัดให้มีการบรรยาย อภิปราย สัมมนา ตามแต่โอกาส และหัวข้อที่น่าสนใจ โดยมีได้กำหนดอย่างแน่นอน ซึ่งการบรรยาย อภิปราย และสัมมนาในหัวข้อต่าง ๆ มักเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับทางวิชาการเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากนี้ ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังมีการจัดอบรมบุคลากร ทางด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากงานภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครแล้ว ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังไปเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการต่าง ๆ ซึ่งจัดโดยองค์กรอื่น และมีโอกาสในการนำเสนอแนวคิดและความคิดเห็นต่าง ๆ มาโดยตลอด

ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเอง แต่ความสำคัญในการประสานงานทางด้านวิชาการและงานการศึกษาที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรมีต่อสังคมโดยส่วนรวม เป็นงานหลักอีกประการหนึ่งซึ่งทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครตระหนักถึง และมีความพยายามที่จะดำเนินงานต่าง ๆ เช่น โครงการนิเทศน์ จัดแสดง หรือพูดคุยตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ แต่เนื่องจากคิด

จัดปัญหาด้านบุคลากรและงบประมาณ ทำให้แผนงานในการนำพิพิธภัณฑ์สถานออกสู่สังคม ไม่ดำเนินไปเท่าที่ควร การดำเนินงานที่ผ่านมา เป็นการเริ่มด้วยการประชาสัมพันธ์ไปตามโรงเรียนที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการประสานงานโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยจัดอบรมครูผู้สอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครได้พยายามสร้างความเข้าใจ ถึงบทบาท หน้าที่ และความสำคัญของพิพิธภัณฑ์สถานที่มีต่อสังคม และอาศัยเครือข่ายการดำเนินงานจากผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งครูผู้เข้าร่วมโครงการจะเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ ไปสู่นักเรียน และเป็นการเปิดโอกาสให้ครูนำพานักเรียนเข้ามาใช้บริการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ในโอกาสต่อไป แม้ว่าโครงการดังกล่าวจะได้ดำเนินงานไปแล้ว แต่การนำพิพิธภัณฑ์สถานออกไปสู่โรงเรียน และสังคม ยังเป็นสิ่งที่ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครไม่สามารถละเลยได้

นอกจากการอบรมครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาแล้ว การจัดอบรมเยาวชนในช่วงหยุดภาคเรียน เป็นโครงการนำเยาวชน เข้าสู่การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์สถาน โดยในอดีตรูปแบบของการดำเนินงานดังกล่าว เป็นรูปแบบของการอบรมศิลปะเด็ก ภาคฤดูร้อน และทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบของโครงการดังกล่าว ให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยสอดแทรกความรู้ทางวัฒนธรรมเข้าไปในระหว่างระยะเวลาการอบรม มีการนำเยาวชนออกไปสัมผัสกับงานวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ภายนอกพิพิธภัณฑ์สถานด้วย ซึ่งนับเป็นอีกโครงการหนึ่งซึ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในหมู่เยาวชน ซึ่งการอบรมดังกล่าวเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนรู้จัก และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม แต่ข้อจำกัดของโครงการนี้ติดอยู่ในเรื่องของงบประมาณทำให้สามารถรับเยาวชนเข้าร่วมโครงการได้อย่างจำกัด

3. การจัดการแข่งขันสำหรับเด็ก โดยปกติแล้วพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มักจัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่เป็นประจำทุกปี ในช่วงวันเด็ก ซึ่งในแต่ละปีนอกจากจะเปิดบริการ เปิดการจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว โดยไม่เสียค่าเข้าชมแล้ว ยังมีกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การแข่งขันตอบปัญหา การประกวดเรียงความ คำขวัญ วาดภาพระบายสี ซึ่งกิจกรรมที่กล่าวมานี้ได้รับความสนใจในการเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

4. การเผยแพร่ข่าวสารการศึกษาโดยสื่อประชาสัมพันธ์ ที่ผ่านมามีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครได้ให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน และกลุ่มอื่น ๆ ในการถ่ายทำสารคดี และ บทความ จากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เพราะเห็นว่า เป็นการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครไป

ในเวลาเดียวกันด้วย ซึ่งเป็นบทบาทส่วนหนึ่งที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครทำอยู่อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นแล้ว ทางฝ่ายบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังได้จัดทำวารสาร “พิพิธภัณฑศาสตร์” ซึ่งเป็นวารสารเผยแพร่ความรู้ สารต่าง ๆ รวมทั้งความเคลื่อนไหวทางวิชาการและกิจกรรมในแวดวงพิพิธภัณฑสถาน วารสารดังกล่าวเป็นวารสารราย 2 เดือน

5. การจัดตั้งระบบสมาชิก เป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในประเทศไทย ยังไม่สามารถทำหน้าที่ทางด้านการให้การศึกษา การบริการอยู่ทุกชุมชน ซึ่งในส่วนของผู้ชายและบุคคลทั่วไปอย่างเต็มที่ แม้ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หลายแห่งได้พยายามผลักดันให้พิพิธภัณฑสถานที่ได้รับติดชอบ ออกสู่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ แล้วก็ตาม วิธีการที่จะช่วยให้กิจกรรมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ก้าวหน้า เป็นที่รู้จักและยอมรับจากสังคมภายนอก อีกอย่างหนึ่ง คือ การนำเอา “ระบบสมาชิกพิพิธภัณฑศาสตร์” เข้ามาใช้จริงจริง ทั้งนี้เพราะพิพิธภัณฑสถานในต่างประเทศหลายแห่งประสบความสำเร็จ และยึดถือระบบ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงาน และเป็นการทำให้สังคมและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น และเป็นได้อย่างต่อเนื่อง

การจัดตั้งระบบสมาชิกพิพิธภัณฑสถาน เป็นโครงการที่ทางพิพิธภัณฑศาสตร์ จัดให้มีขึ้นเพื่อเป็นยุทธวิธี ในการให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา ให้ความรู้ เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และเพื่อเป็นการกระตุ้น ให้เห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม นอกเหนือจากนั้น ยังเป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กับสังคมอีกด้วย

ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว เป็นแนวทางการดำเนินงานของฝ่ายบริการการศึกษา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งด้วยข้อจำกัดด้านกำลังคนของฝ่ายบริการการศึกษา การดำเนินงานต่าง จึงไม่สามารถถูกล่วงไปได้มากเท่าที่ใ้หวังไว้ อย่างไรก็ตาม ฝ่ายบริการการศึกษา ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มอาสาสมัครพิพิธภัณฑศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครชาวต่างประเทศ ที่อาศัยในประเทศไทย ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยทำงานประสานกับฝ่ายบริการการศึกษา การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปโดยอิสระในแนวทางเดียวกับฝ่ายบริการการศึกษา แต่กลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน โดยมีฝ่ายบริการการศึกษาเป็นที่ปรึกษา

อาสาสมัครพิพิธภัณฑ์

กลุ่มอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์เป็นกลุ่มที่มีบทบาทค่อนข้างมากต่อกิจกรรมการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยเฉพาะในกลุ่มของชาวต่างประเทศ ทั้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยกลุ่มอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์นี้ ก่อตั้งขึ้นมาเป็นระยะเวลาาน โดยเริ่มการรวมตัวกันของกลุ่มสตรีชาวต่างประเทศที่มีความสนใจในงานพิพิธภัณฑ์และศิลปโบราณคดี และมีเวลาให้กับกิจกรรมอาสาสมัคร ซึ่งกลุ่มอาสาสมัครได้เริ่มพัฒนาการจากกลุ่มสตรีชาวต่างประเทศ จนปัจจุบันมีสมาชิกอาสาสมัครทั้งชาย-หญิง และทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยกลุ่มผู้บริหารงานเป็นสตรีชาวต่างประเทศทั้งสิ้น โดยมีหม่อมเจ้าสุภัทรรดิศ ดิศกุล เป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม

กิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์ได้กระทำต่อเนื่องในส่วนที่เกี่ยวกับงานบริการการศึกษานั้น มีดังนี้

1. งานบริการนำชม สำหรับชาวต่างประเทศ โดยเจ้าหน้าที่ของกลุ่มอาสาสมัคร จะมีบริการนำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยการใช้ภาษาต่าง ๆ ในการสื่อสาร ทั้งหมด 5 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาสเปน ซึ่งบริการนำชมนี้ ถูกกำหนดไว้เป็นเวลาที่น่านอน คือ เวลา 9.00 น. ของวันที่มีบริการนำชมสำหรับชาวต่างประเทศ ซึ่งมีกำหนดดังนี้

ภาษาอังกฤษ มีบริการนำชม หัวข้อ “ศิลปะไทย ประวัติศาสตร์ และพระพุทธศาสนา” ทุกวันพุธ และวันพฤหัสบดี

ภาษาฝรั่งเศส มีบริการนำชม หัวข้อ “ศิลปะไทย” ทุกวันพุธ

ภาษาเยอรมัน มีบริการนำชม หัวข้อ “ศิลปะไทยและวัฒนธรรม” ทุกวันพฤหัสบดี

ภาษาญี่ปุ่น มีบริการนำชม หัวข้อ “วัฒนธรรมไทยและเครื่องปั้นดินเผา” ทุกวันพุธสัปดาห์ที่ 1 และ 2 ของเดือน

บริการนำชม หัวข้อ “พระที่นั่งพุทไธสวรรย์” ทุกวันพุธที่ 3 ของเดือน

บริการนำชม หัวข้อ “ก่อนยุคศิลปะไทย และศิลปะไทย” ทุกวันพุธ สัปดาห์ที่ 4 และ 5 ของเดือน

ภาษาสเปน บริการนำชม เฉพาะที่ติดต่อล่วงหน้า

2. บริการห้องสมุด และศูนย์สไลด์กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มอาสาสมัครมีหนังสือและสไลด์ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม จำนวนมาก ซึ่งเปิดให้บริการแก่สมาชิก และบุคคลทั่วไป เพื่อค้นคว้าข้อมูล ในวันพุธช่วงเวลา 9.00-12.00 น. และ 1 ชั่วโมงก่อนการบรรยายประจำเดือน ซึ่งปกติจะจัดในวันพฤหัสบดี ช่วงบ่าย ซึ่งสำหรับสมาชิกมีบริการยืม-คืนด้วย

3. การบรรยายประจำเดือน เป็นประจำทุกเดือน กลุ่มอาสาสมัครจะมีการบรรยายเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ ปรัชญา หรืออื่น ๆ โดยกลุ่มศึกษาที่เป็นอาสาสมัครเอง หรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านต่าง ๆ ตามแต่หัวข้อที่จัดให้มีการบรรยาย ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒินั้นมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยปกติ การบรรยายประจำเดือนมักกำหนดในวันพฤหัสบดี ช่วงบ่าย

4. กลุ่มศึกษา ในกลุ่มอาสาสมัคร มีการแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มศึกษา ซึ่งจะทำหน้าที่เกี่ยวกับงานการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และความรู้ทางวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยกลุ่มศึกษานี้จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ที่สื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ และกลุ่มผู้ที่สื่อสารด้วยภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากอาสาสมัครชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ไม่ถนัดในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ และมีสมาชิกจำนวนมากพอสมควร

5. ทัศนศึกษา เป็นกิจกรรมที่จัดสำหรับสมาชิกกลุ่มอาสาสมัครเท่านั้น ไม่ได้เปิดให้บุคคลทั่วไป ซึ่งกิจกรรมทัศนศึกษาของกลุ่มอาสาสมัครนี้ เป็นกิจกรรมที่ขึ้นอยู่กับความพร้อมของการดำเนินการ มิได้กำหนดแน่นอนว่า จะต้องจัดในทุกระยะเวลาเท่าใด

6. การจัดพิมพ์สื่อต่าง ๆ กิจกรรมหลักอีกประการหนึ่งของกลุ่มอาสาสมัคร ที่มีการจัดทำเป็นเวลานานและต่อเนื่อง คือ การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อสื่อสารและประชาสัมพันธ์งานของกลุ่ม รวมทั้งให้ความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ

- จัดหมายข่าวภาษาอังกฤษ เป็นประจำทุกเดือน เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มในเดือนต่อมา มีบทความทางวิชาการด้านต่าง ๆ

- จัดพิมพ์แผ่นพับภาษาอังกฤษ เพื่อแจกสำหรับผู้เข้าชมที่ต้องการแผ่นพับนำชมภาษาอังกฤษ

- จัดพิมพ์แผ่นพับประชาสัมพันธ์กลุ่มอาสาสมัคร

- จัดพิมพ์หนังสือวิชาการต่าง ๆ ซึ่งได้จากการค้นคว้าของกลุ่มศึกษา เพื่อเผยแพร่และหารายได้เข้าองค์กรอีกทางหนึ่งด้วย

รายได้ซึ่งเป็นเงินกองทุนสำหรับบริหารงานของกลุ่มอาสาสมัครนั้นได้มาจากค่าบำรุงสมาชิกรายปี ซึ่งปัจจุบันทางกลุ่มเก็บค่าบำรุง ปีละ 600 บาท นอกเหนือจากนั้น ยังมีค่าเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทางกลุ่มจัดขึ้น เช่น ค่าเข้าฟังการบรรยายประจำเดือน ค่าทัศนศึกษา เป็นต้น และรายได้จากการขายหนังสือซึ่งทางกลุ่มจัดพิมพ์เพื่อจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีเงินบริจาคจากบรรดาสมาชิกด้วย

หลักสูตรและการจัดสอนวิชาหมวดสังคมศึกษา ในหลักสูตรมัธยมศึกษา

1. หลักสูตรสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

จากการศึกษาได้พบว่า ก่อนที่จะมีการปรับปรุงหลักสูตร พ. ศ. 2533 นั้น กรมวิชาการได้เก็บข้อมูลส่วนหนึ่งจากการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งได้มีการประชุมสัมมนาครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา นิเทศก์ และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เมื่อปี พ. ศ. 2533 ที่ประชุมมีข้อคิดเห็นว่าควรปรับปรุงหลักสูตรเดิมด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ (ประไพพรรณ โกศัยสุนทร , 2538 : 8-12)

1. เนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมากเกินไป
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูไม่ได้เน้นกระบวนการให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ส่วนใหญ่ยึดหนังสือเรียนที่ครูเขียนขึ้นเองแทนที่จะยึดหัวข้อตามหลักสูตร
3. จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของสำนักทดสอบ พบว่า ทักษะทางด้านความคิดของนักเรียนค่อนข้างต่ำ
4. หลักสูตรเปิดกว้าง แต่ครูและบุคลากรในห้องเรียนไม่ได้เขียนหลักสูตร และหนังสือเรียนของตนเอง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมสัมมนา

1. การกำหนดเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ควรเน้นการเป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ
2. การกำหนดจุดประสงค์กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ควรจะกำหนดให้เด่นชัดและนำไปปฏิบัติได้

3. ในโครงสร้างของหลักสูตร ให้กำหนดคาบของวิชาบังคับให้น้อยลง เพื่อให้เวลาและโอกาสเด็กได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

4. คำอธิบายรายวิชา ควรเขียนให้มีลักษณะเป็นความคิดรวบยอด ทั้งนี้เพื่อจะช่วยลดเนื้อหาให้น้อยลง

5. รายวิชามัธยมศึกษาตอนปลาย ควรเป็นวิชาที่พัฒนาความรู้ความสามารถและช่วยเชื่อมโยงกับวิชาต่าง ๆ ให้ได้ภาพรวมที่ชัดเจน

เมื่อได้ข้อมูลทั้งจากการติดตามและประเมินผล และจากการประชุมสัมมนาแล้วก็นำมาเป็นตัวกำหนด โครงสร้างการเรียนรู้และคำอธิบายรายวิชาของกลุ่มวิชาสังคมศึกษาใหม่โดยเน้นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เน้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดหรือหลักการที่สำคัญในสาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ซึ่งจะปรากฏในลักษณะบูรณาการในวิชาบังคับและมีลักษณะของความคิดรวบยอดในสาขาวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาเลือก

2. ทักษะและกระบวนการด้านการคิด การแก้ปัญหา การเรียน และกระบวนการกลุ่ม

3. มีเจตคติและค่านิยมที่ดี ซึ่งจะช่วยพัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตย และความเป็นมนุษย์ เห็นคุณค่าของการทำงานและการอนุรักษ์พัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สรรพทานหลักธรรมของศาสนาและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. การจัดการและการปฏิบัติตน กิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

2. จุดประสงค์ของกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

จุดประสงค์ของกลุ่มวิชาเปลี่ยนไป ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย กล่าวคือได้กำหนดจุดประสงค์ให้กระชับขึ้น มีจำนวนน้อยข้อลง กำหนดสิ่งที่ต้องการจะพัฒนาและให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนเด่นชัดขึ้น เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยพัฒนาทั้งด้านความคิด จิตใจ ค่านิยม และลักษณะนิสัยไปพร้อมๆ กัน การกำหนดจุดประสงค์กลุ่มวิชานี้จะเป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการจะพัฒนาให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ความเข้าใจ (ความคิดรวบยอด หลักการ)
2. การนำไปใช้ (ทักษะ)
3. เจตคติ ค่านิยม
4. การปฏิบัติตน (การจัดการ)

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม พัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยและหลักธรรมของศาสนา

- เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้

- เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรมและคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ ที่ความภูมิใจในความเป็นไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

- เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในส่วนเนื้อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษาที่หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ศึกษา และเป็นเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวกับการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ดังนี้

รายวิชาประเทศของเรา 2 (ส.102)

- มีความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของชนชาติไทย สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชนชาติไทย

- มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องของอาณาจักรโบราณในดินแดนประเทศไทยปัจจุบัน

- สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรโบราณ ที่อยู่ในดินแดนประเทศไทย กับประเทศไทยปัจจุบัน

- ความรู้ความเข้าใจว่า ประเทศไทยของเรามีความเจริญรุ่งเรืองมากกว่า 700 ปีแล้ว ตั้งแต่อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรอยุธยา อาณาจักรธนบุรี จนถึงอาณาจักรรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน

- สามารถอธิบายลักษณะทั่วไปของอาณาจักรสุโขทัยได้

- มีความเข้าใจและเกิดความภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างขึ้นไว้

- มีความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของอาณาจักรสุโขทัย

- มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

- สามารถอธิบายลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัยได้

- มีความรู้ความเข้าใจลักษณะสังคมและวัฒนธรรมสมัยสุโขทัย

รายวิชาประเทศของเรา 3 (ส.204)

- มีความรู้ ความเข้าใจ และซาบซึ้งในคุณธรรม ความเสียสละ และความอดทนของบรรพบุรุษไทยในสมัยอยุธยา

- มีความรู้ ความเข้าใจ การเมืองการปกครองสมัยอยุธยา

- มีความรู้ ความเข้าใจ ในวิเทศব্যของกรุงศรีอยุธยา และตระหนักในพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ที่สามารถพัฒนากรุงศรีอยุธยาให้เป็นอาณาจักรที่รุ่งเรือง

- มีความรู้ ความเข้าใจ ในการสร้างฐานทางเศรษฐกิจของกรุงศรีอยุธยาให้มีความมั่นคงและพึ่งพาตนเองได้

- มีความรู้ ความเข้าใจ สภาพความเป็นอยู่และสังคมสมัยอยุธยาที่เป็นมรดกตกทอดมาถึงปัจจุบัน

- มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าศิลปวัฒนธรรมสมัยอยุธยา มีความสำนึกในความรับผิดชอบที่จะทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทยสืบไป

รายวิชาประเทศของเรา 4 (ส.306)

- มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทยโดยสังเขปถึงเสียกรุงครั้งที่ 2 ในพ.ศ. 2310

- ตระหนักและภาคภูมิใจในการกอบกู้เอกราช และการรวมประเทศให้เป็นปึกแผ่นของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

- มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการฟื้นฟู การปรับปรุง และการบริหารกิจการบ้านเมืองค้ำต่าง ๆ ในสมัยธนบุรี

- ตระหนักในเหตุผลและความจำเป็นที่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ต้องทรงสร้างราชธานีใหม่

- มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการด้านการเมืองสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

- มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการด้านการปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ต้น

- มีความรู้ ความเข้าใจในเศรษฐกิจสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

- มีความรู้ ความเข้าใจในการฟื้นฟูและพัฒนาด้านสังคม วัฒนธรรม ในสมัยรัตน

โกสินทร์ตอนต้น

- มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการต่อสู้ทูลเกล้าอาณานิคม

- มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิรูปบ้านเมืองให้พ้นจากความเป็นชาติล่าถอย

รายวิชาท้องถิ่นของเรา 1 (ส.071)

- ให้นักเรียนศึกษาประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ในประวัติศาสตร์และอาณาจักร โบราณที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังของท้องถิ่น รวมทั้งโบราณวัตถุและโบราณสถานที่ยังหลงเหลืออยู่ในท้องถิ่น

- ให้นักเรียน ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน และการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การละเล่นพื้นบ้าน ประเพณีท้องถิ่น ภาษาถิ่น ผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นต้น

3. โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิชาแกนบังคับ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ส 101 ประเทศของเรา 1 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 102 ประเทศของเรา 2 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ส 203 ทวีปของเรา 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 204 ประเทศของเรา 3 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ส 305 โลกของเรา 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 306 ประเทศของเรา 4 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ในวิชาแกนบังคับนี้ ชื่อของรายวิชาในชั้น ม.2 ได้เปลี่ยนจากวิชาเดิม “เพื่อนบ้านของเรา” เป็น “ทวีปของเรา”

วิชาบังคับเลือก

ส 017 จริยธรรมกับบุคคล 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 026 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 027 โลกในยุคปัจจุบัน 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 043 กฎหมายน่ารู้ 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 072 ท้องถิ่นของเรา 2 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 073 ท้องถิ่นของเรา 3 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 503 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม 2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

วิชาเลือกเสรี จากหนังสือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีรายวิชาเลือกเสรี จำนวน 17 รายวิชา ดังนี้

ส 011 สังคมและวัฒนธรรมไทย	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 012 เอกภาพ	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 013 อธิ-กุราน	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 014 ศาสนบัญญัติ	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 016 ศาสนประวัติ	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 021 ชีวิตและงานของบุคคลตัวอย่าง	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 022 ประวัติศาสตร์ทั่วไป	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 023 ประวัติศาสตร์ไทย 1	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 024 ประวัติศาสตร์ไทย 2	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 025 ประวัติศาสตร์ไทย 3	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 031 เศรษฐศาสตร์สังคม	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 041 กฎหมายในชีวิตประจำวัน	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 042 การปกครองไทย	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 051 สิ่งแวดล้อมศึกษา	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 052 ประชากรศึกษา	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 061 ภูมิศาสตร์เบื้องต้น	2 คาบ / สัปดาห์ / ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

นับตั้งแต่การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2417 พิพิธภัณฑสถานได้พัฒนามาจากพิพิธภัณฑสถานประเภททั่วไป ที่มีการรวบรวมวัตถุหลายประเภท ทั้งธรรมชาติวิทยา วิทยาศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม และโบราณคดี ปะปนกันไป ซึ่งได้สืบทอดมาจากพิพิธภัณฑสถานส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ประเภทศิลปะ โบราณคดีและชาติพันธุ์วิทยา ซึ่งทำหน้าที่รวบรวม สงวนรักษา ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติที่สามารถนำไปเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และราชวงศ์บรรณาได้ นอกเหนือจากนั้น ยังเป็นตัวแทนของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติได้อย่างดีเด่นอีกด้วย

พัฒนาการที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้ดำเนินมาตลอดกระทั่งปัจจุบันนี้คือปี 2540 รวมเวลาถึง 124 ปี นอกจากได้พัฒนาหน้าที่ในการสงวนรักษา สะสม มรดกวัฒนธรรมดังกล่าวแล้ว ยังได้พัฒนาระบบการดำเนินงานกิจกรรมของพิพิธภัณฑสถาน ให้เป็นระบบสากลมากขึ้น ลักษณะการสะสมศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ดำเนินไปอย่างระบบมีการจัดทำทะเบียนศิลปโบราณวัตถุ เพื่อให้ทราบหลักฐานที่มาของวัตถุนั้น อันจะเป็นประโยชน์ในการอ้างอิงเพื่อการศึกษาต่อไป ระบบการจัดทำทะเบียนในปัจจุบันได้พัฒนาไปจนถึงการจัดเก็บข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ในการเก็บสะสมรวบรวมมรดกวัฒนธรรมเหล่านี้ ยังได้มีการคำนึงถึงวิธีการสงวนรักษา ซ่อมแซม โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้วัตถุที่ชำรุดได้รับการดูแลซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่คงทนขึ้น และเพื่อให้วัตถุในความดูแลทั้งหมดอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัยจากอันตรายด้านต่าง ๆ เมื่อเป็นอนุรักษ์สมบัติวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในภาวะปัจจุบัน จึงจัดว่า มีมาตรฐานการดำเนินงานที่ก้าวไกล ทัดเทียมนานาชาติได้ทีเดียว

อนึ่ง งานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่กล่าวมาแล้ว เปรียบเสมือนเป็นเพียงงานหลังจากเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานทั้งหมดเท่านั้น ทั้งนี้เพราะพัฒนาการของงานพิพิธภัณฑสถานได้เพิ่มหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัตถุ และโบราณวัตถุซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมเหล่านี้ให้กับผู้เข้าชมอีกด้านหนึ่งด้วย เพื่อให้ผู้เข้าชมได้รับประโยชน์จากการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานมากขึ้น นอกเหนือไปจากความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในคุณค่าของวัตถุนั้น ๆ โดยตรงแล้ว การเผยแพร่ความรู้โดยเทคนิควิธีการที่พิพิธภัณฑสถานได้พัฒนามาจนปัจจุบัน นั่นคือการเผยแพร่ความรู้ด้วยวิธีการจัดแสดงที่มีระบบทางด้าน การนำเสนอที่ยึดถือทั้งระบบทางด้านวิชาการและด้านสุนทรียภาพ ต่างไปจากการจัดเก็บธรรมดาในสมัยแรกๆ ที่เน้นในด้านการเก็บรวบรวมเป็นสิ่งสำคัญ ลักษณะการจัดแสดงในปัจจุบันนั้น นอกเหนือจากจะมีการ

จัดวางวัตถุอย่างมีสุนทรียภาพแล้ว ยังได้เสริมการให้ความรู้แก่ผู้เข้าชมด้วยข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับวัตถุนั้น ๆ เช่น จัดทำคำบรรยาย การใช้อุปกรณ์อื่น ๆ มาประกอบ เช่น ภาพถ่าย แผ่นผัง หุ่นพร้อมฉากจำลอง ภาพจากเรื่องจริง เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ในโลกปัจจุบัน พัฒนาการทางเทคโนโลยีได้ก้าวหน้าไปไกล การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนในการจัดแสดง งานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จึงได้ก้าวหน้าตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นการใช้แถบวิดิทัศน์ แถบเสียง หรือการทำระบบแสงและเสียงก็ตาม ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดแสดง ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติด้วย ทำให้รูปแบบของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครในขณะนี้ หากได้มีการดูวิวัฒนาการได้อย่างเด่นชัด

เมื่อพัฒนาการทั้งหน้าฉากและหลังฉากของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้วิวัฒนาการมาจนถึงขณะนี้แล้ว พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จึงมีเพียงเป็นแค่สถานสะสมของเก่าในความคิดคำนึงของบุคคลทั่วไปอีกต่อไป แต่บทบาทของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนั้น ยังได้พัฒนาให้สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อสังคมได้ทั้งในด้านวิชาการ และด้านประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้กับประเทศอีกด้วย

อย่างไรก็ดี พัฒนาการของกิจการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนั้น แม้จะได้ปรับปรุงพัฒนามาหลายขั้นตอน กว่าจะมีรูปแบบที่เป็นมาตรฐานสากลเช่นในปัจจุบัน พัฒนาการเหล่านี้จะไม่สามารถบรรลุผลที่จะสนองประโยชน์ให้ต่อสังคมได้อย่างสมบูรณ์ หากขาดความสนใจจากชุมชนในสังคม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จึงได้พยายามเพิ่มบทบาทในด้านเสริมการศึกษาและประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้วยการจัดทำเอกสารออกเผยแพร่ การจัดกิจกรรมเสริมความรู้ในหลายรูปแบบ เช่น การอภิปราย บรรยาย การจัดฉายภาพยนตร์ มีการจัดวิทยากรไปบรรยายนอกสถานที่และในสถานที่ มีการประสานงานตั้งคณะอาสาสมัครจากชุมชนเข้ามาร่วมมีบทบาทในการดำเนินงานพิพิธภัณฑสถานด้วย ทำให้กิจการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ทำหน้าที่เสริมสร้างสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอย่างจริงจัง สถานศึกษาส่วนใหญ่เข้ามาใช้บริการของพิพิธภัณฑสถาน ประกอบในการเรียนการสอนอย่างมากมาย

บทที่ 4

ทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่องานบริการการศึกษา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ในการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่องานบริการการศึกษา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลโดยสอบถามความคิดเห็นจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 800 ชุด สุ่มตัวอย่างจากโรงเรียน 8 โรงเรียน ซึ่งมีสถานที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ใกล้กับ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และสัมภาษณ์บุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

โดยในส่วนของเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้ทำการกระจายแบบสอบถามไปตามโรงเรียนต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมโดย 2 วิธี คือ เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน ด้วยตนเอง โดยได้รับความร่วมมือจากโรงเรียน และอาจารย์หมวดสังคมศึกษา ที่สละเวลาในช่วงโมงเรียนวิชาสังคมศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากนักเรียนโดยตรง จำนวน 4 โรงเรียน และข้อมูลที่ได้มาโดยการรวบรวมแบบสอบถามจากอาจารย์ โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไว้ที่อาจารย์ และอาจารย์ได้ทำการรวบรวมแบบสอบถามคืนให้ จำนวน 4 โรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากติดเรื่องระเบียบข้อบังคับของทางโรงเรียน และเรื่องเวลาที่ใช้ จากการใช้ผู้วิจัยไม่สามารถรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด ทำให้แบบสอบถามที่ได้รับคืนมาเพื่อดำเนินการประมวลผลการวิจัย ไม่ครบ 800 ชุด โดยแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาเพื่อทำการประมวลผลในการศึกษาคั้งนี้ มีจำนวน 770 ชุด ดังนั้น การศึกษาวิจัยคั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง 770 คน เป็นพื้นฐานของการศึกษา โดยข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับการประมวลผลสำหรับการศึกษาในคั้งนี้ สามารถจำแนกและสรุปได้คั้งนี้

จากข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถาม 770 ชุดที่นำมาประมวลผลเพื่อทำการศึกษาวิจัยในคั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถรวบรวมแบบสอบถามคืนมาจากโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งสามารถจำแนกตามโรงเรียน เพศ ระดับการศึกษา ได้คั้งตารางที่ 4.1 และตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.1

โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม

โรงเรียน	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
สตรีวิทยา	-	140	140	18.18
บวรนิเวศ	84	-	84	10.91
วัดสังเวช	27	61	88	11.43
มัธยมวัดคฤศิตาราม	67	65	132	17.14
วิทยาลัยนาฏศิลป์	12	49	61	7.92
ราชบพิธ	103	-	103	13.38
ราชินี	-	71	71	9.92
สตรีวัชรามัง	-	91	91	11.92
รวม	293(38)	477 (62)	770	100

จากการศึกษา พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 770 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คือ 477 คน หรือ ร้อยละ 62 เป็นเพศชาย 293 คน คิดเป็นร้อยละ 38 เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมปีที่ 1-3 จำนวน 259 คน, 244 คน และ 267 คนตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละร้อยละ 33.64 , 31.69 และ 34.67 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2

กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและระดับการศึกษา

ระดับชั้น	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ม.1	94	165	259	33.64
ม.2	92	152	244	31.69
ม.3	107	160	267	34.67
รวม	293 (38)	477 (62)	770 (100)	100

การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน

จากนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 770 คน จากการศึกษา พบว่า เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานที่แตกต่างกัน รวมทั้งมีเหตุผลในการเข้าชม หรือไม่เข้าชมที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผู้ที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

จากการศึกษา พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาศึกษาตอนต้นจำนวน 770 คน จาก 8 โรงเรียน มีนักเรียนที่เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำนวน 370 คน คิดเป็นร้อยละ 48.05 ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา โดยเป็นเพศชาย จำนวน 137 คน หรือร้อยละ 38 ของผู้มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นเพศหญิง 233 คน หรือร้อยละ 62 ของผู้มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งสามารถจำแนกตามสถานศึกษา และระดับการศึกษา ได้ดังตารางที่ 4.3 และ 4.4

ตารางที่ 4.3

จำนวนผู้เคยเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำแนกตามระดับการศึกษา

ชั้นปี	ชาย	หญิง	รวม	สัดส่วนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง เทียบตามชั้นปี
ม.1	42	73	115	44.40
ม.2	47	73	120	49.18
ม.3	48	87	135	50.56
รวม	137	233	370	48.05

ตารางที่ 4.4

กลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำแนกตามโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวนแบบ สอบถามที่ เก็บข้อมูล	ชาย	หญิง	รวม	สัดส่วนร้อยละของ กลุ่มตัวอย่าง เทียบ ตามโรงเรียน
สตรีวิทยา	140	-	71	71	50.71
บวรนิเวศ	84	36	-	36	42.86
วัดสังเวช	88	14	30	44	50.00
มัธยมวัดकुสิตาราม	132	30	24	54	40.91
วิทยาลัยนาฏศิลป์	61	9	32	41	67.21
ราชบพิธ	131	48	-	48	46.60
ราชินี	71	-	45	45	63.38
สตรีวัชรพงษ์	91	-	31	31	34.06
รวม	770	137	233	370	
สัดส่วนร้อยละ ของกลุ่มประชากร เทียบตามเพศ		(46.76)	(48.87)	(48.05)	

จากตารางที่ 4.3 และ 4.4 กล่าวได้ว่า กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีสัดส่วนเมื่อจำแนกตามเพศ, สถานศึกษา และระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาพบว่า เพศ ของกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีสัดส่วนการเข้าชมของเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน คือ เพศชาย มีประสบการณ์เข้าชม ร้อยละ 46.76 หรือ 137 คน ในขณะที่เพศหญิงมีสัดส่วนผู้ที่มีประสบการณ์เข้าชม ร้อยละ 48.85 หรือ 233 คน

ในขณะที่ระดับการศึกษานั้น มีความแตกต่างกันของสัดส่วนผู้มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพียงเล็กน้อย และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษา กล่าวคือ มีนักเรียนที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครกำลังศึกษาในระดับมัธยมปีที่ 1, ปีที่ 2 และปีที่ 3 เท่ากับร้อยละ 44.4, 49.18 และ 50.56 ตามลำดับ การศึกษาอาจมีส่วนเพิ่มพูนโอกาสในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กล่าวคือ นักเรียนมีโอกาสได้มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษา

เมื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ในประเด็นด้านสถานศึกษา พบว่า มีจำนวนนักเรียนที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครแตกต่างกันออกไป โดยใน 8 โรงเรียนนี้ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีสถานที่ตั้งใกล้กับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมากที่สุด มีสัดส่วนของนักเรียนที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนราชินีและโรงเรียนวัดสังเวชตามลำดับ อาจกล่าวได้ว่า ระยะทาง หรือความสะดวกในการเดินทาง มีผลต่อโอกาสในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

เมื่อศึกษาถึงจำนวนครั้งของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในการศึกษาคั้งนี้ พบว่า อัตราความถี่ของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ของกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ร้อยละ 47.57 หรือ 176 คน เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพียง 1 ครั้ง ในขณะที่ อีกร้อยละ 43.24 หรือ 160 คน มีประสบการณ์เข้าชม 2-3 ครั้ง โดยที่ผู้ที่เคยมีประสบการณ์เข้าชมมากกว่า 3 ครั้ง มีสัดส่วนรวมกันเพียง ร้อยละ 9.19 หรือ 34 คน เท่านั้น ดังนั้น ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 90.81 เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครไม่เกิน 3 ครั้ง ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5

ตารางแสดงความถี่ของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
ของกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์เข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

อัตราความถี่ของการเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	จำนวน (คน)	สัดส่วนร้อยละของกลุ่มผู้ที่มี ประสบการณ์เข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระ นคร
1 ครั้ง	170	47.57
2-3 ครั้ง	160	43.24
4-5 ครั้ง	21	5.68
6 ครั้งขึ้นไป	13	3.51
รวม	370	100.00

จากการศึกษาจากผู้ที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำนวน 370 คน เกี่ยวกับเหตุผลของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พบว่า นักเรียนมีเหตุผลในการมาเข้าชมแตกต่างกันออกไป โดยมีเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพราะโรงเรียนพาไป ร้อยละ 39.46 หรือ 146 คน ในขณะที่อีกกลุ่มให้เหตุผลถึงการไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ว่า ไปกับครอบครัว ร้อยละ 36.76 หรือ 136 คน ส่วนกลุ่มที่เหลืออีก 88 คน เป็นกลุ่มที่แตกต่างออกไปจาก 2 กลุ่มหลัก ซึ่งมีผู้ที่ตอบว่า เข้าชมด้วยความสนใจส่วนตัว สนใจอยากดูวัตถุในพิพิธภัณฑ์ และสนใจประวัติศาสตร์ เพียง 37 คน และ 5 คน ตามลำดับ ดังแสดงได้ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6

เหตุผลของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

เหตุผลในการเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไปกับโรงเรียน	146	39.46
ไปกับครอบครัว	136	36.76
สนใจอยากดูวัตถุในพิพิธภัณฑ์	37	10.00
ไปกับเพื่อน	29	7.84
เก็บข้อมูลทำรายงาน	11	2.97
พิพิธภัณฑ์อยู่ใกล้โรงเรียน	6	1.62
สนใจประวัติศาสตร์	5	1.35
รวม	370	100.00

ซึ่งเมื่อสอบถามว่า เมื่อเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครแล้ว มีความรู้สึกชอบหรือไม่ พบว่า 357 คน มีความรู้สึกชอบพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีเพียง 13 คน เท่านั้นที่มีความรู้สึกไม่ชอบพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

2. ผู้ที่ไม่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

จากการศึกษาถึงประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 770 คน พบว่า มีกลุ่มผู้ที่ไม่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 51.95 เป็นเพศชาย จำนวน 156 คน หรือ ร้อยละ 39 เป็นเพศหญิง 244 คน หรือร้อยละ 51.15 ของกลุ่มเพศ ซึ่งสามารถจำแนกตามสถานศึกษา ระดับการศึกษา ได้ตามตารางที่ 4.7 และ 4.8

ตารางที่ 4.7

กลุ่มผู้ที่ไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำแนกตามโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวนแบบสอบถามที่เก็บข้อมูล	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	สัดส่วนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง เทียบตามโรงเรียน
สตรีวิทยา	140	-	69	69	49.29
บวรนิเวศ	84	48	-	48	47.14
วัดสังเวช	88	13	31	44	50.00
มัธยมวัดดุสิตาราม	132	43	35	78	59.09
วิทยาลัยนาฏศิลป์	61	3	17	20	32.79
ราชบพิธ	131	55	-	55	53.40
ราชินี	71	-	26	26	36.62
สตรีวัชรพงษ์	91	-	60	60	65.94
รวม	770	137	233	370	
สัดส่วนร้อยละ เทียบตามเพศ		(46.76)	(48.87)	(48.05)	

ตารางที่ 4.8

จำนวนผู้ไม่เคยเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำแนกตามระดับการศึกษา

ชั้นปี	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	สัดส่วนร้อยละของกลุ่ม ตัวอย่าง เทียบตามชั้นปี
ม.1	52	92	144	55.60
ม.2	45	79	124	50.82
ม.3	59	73	132	49.44
รวม	156 (53.24)	244 (51.15)	400	51.95

เมื่อสอบถามถึงเหตุผลของการไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พบว่า มีเหตุผลหลักอยู่ 2 ประการ กล่าวคือ เป็นเพราะโรงเรียน หรือครูไม่มีโครงการพามาชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำนวน 130 คน หรือร้อยละ 32.5 และ ไม่สะดวกในการเดินทาง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 นักเรียนส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ในเขตที่ต้องใช้เวลาเดินทางนานจากบ้านมายังพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เช่น สมุทรปราการ นนทบุรี เป็นต้น และเนื่องจากเวลาเปิดบริการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กับเวลาเรียนเป็นช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้นักเรียนไม่สามารถมาเข้าชมในวันธรรมดาหลังเลิกเรียนได้ ดังนั้นการเดินทางจากบ้านมาชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ในวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งเป็นอีกหนทางหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถเดินทางมาชมได้ เพราะไม่สะดวกในการเดินทางมา อย่างไรก็ตามยังมีเหตุผลอื่น ๆ อีกที่เป็นเหตุผลการไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผลการศึกษาแสดงออกมาว่า มีนักเรียนส่วนหนึ่งที่ไม่เคยมาชม เพราะติดเรื่องเวลา เพราะในปัจจุบัน ในวันหยุดนักเรียนส่วนหนึ่งจะต้องเรียนพิเศษเพื่อเสริมวิชาเรียนต่าง ๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สัดส่วนของนักเรียนที่ไม่มีเวลานั้นมีถึงร้อยละ 8.0 นอกจากนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่า มีนักเรียนส่วนหนึ่งที่ไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ด้วยเหตุผล ไม่รู้จักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ถึงร้อยละ 5.5 หรือ 22 คน ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9

เหตุผลของการไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

เหตุผลของการไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	ร้อยละ
โรงเรียน หรือครู ไม่มีโครงการพามาชม	51	79	130	32.5
ไม่สะดวกในการเดินทาง	46	74	120	30.0
ไม่มีเพื่อนไป	25	33	58	14.50
ไม่มีเวลา	13	19	32	8.0
ไม่รู้จัก	8	14	22	5.5
ไม่มีคนพาไป	3	16	19	4.75
ไม่มีความสนใจ	10	9	19	4.75
รวม	156	244	400	100.0

ถึงแม้ว่ากลุ่มที่ไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะมีถึง 400 คนก็ตาม จากการศึกษาพบว่าในจำนวนนี้มีถึง 386 คน มีความเห็นว่า ถ้ามีโอกาสพวกเขาเหล่านั้นคิดว่าจะเข้าไปชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร มีเพียง 14 คนเท่านั้น ที่คิดว่าจะไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

3. ประสพการณ์การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานอื่น ๆ

จากการศึกษาพบว่า แม้จำนวนนักเรียนที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครจะมีเพียง 370 คน จาก 770 คนเท่านั้นก็ตาม ไม่ได้หมายความว่า นักเรียนอีก 400 คน ที่ไม่เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะไม่มีประสบการณ์การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานอื่น จากผลการศึกษา พบว่า ในจำนวนนักเรียน 770 คนนั้น มีเพียง 49 คน หรือร้อยละ 6.36 เท่านั้นที่ไม่เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานใดเลย ในขณะที่ส่วนใหญ่คือจำนวน 189 คน หรือร้อยละ 24.55 เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานอย่างน้อย 2 แห่ง ซึ่งเมื่อคิดเป็นอัตราเฉลี่ยของจำนวนพิพิธภัณฑ์สถานที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเคยมีประสบการณ์เข้าชม พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสบการณ์การเข้าชมเฉลี่ย 2.82 แห่ง โดยผู้ที่เคยเข้าชม

พิพิธภัณฑสถานที่อื่น ๆ รวมกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มากที่สุด จำนวนรวม 10 แห่ง มีเพียง 1 คนเท่านั้น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ รวมทั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จำนวน 2 แห่ง มีจำนวนมากที่สุดคือ 189 คน หรือร้อยละ 24.55 กลุ่มถัดมาคือ เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถาน รวม 3 แห่ง จำนวน 176 คน หรือร้อยละ 22.76 และเพียงเคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถาน 1 แห่ง มีจำนวน 123 คน หรือร้อยละ 15.97 แต่จำนวนนักเรียนผู้ที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ ที่นอกเหนือออกจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีถึงร้อยละ 87.8 หรือ 676 คน ในขณะที่ผู้ที่เคยเข้าชมเพียงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร แห่งเดียวมี 45 คน หรือร้อยละ 5.84 ซึ่งหมายความว่า มีนักเรียนผู้ที่ไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑสถานใด ๆ เลยมาก่อนมีเพียง 49 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 6.36 ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำตารางแจกแจงรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะการเข้าชม ดังตาราง 4.10 และ 4.11

ตารางที่ 4.10

จำนวนการเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน

จำนวนพิพิธภัณฑสถานในกลุ่มตัวอย่างเคยเข้าชม	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวนพิพิธภัณฑสถานในกลุ่มตัวอย่างเคยเข้าชม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
0 แห่ง	49	6.36	6 แห่ง	27	3.51
1 แห่ง	123	15.97	7 แห่ง	16	2.08
2 แห่ง	189	24.55	8 แห่ง	8	1.04
3 แห่ง	176	22.86	9 แห่ง	2	0.26
4 แห่ง	115	14.94	10 แห่ง	1	0.13
5 แห่ง	64	8.31	รวม	770	100

ตารางที่ 4.11

ตารางเปรียบเทียบประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานอื่นและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

จำนวนพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ที่ กลุ่มตัวอย่างเคยเข้าชม นอกจาก พช.พระนคร	ลักษณะการเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร						รวม
	เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร			ไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร			
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
0 แห่ง	17	28	45	20	29	49	94
1 แห่ง	27	43	70	36	42	78	148
2 แห่ง	29	52	81	46	73	119	200
3 แห่ง	28	47	75	39	56	95	170
4 แห่ง	16	33	49	11	29	40	89
5 แห่ง	8	16	24	2	13	15	39
6 แห่ง	5	10	15	1	2	3	18
7 แห่ง	6	2	8	1	-	1	9
8 แห่ง	1	1	2	-	-	0	2
9 แห่ง	-	1	1	-	-	0	1
รวม	137	233	370	156	244	400	770

ทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ในการศึกษาทัศนคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่องานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในครั้งนี้ ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนนักเรียนที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพียง 370 คน ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ได้รับการตอบแบบสอบถามคืนจากนักเรียน จำนวน 770 คน ซึ่งถึงแม้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่จะไม่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร แต่มีเพียง 14 คนเท่านั้น ที่ตอบว่า ไม่มีความสนใจที่จะเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครถ้ามีโอกาส ซึ่งหมายความว่า นักเรียนจำนวน 754 คน เคยเข้าชมและต้องการเข้าชมเมื่อมีโอกาส ดังนั้นการศึกษาศนคติที่นักเรียนมีต่องานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในครั้งนี้จึงใช้จำนวน 770 คน ซึ่งจะได้ทราบความคาดหวังที่นักเรียนมีต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และงานบริการการศึกษาด้วย

ในการศึกษาทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนั้น เป็นการศึกษานวนคิด ความเข้าใจ และความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ทัศนคติเกี่ยวกับการศึกษาและใฝ่หาความรู้
2. ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างและความเพลิดเพลิน
3. ทัศนคติทางวัฒนธรรม
4. ทัศนคติต่อหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
5. ทัศนคติต่อการเปิดบริการ
6. ทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก

โดยที่ในแต่ละประเด็นจะมีตัวแปรวัดทัศนคติแตกต่างกันไป โดยปรกติจะมีทั้งตัวแปรเชิงบวก และตัวแปรเชิงลบ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มทัศนคติของแต่ละตัวแปร เป็น 2 กลุ่ม คือ เห็นด้วย และ ไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นการสรุปจากแบบสอบถาม โดยในกลุ่มตัวแปรเชิงบวก กลุ่มทัศนคติเห็นด้วย ประกอบไปด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย โดยกลุ่มทัศนคติไม่เห็นด้วย ประกอบไปด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย และไม่แน่ใจ ในขณะที่กลุ่มตัวแปรเชิงลบ กลุ่มทัศนคติเห็นด้วย ประกอบไปด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย โดยกลุ่มทัศนคติเห็นด้วย จะ

ประกอบด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย และ ไม่แน่ใจ ซึ่งผลการศึกษาทศนคติในประเด็นต่าง ๆ มีผลการศึกษาสรุปรออกมาได้ดังนี้

1. ทศนคติเกี่ยวกับการศึกษาไฝหาความรู้

ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า ในการศึกษาทศนคติเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนั้น จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มีส่วนในการให้ความรู้เสริมทางการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช่วยให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และศิลปะในประเทศไทย ถึง 738 คน หรือร้อยละ 95.8 ช่วยให้ได้รับความรู้รอบตัวที่กว้างขวางขึ้น จำนวน 719 คน ช่วยเสริมทักษะในการศึกษาค้นคว้า 653 คน พิพิธภัณฑสถานเป็นเสมือนโรงเรียน หรือหอสมุดแห่งชาติ จำนวน 642 คน พิพิธภัณฑสถานช่วยให้เข้าใจวิชาสังคมศึกษาที่เรียนในห้องเรียนได้ดีขึ้น จำนวน 615 คน ช่วยให้นำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นทราบ จำนวน 601 คน ในขณะที่มีเพียง 487 คน หรือร้อยละ 63.2 เท่านั้นที่เห็นว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นสถานที่ที่สามารถเข้าไปหาความรู้ได้ตลอดเวลา รายละเอียดดังตาราง 4.12

ตารางที่ 4.12
ทัศนคติเกี่ยวกับการหาความรู้

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ช่วยให้ท่านได้รับความรู้ ความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปะในประเทศไทย	284	454	738	9	23	32	95.8
พช. พระนคร ช่วยให้ท่านได้รับความรู้รอบตัวที่กว้างขวางขึ้น	273	446	719	20	31	51	93.4
พช. พระนคร ช่วยเสริมทักษะในการศึกษาค้นคว้า	245	408	653	48	69	117	84.8
พช. พระนคร เปรียบเสมือนโรงเรียนอีกแห่งหนึ่งซึ่งท่านสามารถค้นหาความรู้ได้เช่นเดียวกับหอสมุดแห่งชาติ	241	401	642	52	76	128	83.4
พช. พระนคร ช่วยให้ท่านเข้าใจวิชาสังคมศึกษาที่เรียนในห้องเรียนได้ดีขึ้น	230	385	615	63	92	155	79.9
พช. พระนคร ช่วยให้ท่านได้รับความรู้ที่สามารถนำไปบอก ,เล่าให้ผู้อื่นทราบได้	231	370	601	62	107	169	78.1
พช. พระนคร เป็นสถานที่ที่ท่านสามารถเข้าไปหาความรู้ได้ตลอดเวลา	190	297	487	103	180	283	63.2

2. ทักษะเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างและความเพลิดเพลิน

ในการวัดทัศนคติเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างและความเพลิดเพลินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครนั้น จากการศึกษาพบว่า มีนักเรียนที่มีทัศนคติเห็นว่า การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีได้เป็นการเสียเวลาโดยใช่เหตุ และสามารถหาความเพลิดเพลินได้ เพราะการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแต่ละครั้งนักเรียนจะได้รับความรู้เสริมเพิ่มเติมทางด้านประวัติศาสตร์ จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จำนวน 662 คน หรือร้อยละ 86 และช่วยให้ได้พบกับความสนุกสนานเพลิดเพลิน จำนวน 533 คน โดยที่มีนักเรียนถึง 654 คนที่มีทัศนคติไม่เห็นด้วยที่กล่าวว่า การไปชมพิพิธภัณฑ์สถาน เป็นการเสียเวลา รายละเอียดดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13

ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างและความเพลิดเพลิน

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
พช.พระนคร ช่วยให้เราใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	258	404	662	35	73	108	86.0
พช.พระนคร ช่วยให้เราได้พบความสนุกสนานเพลิดเพลิน	204	329	533	89	148	237	69.2
การไปชมพช. พระนครเป็นการเสียเวลา	51	65	116	242	412	654	15.1

3. ทักษะคติทางวัฒนธรรม

ในการวัดทักษะคติทางวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครเพื่อทราบถึงความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในด้านที่เชื่อมโยงกับบทบาทและหน้าที่ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และกระตุ้นเตือนความรู้สึกของความ เป็นไทย จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 91.7 เห็นด้วยกับความคิดที่ว่า พิพิธภัณฑสถาน เป็นสถานที่ที่อนุรักษ์วัฒนธรรมเอาไว้ให้ลูกหลานในอนาคต แต่ยังมีนักเรียนบางกลุ่มที่มีความคิดเห็นว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช่วยทำให้ชาวซึ่งในความเป็นไทย ในจำนวนที่ น้อยกว่านักเรียนมีความคิดเห็นว่าพิพิธภัณฑสถาน เป็นสถานที่ที่อนุรักษ์วัฒนธรรมเอาไว้ให้ลูก หลานในอนาคต ประมาณร้อยละ 70รายละเอียดดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14
ทักษะคติทางวัฒนธรรม

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
พช.พระนคร เป็นสถานที่ที่อนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ให้ลูกหลานในอนาคต	264	442	706	29	35	64	91.7
พช.พระนคร ช่วยให้เราชาวซึ่งในความเป็นไทย	204	329	533	89	148	237	69.2

4. ทักษะเกี่ยวกับลักษณะหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ในการวัดทัศนคติเกี่ยวกับหน้าที่ของลักษณะและหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติเห็นว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นสถานที่ที่เก็บของเก่า ของโบราณ แต่มีความสำคัญต่อสังคม นำเข้าชมแม้ว่าอาคารส่วนใหญ่จะเป็นอาคารเก่า และเห็นว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ไม่ได้เป็นสถานที่สำหรับผู้ใหญ่แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น กล่าวคือ มีนักเรียนมีความคิดเห็นว่า พิพิธภัณฑสถานเป็นสถานที่เก็บของเก่า โบราณ ถึงจำนวน 692 คน หรือ ร้อยละ 89.9 ในขณะที่ส่วนใหญ่มีทัศนคติไม่เห็นด้วยต่อข้อถามที่ว่า พิพิธภัณฑสถานเป็นสถานที่สำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น จำนวน 661 คน พิพิธภัณฑสถานไม่น่าเข้าชม เพราะมีแต่อาคารเก่า จำนวน 654 คน และพิพิธภัณฑสถานเป็นสถานที่ที่ไม่มีความสำคัญต่อสังคม จำนวน 645 คน ตามลำดับ ดังรายละเอียดตามตาราง 4.15

ตารางที่ 4.15

ทัศนคติเกี่ยวกับลักษณะหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
พช.พระนคร เป็นสถานที่เก็บของเก่า โบราณ	256	436	692	37	41	87	89.9
พช.พระนครเป็นสถานที่ที่ไม่มีความสำคัญต่อสังคม	54	71	125	239	405	645	16.2
พช.พระนครไม่น่าเข้าชมเพราะมีแต่อาคารเก่า	51	65	116	242	412	654	15.1
พช.พระนครเป็นสถานที่สำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น	47	62	109	246	415	661	14.2

5. ทักษะต่อการเปิดให้บริการ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

ในการวัดทัศนคติเกี่ยวกับการเปิดให้บริการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะให้พิพิธภัณฑสถานเปิดบริการทุกวัน จำนวน 615 คน หรือร้อยละ 89.9 และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ควรเปิดบริการในวันเสาร์-อาทิตย์ถึงเวลา 18.00 น. จำนวน 544 คน คิดเป็นร้อยละ 70.6 ควรเปิดทำการตามเวลาทำการเดิม ปรกติ จำนวน 415 คน ในขณะที่ ทัศนคติไม่เห็นด้วยต่อการที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เปิดบริการตามวันทำการเดิม คือ วันพุธ-อาทิตย์ มีสูงถึง 671 คน หรือร้อยละ 87.1 รายละเอียดดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16
ทัศนคติต่อการเปิดให้บริการ

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
พช.พระนครควรเปิดบริการทุกวัน	222	393	615	71	84	155	79.9
พช.พระนครควรเปิดบริการในวันเสาร์-อาทิตย์ถึงเวลา 18.00 น.	179	365	544	114	112	226	70.6
พช.พระนครควรเปิดบริการเวลาเดิมคือ 9.00-16.00 น.	162	253	415	131	224	355	53.9
พช.พระนครควรเปิดบริการตามวันทำการเดิมคือ วันพุธ-อาทิตย์	45	54	99	248	426	671	12.9

6. ทักษะคิดต่อสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ในการวัดทัศนคติต่อสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนั้น ในการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาได้สอบถามถึงการอำนวยความสะดวก ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ทั้งที่มีอยู่แล้วในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และสิ่งอำนวยความสะดวกที่คาดว่าจะมีในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร จำนวน 14 รายการ จากการศึกษาพบว่า สิ่งที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความคิดเห็นว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติควรจัดให้มี ได้แก่ จุดบริการสอบถาม ซึ่งมีผู้เห็นว่าเป็นสิ่งที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรจะมี จำนวน 728 คน หรือร้อยละ 94.5 ในขณะที่ความต้องการให้มีห้องน้ำมีมาเป็นอันดับที่ 2 และมีจำนวนมากเช่นกัน กล่าวคือ มีผู้มีความเห็นว่าในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรมีห้องน้ำ จำนวน 727 คน หรือร้อยละ 94.4 นอกจากนี้ นักเรียนต่างมีความเห็นว่า ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้ ห้องสมุด การบริการสำหรับคนพิการ จุดพักผ่อน จุดรับฝากของ โทรศัพท์สาธารณะ ห้องสำหรับฉายภาพยนตร์ ห้องบรรยายขนาดเล็ก ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ลานเอนกประสงค์ ห้องประชุม ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม อาหารว่าง และร้านอาหาร ตามลำดับ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม อาหารว่าง และร้านอาหาร จะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีความจำเป็นในลำดับท้าย แต่จำนวนของผู้ที่เห็นด้วยมีมากกว่า ร้อยละ 60 แสดงว่า นักเรียนยังเห็นว่า ทั้งสองสิ่งยังเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอยู่ ผลการศึกษาแสดงได้ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17

ทัศนคติต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
จุดบริการสอบถาม	277	451	728	16	26	42	94.5
ห้องน้ำ	276	451	727	17	26	43	94.4
ห้องสมุด	250	434	684	43	43	86	88.8
การบริการสำหรับคนพิการ	254	423	677	39	54	93	87.7
จุดพักผ่อน	263	410	673	30	67	97	87.4
จุดรับฝากของ	261	409	670	32	68	100	87.0
โทรศัพท์สาธารณะ	258	409	667	35	68	103	86.6
ห้องสำหรับฉายภาพยนตร์/สไลด์	241	406	647	52	71	123	84.0
ห้องบรรยายขนาดเล็ก	242	399	641	51	78	129	83.2
ร้านจำหน่ายของที่ระลึก	219	392	611	74	85	159	79.4
ลานเอนกประสงค์	227	370	597	66	107	173	77.5
ห้องประชุม	220	345	565	73	132	205	73.4
ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม/อาหารว่าง	201	311	512	92	166	258	66.5
ร้านอาหาร	184	317	511	99	160	259	66.4

ทัศนคติ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่องานบริการการศึกษาของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเพื่อหาทัศนคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่องานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จำนวน 770 คน ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการแบ่งหัวข้อในการศึกษาทัศนคติในประเด็นนี้ออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. ทัศนคติต่อการบริการนำชม
2. ทัศนคติต่อการจัดแสดง
3. ทัศนคติต่องานบริการข้อมูล
4. ทัศนคติต่อการประชาสัมพันธ์
5. ทัศนคติต่อกิจกรรม

1. ทัศนคติต่อการบริการนำชม

ในประเด็นทัศนคติต่อการบริการนำชมนี้ นักเรียนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เห็นว่า การให้บริการที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จัดทำอยู่แล้ว อันได้แก่ การมีเจ้าหน้าที่ดูแลประจำห้อง การมีบริการนำชม การมีการบรรยายก่อนนำชม และมีการบรรยายสรุปหลังการนำชม เป็นสิ่งที่จำเป็น จะทำให้ได้รับประโยชน์ในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มากยิ่งขึ้น เพราะนักเรียนเห็นด้วยกับสิ่งที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อยู่ระหว่างร้อยละ 85.3 ถึง 89.7 และสำหรับบริการที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครยังมิได้จัดให้มีบริการ อันได้แก่ การบริการนำชมเป็นรอบ โดยระยะเวลาในการนำชมที่แน่นอน และ เปิดโอกาสให้เข้าชมได้ตามความสนใจ โดยมีเครื่องรับสัญญาณจากคลื่นวิทยุเคลื่อนที่ เป็นสื่อในการอธิบายข้อมูลทางคลื่นวิทยุ นักเรียนจำนวนมากพอสมควร คือร้อยละ 73.3 และ 68.2 เห็นด้วยกับลักษณะการจัดให้มีบริการดังกล่าวตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การบริการต่างๆ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจัดให้บริการอยู่แล้ว ช่วยให้นักเรียนมีพื้นฐานความเข้าใจในส่วนของ การจัดแสดง ในขณะที่เดียวกันบริการอื่น ๆ ที่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติซึ่งผลการศึกษาแสดงได้ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18
ทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่และบริการนำชม

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้ เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
แต่ละห้องจัดแสดงควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลประจำ ห้อง	258	430	688	35	47	82	89.7
มีผู้นำชม	260	422	682	33	55	88	88.9
มีบรรยายก่อนนำชม	255	419	674	38	58	93	87.9
มีบรรยายสรุปหลังนำชม	253	401	654	40	76	116	85.3
มีบริการนำชมเป็นรอบ ๆ โดยระยะเวลาที่แน่นอน	224	338	562	69	139	208	73.3
เปิดโอกาสให้เข้าชมตามความสนใจ โดยมีเครื่อง รับสัญญาณจากคลื่นวิทยุเคลื่อนที่ เป็นสื่อในการ อธิบายข้อมูลทางคลื่นวิทยุ	211	312	523	82	165	247	68.2

2. ทักษะคิดต่อการจัดแสดง

ในการศึกษาทักษะคิดต่อการจัดแสดง ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครนั้น พบว่า นักเรียนต้องการให้มีการจัดแสดงด้วยการใช้คำที่เข้าใจง่าย กระชับในการอธิบาย โดยมีนักเรียนที่มีทักษะคิดเห็นด้วยสูงถึงร้อยละ 92.4 หรือ 709 คน ลำดับรองลงมา คือ ในแต่ละหัวข้อการจัดแสดงควรมีคำอธิบายสั้น ๆ อย่างชัดเจน และควรมีการอธิบายสำหรับคนตาบอด โดยใช้อักษรเบรลล์ เทปบันทึกเสียง หรือภาพนูน มีผู้เห็นด้วยร้อยละ 89 หรือ 683 คน และ 86.8 หรือ 666 คน ตามลำดับ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดแสดงนั้น นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ความสำคัญต่อการอธิบาย และสื่อความหมายของการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จากการศึกษา พบว่า ในเรื่องของวัตถุ 3 ประเด็น ได้แก่ สิ่งของที่ใช้ในการจัดแสดงควรเป็นของจริง การใช้ของปลอมในส่วนที่อนุญาตให้จับต้องได้ และการใช้สิ่งของในการจัดแสดงจำนวนน้อย เป็นส่วนที่นักเรียนให้ความสำคัญน้อยที่สุด จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีความต้องการที่จะเห็นการจัดแสดงที่มีการอธิบายที่เข้าใจง่าย กระชับ มีอุปกรณ์ประกอบการบรรยาย และการจัดแสดง มีการจัดบริการสำหรับคนพิการ และการจัดแสดงที่ใช้สิ่งของในการจัดแสดงจำนวนมาก โดยที่ผลการศึกษา แสดงให้เห็นถึงทักษะคิดไม่เห็นด้วยต่อตัวแปร “ควรใช้สิ่งของที่ใช้ในการจัดแสดงไม่มาก” กล่าวคือ ผู้ที่มีทักษะคิดเห็นด้วยต่อตัวแปรนี้เพียงร้อยละ 43.7 หรือ 335 คนเท่านั้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19
ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดแสดง

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้ เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
ใช้คำที่เข้าใจง่าย กระชับ ในการอธิบาย	268	441	709	25	36	61	92.4
แต่ละหัวข้อจัดแสดง ควรมีคำอธิบายสั้น ๆ อย่างชัดเจน	256	427	683	37	50	87	89.0
มีการอธิบายสำหรับคนตาบอด โดยใช้อักษรเบรลล์, เทปบันทึกเสียง , ภาพนูน	248	418	666	45	59	104	86.8
ใช้รูปภาพ / สไลด์ ช่วยในการจัดแสดง	251	413	664	42	64	106	86.6
ใช้เทคโนโลยีช่วยในการจัดแสดง เช่น คอมพิวเตอร์	249	411	660	44	66	110	86.0
ควรมีพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมทางการศึกษาเพิ่มเติมจากการจัดแสดงนิทรรศการ	249	408	657	44	69	113	85.7
มีห้องจัดแสดงเพื่อคนตาบอดโดยเฉพาะ	235	395	630	58	82	140	82.1
มีการบรรยายอัตโนมัติ โดยเครื่องบันทึกเสียง ในแต่ละห้องจัดแสดง	240	386	626	53	91	144	81.6
มีการใช้แสง-สี ช่วยในการจัดแสดง	230	383	613	63	93	156	80.0
ควรมีการปรับปรุงการจัดแสดงในหัวข้อต่าง ๆ	212	346	558	81	131	212	72.8
สิ่งของที่จัดแสดงควรเป็นของจริง	207	329	536	86	148	234	69.9
ใช้ของปลอมในส่วนที่อนุญาตให้จับต้องได้	187	309	496	106	168	274	64.7
ควรมีสิ่งของที่จัดแสดงจำนวนไม่มาก	135	200	335	158	277	435	43.7

3. ทักษะที่ต้องการงานบริการข้อมูล

ในการศึกษาทักษะที่ต้องการงานบริการข้อมูล ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครนั้น ผลการศึกษาทักษะที่ต้องการงานบริการข้อมูล ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ประเด็นเรื่อง การมีหนังสือคู่มือแนะนำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นประเด็นที่มีนักเรียนเห็นด้วยมากที่สุด ถึง 707 คน หรือร้อยละ 92.4 ในขณะที่ประเด็นเกี่ยวกับการค้นคว้าข้อมูล โดยมีห้องค้นคว้าเรื่องราววัตถุในพิพิธภัณฑ์ มีห้องสมุดเปิดบริการเพื่อการค้นคว้าข้อมูล และมีการบริการค้นคว้าข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ มีนักเรียนที่เห็นด้วยในลำดับรองลงมา โดยมีมากกว่าร้อยละ 87 ในขณะที่การบริการอัดสำเนาวิดีโอ สไลด์ และการมีเอกสารประกอบแต่ละห้องจัดแสดง ในรูปแบบของแผ่นพับ ใบปลิว เป็นประเด็นที่มีผู้เห็นด้วยน้อยที่สุด คือร้อยละ 82.7 และร้อยละ 79.8 ตามลำดับ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า การบริการข้อมูล ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นสิ่งที่นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครจัดบริการในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้น เนื่องจากสัดส่วนของผู้ที่เห็นด้วยต่องานบริการข้อมูลนี้สูงกว่า ร้อยละ 80 ซึ่งผลการศึกษานี้ได้ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20

ทักษะที่เกี่ยวข้องกับงานบริการข้อมูล

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
มีหนังสือคู่มือแนะนำชม พช. พระนคร	270	437	707	23	40	63	92.4
มีห้องค้นคว้าเรื่องราวของวัตถุในพิพิธภัณฑ์	259	439	698	34	38	72	91.0
มีห้องสมุดเปิดบริการเพื่อค้นคว้าข้อมูล	258	438	696	35	39	74	90.7
มีบริการค้นคว้าข้อมูลจากคอมพิวเตอร์	250	419	669	43	58	101	87.2
มีบริการอัดสำเนาวิดีโอ / สไลด์	239	395	634	54	82	136	82.7
มีเอกสารประกอบแต่ละห้องจัดแสดง ในรูปของแผ่นพับ ใบปลิว	215	397	612	78	79	158	79.8

4. ทักษะคิดต่อการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และประเมินผล

ในการศึกษาทักษะคิดต่อการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และประเมินผล ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่และประเมินผล ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยที่นักเรียน 693 คน หรือร้อยละ 90.8 เห็นว่า ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรใช้สื่อมวลชน ในกรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ และเห็นว่าควรมรการประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังเห็นว่า มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจจากผู้เข้าชมอย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบทัศนคติและความสนใจของผู้เข้าชม และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป โดยมีนักเรียนที่เห็นด้วยร้อยละ 83.2 และ 80.9 ตามลำดับ ซึ่งผลการศึกษาแสดงได้ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21

ทัศนคติเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และประเมินผล ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
ใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สารคดีทางวิทยุ/โทรทัศน์ หรือบทความทางหนังสือพิมพ์เป็นประจำ	263	430	693	30	47	77	90.8
ประสานงานหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อการประชาสัมพันธ์	245	390	635	48	87	135	83.2
มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจจากผู้เข้าชมอย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบทัศนคติและความสนใจของผู้เข้าชม และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป	237	380	617	56	97	153	80.9

5. ทักษะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม

ในการศึกษาทักษะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนี้ ผู้วิจัยได้มีการแยกศึกษาทักษะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการจัดแสดง
2. กิจกรรมเนื่องในโอกาสพิเศษ
3. กิจกรรมลักษณะอื่น ๆ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึงลักษณะความต้องการรูปแบบกิจกรรม ที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นต้องการเข้าร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการนำเสนอแนวทางและรูปแบบกิจกรรมในรูปแบบลักษณะต่าง ๆ ซึ่งผลการศึกษาในเรื่องทักษะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม มีผลดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 ทักษะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการจัดแสดง ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ในการศึกษาทักษะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการจัดแสดง ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนั้น เป็นการศึกษาโดยการประมวลผลของแบบสอบถาม ซึ่งมีสอบถามความคิดเห็นในรูปแบบของกิจกรรมที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จัดอยู่แล้ว และในส่วนที่ยังมิได้จัด จำนวน 5 กิจกรรม ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบกิจกรรมที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ความสนใจ และมีทัศนคติเห็นด้วยสูงที่สุด คือ การจัดอบรม ระหว่างหยุดภาคการศึกษา ซึ่งมีทัศนคติเห็นด้วยถึงร้อยละ 86 หรือ 656 คน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครดำเนินการอยู่แล้ว นอกจากนั้นนักเรียนยังเห็นด้วยกับการจัดให้มีการจัดทำกล่องอุปกรณ์ช่วยอธิบาย ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดง การจัดนิทรรศการพิเศษ ในประเด็นที่สอดคล้องกับประเด็นที่กำลังเป็นที่น่าสนใจ และการจัดให้มีกิจกรรมตามห้องจัดแสดง หรือมีกิจกรรมหลังการชม ซึ่งเป็นรูปแบบกิจกรรมที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครยังมิได้ดำเนินการ หรือเคยจัดทำในอดีต โดยมีสัดส่วนของนักเรียนที่เห็นด้วยกับรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวใกล้เคียงกัน คือ ระหว่างร้อยละ 81.4-84.3 โดยใน 5 รูปแบบกิจกรรมที่นำเสนอในการศึกษาครั้งนี้ การจัดบรรยายทางวิชาการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดง และหลักสูตร เดือนละ 1 ครั้ง เป็นรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมที่มีนักเรียนเห็นด้วยน้อยที่สุด แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า นักเรียนไม่ต้องการ

กิจกรรมในรูปแบบนี้ เพียงแต่เมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมรูปแบบอื่น 5 กิจกรรมที่นำเสนอพร้อมกันนี้ การบรรยายทางวิชาการเป็นรูปแบบกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากนักเรียนน้อยที่สุด ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22

ทัศนคติเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการจัดแสดง ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระ

นคร

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
จัดอบรมเด็กนักเรียน ระหว่างหยุดภาคการศึกษา	252	404	656	41	73	114	86.0
จัดทำกล่องอุปกรณ์ช่วยอธิบาย ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดง	241	402	643	52	75	127	84.3
จัดนิทรรศการพิเศษ ในประเด็นที่ซึ่งกำลังเป็นที่สนใจ เช่น นิทรรศการเกี่ยวกับการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ,เหรียญรางวัลที่ได้รับจากการแข่งขัน เป็นต้น	236	391	627	57	85	143	82.2
มีกิจกรรมตามห้องจัดแสดง มีกิจกรรมหลังการชม เช่น เกมส่นในคู่มือนำชม เป็นต้น	238	383	621	55	94	149	81.4
จัดการบรรยายทางวิชาการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดง และหลักสูตร เดือนละ 1 ครั้ง	199	315	514	94	162	256	67.4

5.2 ทักษะคดีเกี่ยวกับกิจกรรมเนื่องในโอกาสพิเศษ

ในการศึกษาทักษะคดีเกี่ยวกับกิจกรรมเนื่องในโอกาสพิเศษ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร นั้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะคดีเห็นด้วยต่อรูปแบบการดำเนินกิจกรรมเนื่องในโอกาสพิเศษ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยรูปแบบกิจกรรมที่มีนักเรียนทักษะคดีเห็นด้วยสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมพิเศษเนื่องในวันพิเศษอื่น ๆ เช่น วันเด็ก โดยมีผู้ที่มีทักษะคดีเห็นด้วยสูงถึงร้อยละ 90.8 หรือ 693 คน ส่วนกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา มีผู้เห็นด้วยกับรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวร้อยละ 83.2 หรือ 635 คน ส่วนการจัดแสดงแสง-สี-เสียง ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในโอกาสพิเศษนั้น ซึ่งเป็นรูปแบบกิจกรรมที่ยังไม่เคยดำเนินการ มีผู้เห็นด้วยกับกิจกรรมนี้จำนวนร้อยละ 80.9 หรือ 617 คน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เห็นว่า ควรมียุทธศาสตร์พิเศษที่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จัดให้มีขึ้นมาเนื่องในโอกาสพิเศษ ซึ่งเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจและเป็นครั้ง ๆ ไป ดังแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23

ทักษะคดีเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเนื่องในโอกาสพิเศษ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
จัดกิจกรรมพิเศษ เนื่องในวันพิเศษอื่น ๆ เช่น วันเด็ก	263	430	693	30	47	77	90.8
จัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา	245	390	635	48	87	135	83.2
จัด แสง-สี-เสียง ที่ พช. พระนคร ในโอกาสพิเศษ	237	380	617	56	97	153	80.9

5.3 กิจกรรมลักษณะอื่น ๆ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จัดให้มีและยังไม่เคยจัดให้มีขึ้น โดยเป็นรูปแบบกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อเป็นการเสริมงานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครเอง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบกิจกรรมรวมทั้งสิ้น 16 รูปแบบ ซึ่งผลการศึกษา พบว่า กิจกรรมที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีทัศนคติเห็นด้วยมากที่สุด คือ การประสานงานกับทางโรงเรียน เพื่อให้ให้นำนักเรียน เข้ามาชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ซึ่งมีผู้เห็นด้วยกับการดำเนินกิจกรรมนี้ถึงร้อยละ 88.7 หรือ 677 คน นอกจากนี้การประสานงานกับทางโรงเรียนเพื่อนำนักเรียนมาเข้าชมแล้ว รูปแบบกิจกรรมที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีทัศนคติเห็นด้วยในลำดับถัดมา คือ การจัดอบรมครูมัธยมที่สอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้เข้าใจพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และสามารถนำเด็กนักเรียนไปชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ ซึ่งมีผู้เห็นด้วยกับการดำเนินกิจกรรมนี้ถึงร้อยละ 88.5 หรือ 675 คน นอกจากนี้การจัดอบรมอาสาสมัครพิพิธภัณฑฯ ให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพิพิธภัณฑฯ เป็นรูปแบบกิจกรรมที่ได้รับความเห็นชอบในลำดับที่ 3 คือ มีผู้เห็นด้วยร้อยละ 86.5 หรือ 648 คน นอกจากนี้กิจกรรมในลักษณะอื่น ๆ ที่นักเรียนเห็นว่าทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรจัดในลำดับถัดมา ได้แก่ จัดให้มีการประกวดผลงานทางวรรณกรรม การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมร่วมกัน การจัดแข่งขันตอบปัญหา การประกวดวาดภาพ การสนับสนุนให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับพิพิธภัณฑฯ และวัฒนธรรมในโรงเรียน การร่วมมือกับหน่วยงานอื่นของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อประสานงานให้การจัดแสดงเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับหลักสูตรในโรงเรียน การออกค่าย การให้เจ้าหน้าที่การศึกษาของพิพิธภัณฑฯ ออกไปบรรยายตามโรงเรียนต่าง ๆ จัดให้มีสมาชิกพิพิธภัณฑฯ จัดให้มีกิจกรรมสำหรับเด็กทุกวันเสาร์ การรับสมัครอาสาสมัครพิพิธภัณฑฯ จัดพิพิธภัณฑฯ เคลื่อนที่ และจัดให้มีชั้นเรียนที่พิพิธภัณฑฯ ในบางโอกาส ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้อาจปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม เพื่อนำมาใช้กับนักเรียนระดับต่าง ๆ ในการปลูกฝังความคิด และทำความเข้าใจเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานได้อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสนใจที่จะให้โรงเรียนและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีการประสานงานกันเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบกิจกรรมที่ได้มีทัศนคติเห็นชอบในลำดับท้าย คือ การให้มัชชีนเรียนที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่ได้แสดงว่านักเรียนไม่เห็นด้วยกับรูปแบบกิจกรรมดังกล่าว เพราะเมื่อดูจากจำนวนผู้ที่มีทัศนคติเห็นด้วยกับกิจกรรมนั้นแล้ว พบว่า ยังมีทัศนคติต่อกิจกรรมดังกล่าวในระดับที่

ปานกลางค่อนข้างสูง ร้อยละ 65.7 หรือ 492 คน แต่นักเรียนอาจมองเห็นถึงความไม่สะดวกและยังไม่เห็นความจำเป็นในการจัดชั้นเรียนที่พิพิธภัณฑสถาน ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24

ทัศนคติเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครควรจัด

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
ประสานงานกับทางโรงเรียน เพื่อนำนักเรียนมาเข้าชม พิพิธภัณฑสถานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	254	423	677	39	54	93	88.7
จัดอบรมครูมัธยมศึกษา ที่สอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้เข้าใจ พช.พระนคร และสามารถนำนักเรียนไปเข้าชม พช.พระนครได้	253	422	675	40	55	95	88.5
จัดอบรมอาสาสมัครให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถาน	237	411	648	56	65	122	86.5
จัดให้มีการประกวดงานทางวรรณกรรม เช่น ร้อยแก้ว ร้อยกรอง เรียงความ	230	410	640	63	67	130	83.9
ประสานงานกับหน่วยงานอื่น จัดกิจกรรมร่วมกันที่ พช.พระนคร เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์	244	390	634	49	87	136	83.1
จัดให้มีการแข่งขันตอบปัญหา	238	389	627	56	88	143	82.2
จัดให้มีการประกวดวาดภาพ	228	386	614	65	91	156	80.5
สนับสนุนให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถาน และ วัฒนธรรมใน โรงเรียน เช่น ชมรมพิพิธภัณฑสถานในโรงเรียน	232	379	611	61	97	159	80.1
ร่วมกับหน่วยงานอื่นของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อประสานงานให้การจัดแสดงของพช.พระนคร กับหลักสูตรเป็นไปในแนวทางเดียวกัน	222	387	609	71	89	161	79.8
จัดกิจกรรมอบรม หรือออกค่ายยุวชน/เยาวชนพิพิธภัณฑสถาน	229	376	605	64	100	165	79.3

ข้อความ	เห็นด้วย		รวม	ไม่เห็นด้วย		รวม	ร้อยละผู้ เห็นด้วย
	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง		
ให้เจ้าหน้าที่การศึกษาของพช.พระนคร ออกไป บรรยายตามโรงเรียนต่าง ๆ	226	377	603	67	99	167	79.0
จัดให้มีสมาชิกพิพิธภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ	221	377	598	72	99	172	78.4
จัดให้มีกิจกรรมสำหรับเด็กใน พช.พระนคร ทุก วันเสาร์	212	337	549	81	139	221	72.0
รับสมัครอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์	208	336	544	85	142	228	71.3
จัดพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ	195	318	513	98	156	257	67.2
จัดให้มีชั้นเรียน ที่พช. พระนคร ในบางโอกาส	193	299	492	100	178	278	64.5

จากจำนวนผู้ให้ข้อมูล 770 คน แบ่งเป็น ชาย 293 คน หญิง 477 คน เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยกำลังศึกษาในระดับมัธยมปีที่ 1 จำนวน 259 คน มัธยมปีที่ 2 จำนวน 244 คน และมัธยมปีที่ 3 จำนวน 267 คน โดยทั้งหมดเป็นนักเรียนในโรงเรียนมัธยมระดับศึกษา 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสตรีวิทยา โรงเรียนวัดบวรนิเวศ โรงเรียนวัดสังเวช โรงเรียนมัธยมวัดคฤศคาราม วิทยาลัยนาฏศิลป์ โรงเรียนราชพิช โรงเรียนราชินี และโรงเรียนสตรีวัดระฆัง

ในจำนวนนักเรียน 770 คน มีผู้ที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ทั้งสิ้น 370 คน หรือร้อยละ 48.05 นั่นคือมีผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จำนวน 400 คน ซึ่งเมื่อสอบถามถึงประสบการณ์การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานอื่นๆ พบว่า มีนักเรียน 49 คน ที่ไม่เคยมีประสบการณ์การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานใด ๆ มาก่อนเลย โดยในกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ไม่พบความแตกต่างอันเกิดจากเพศ แต่มีแนวโน้มว่า ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้มีโอกาสมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมากขึ้น นอกจากนั้นยังพบว่า ความสะดวกในการเดินทาง มีผลต่อประสบการณ์เข้าชม ในกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ระหว่าง 1-3 ครั้ง โดยให้เหตุผลของการเข้าชมว่า เป็นเพราะโรงเรียนกำหนดให้ไปเป็นส่วนใหญ่ มีเพียง 42 คน (จาก 370 คน) ที่ให้เหตุผลการเข้าชมว่า ต้องการความรู้ในพิพิธภัณฑ์ และสนใจประวัติศาสตร์

สำหรับกลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มาก่อน (400 คน) นั้น พบว่า เหตุผลหลักของการไม่มีประสบการณ์เข้าชม เพราะ โรงเรียนหรืออาจารย์ไม่ได้จัดพาไป และเพราะไม่สะดวกในการเดินทาง นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่า มีนักเรียนถึง 22 คน ที่ให้เหตุผลว่า ไม่รู้จักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อย่างไรก็ตาม นักเรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ถึง 386 คน ตอบว่า จะเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเมื่อมีโอกาส

ในการสอบถามถึงทัศนคติ นักเรียนทั้ง 770 ที่มีต่อพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ทั้งในส่วนของงานที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครดำเนินงานอยู่แล้ว และในส่วนที่ยังมิได้ดำเนินการ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ เห็นว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นสถานที่ที่สามารถไปศึกษาหาความรู้ได้ โดยเฉพาะเรื่องทางประวัติศาสตร์ และศิลปะไทย นอกจากนี้ยังช่วยให้มีความรู้รอบตัวกว้างขวางขึ้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นเสมือนโรงเรียนอีกแห่งหนึ่ง สามารถเข้าไปหาความรู้ได้ตลอดเวลา ช่วยเสริมความเข้าใจในบทเรียนได้ และเมื่อศึกษาทัศนคติด้านอื่น ๆ

ส่วนใหญ่ เห็นว่า การไปชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่เป็นการเสียเวลาและทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน รวมทั้งเห็นด้วยว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเป็นสถานที่ที่ช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และช่วยให้รู้สึกซาบซึ้งในความเป็นไทยได้ และเห็นว่าเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อสังคม แต่ในความคิดเห็นของนักเรียนส่วนใหญ่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเป็นสถานที่เก็บของเก่า มิได้เป็นสถานที่สำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น และนำเข้าชมถึงแม้ว่าอาคารส่วนใหญ่จะเป็นอาคารเก่า

นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปิดให้บริการ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ เห็นว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรเปิดบริการทุกวัน และโดยเฉพาะในวันเสาร์-อาทิตย์ควรเปิดบริการถึง เวลา 18.00 น. และเมื่อสอบถามถึงการอำนวยความสะดวกภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า สิ่งที่สำคัญและต้องการมากที่สุด คือ จุดบริการสอบถาม ห้องน้ำ และห้องสมุด การบริการสำหรับคนพิการ ตามลำดับ

ส่วนทัศนคติที่มีการบริการนำชม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลประจำห้อง มีผู้นำชม มีการบรรยายสรุปก่อนและหลังนำชม นอกจากนี้พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดแสดงของนักเรียน ต้องการให้มีการจัดแสดงโดยใช้คำ ข้อความที่เข้าใจง่าย กระชับ และมีคำอธิบายสั้น ๆ อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีบริการสำหรับคนพิการทางตา และใช้เทคโนโลยีช่วยในการจัดแสดง แต่อย่างไรก็ตาม นักเรียนส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะใช้วัตถุในการจัดแสดงน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียนต้องการดูวัตถุที่มากมายและหลากหลายในพิพิธภัณฑ์ ในส่วนของงานบริการข้อมูล พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ต้องการให้มีหนังสือคู่มือนำชม มีห้องค้นคว้าเรื่องราววัตถุในพิพิธภัณฑ์ และมีห้องสมุดเพื่อการค้นคว้า และบริการทางคอมพิวเตอร์ ในส่วนของการประชาสัมพันธ์ นักเรียนมีความเห็นว่า ควรใช้สื่อมวลชนเป็นสื่อในการเผยแพร่ข่าวสาร มีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น และมีการเก็บข้อมูลจากผู้เข้าชม

ในส่วนเกี่ยวกับกิจกรรมนั้น นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรจัดให้มีกิจกรรมเนื่องในโอกาสพิเศษ เช่น วันเด็ก มีการประสานงานกับทางโรงเรียน เพื่อนำนักเรียนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีการจัดอบรมครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้เข้าใจพิพิธภัณฑ์ และสามารถนำนักเรียนมาเข้าชมได้ นอกจากนี้ยังเห็นว่า ควรให้มีการจัดอบรมนักเรียน ระหว่างหยุดภาคการศึกษา และอบรมอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์มากขึ้น อย่างไรก็ตามรูปแบบกิจกรรมที่นักเรียนให้ความสนใจน้อยที่สุด คือ การจัดให้มี

ชั้นเรียนที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครในบางโอกาส การจัดพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ และการจัด
บรรยายทางวิชาการเดือนละ 1 ครั้ง

บทที่ 5

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

“การศึกษา เป็นการพัฒนาบุคคล” เป็นคำที่มีความหมายกว้าง ได้มีผู้นิยามความหมายของคำว่า “การศึกษา” ไว้แตกต่างกันออกไปตามแนวความคิดของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจสรุปได้ว่า “การศึกษา” เป็นรากฐานในการพัฒนา เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการดำรงชีวิตของคนในสังคม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นสถาบันการศึกษานอกระบบสถาบันหนึ่ง เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปะ มีการจัดแสดงนิทรรศการต่าง ๆ ที่นำเสนอเรื่องราวและอธิบายถึงความสำคัญของวัตถุต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของสังคมไทย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการศึกษาของสังคมไทย เป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อความเจริญและการพัฒนาประเทศ ซึ่งส่งผลต่อระบบการศึกษา เพราะเป็นสถาบันที่ปลูกฝังให้เด็กเห็นคุณค่าถึงความเจริญ และอารยธรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ สามารถนำความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์มาเป็นแนวทางต่อการรักษามรดกของชาติ และนำความรู้ทางประวัติศาสตร์มาพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญยิ่งขึ้นในอนาคต การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครให้สอดคล้องกับการศึกษาในหลักสูตร หรือเสริมการศึกษานอกหลักสูตร เป็นภารกิจที่พิพิธภัณฑ์สถานทุกแห่งควรให้ความสำคัญ เพราะนอกจากจะเอื้อประโยชน์ในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนแล้ว ยังเป็นการหล่อหลอมปลูกฝังให้เด็กเห็นถึงคุณค่า ความภูมิใจ และหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมของชาติอีกหนทางหนึ่งด้วย

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อทราบงานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และเพื่อทราบถึงทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่องานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อที่ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครได้นำผลการศึกษาไปใช้ในการดำเนินงานทางการศึกษา ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานของงานบริการการศึกษา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งนับว่าเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ที่ใหญ่และมีวัตถุประสงค์ในการจัดแสดงมากที่สุดในประเทศไทย โดยมุ่งศึกษาถึงความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่องานบริการการศึกษาของ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เนื่องจากนักเรียนระดับดังกล่าว มีการเรียนเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ในวิชาสังคมศึกษา การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 800 ชุด จาก 8 โรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืน เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษา 770 ชุด ใช้เวลาเก็บข้อมูลต่าง ๆ ตั้งแต่ธันวาคม 2539 ถึง พฤษภาคม 2540 รวม 6 เดือน

บทบาทการให้บริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

พิพิธภัณฑ์สถาน สามารถเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้การศึกษาในระบบมีความสมบูรณ์ขึ้น เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน ซึ่งตามความหมายแบบเดิมของพิพิธภัณฑ์สถานนั้น พิพิธภัณฑ์สถานมีหน้าที่เพียงเพื่อเป็นสถานที่เก็บรักษาสิ่งซึ่งมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ ของสังคม แต่ในปัจจุบันความสำคัญและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถาน ก้าวมาถึงการเป็นสถาบันของประชาชน พิพิธภัณฑ์สถานต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และเป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างนักวิชาการและบุคคลทั่วไป ตลอดจนจนถึงเป็นตัวเชื่อมความเข้าใจในสังคมที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

ในปัจจุบันหน้าที่ทางการศึกษามีบทบาททางสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป โดยพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศต่าง ๆ มักจะมีกิจกรรมทางการศึกษาออกมาสู่สังคมอย่างต่อเนื่องและแพร่หลาย เช่น การบริการให้สถาบันการศึกษาเยี่ยมชม ทัศนศึกษาไปจัด มีการบรรยายพิเศษ จัดตั้งสโมสรพิพิธภัณฑ์ มีกิจกรรมสำหรับเด็ก มีการร่วมมือกับสถานศึกษา

สำหรับพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทยนั้น ความเข้าใจของประชาชนที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สถานว่าเป็นคลังสมบัติยังไม่หมดไป เพราะในอดีตประเทศไทยยังไม่มีพิพิธภัณฑ์สถานในหลากหลายรูปแบบให้ประชาชนรู้จัก ดังนั้นประชาชนจึงยังไม่เห็นถึงบทบาทหน้าที่อื่น ๆ ของพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย ที่โดดเด่นไปกว่า การเป็นสถานที่ที่รวบรวมวัตถุ และจัดแสดง แต่เนื่องด้วยในปัจจุบัน หน้าที่ทางการศึกษาได้รับความสนใจจากพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ ดังนั้นหน้าที่ทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทยจึงสามารถพบได้ทั่วไป แต่รูปแบบของการ

ดำเนินงานของกิจกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ ยังคงไม่หลากหลายเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานในต่างประเทศ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับประชาชนแห่งแรกของประเทศไทย ปัจจุบันตั้งอยู่ในบริเวณซึ่งเดิมเคยเป็นพระราชวังบวรสถาน โดยการพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทยเริ่มต้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) และมีการพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เรื่อยมา ปัจจุบันเป็นหน่วยงานของรัฐ สังกัดสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ มีการจัดแสดงตามอาคารต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ทั้งที่เป็นอาคารเก่า อาคารที่จัดสร้างขึ้นใหม่ และอาคารสิ่งปลูกสร้างที่เคลื่อนย้ายมาจากที่อื่น ประมาณ 44 ห้องจัดแสดง ซึ่งนิทรรศการต่าง ๆ ที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีเนื้อหาส่วนใหญ่ในแนวโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะ โดยเน้นเรื่องความเป็นศูนย์กลางรวมความเป็นมาของชาติ เอกบัตถลักษณ์ของชาติ ดังนั้นการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จึงตอบสนอง และเสริมการเรียนรู้ของวิชาสังคมศึกษาของการศึกษาในระบบโรงเรียน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากนักเรียนในระดับดังกล่าว เรียนประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ และนอกเหนือจากที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะสามารถเสริมการศึกษาของการศึกษาในระบบแล้ว ยังเป็นการสร้างการศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากเนื้อหาส่วนอื่นของการจัดแสดงนั้น ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความเพลิดเพลิน ตลอดจนช่วยสร้าง กระตุ้นความสนใจในการที่จะศึกษาเรื่องราวอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากบทเรียนซึ่งเป็นเรื่องราวที่น่าเสนอในพิพิธภัณฑ์

งานบริการทางการศึกษา ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้มีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง รูปแบบของงานบริการการศึกษา มักออกมาในรูปแบบของการบริการนำชมเป็นหลัก นอกจากนั้นยังมีในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ การจัดการบรรยาย อภิปราย สัมมนา การจัดอบรม การจัดการแข่งขันตอบปัญหาสำหรับเด็ก การเผยแพร่ข่าวสารโดยสื่อประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้รับการสนับสนุนงานบริการการศึกษาจากกลุ่มอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์ ซึ่งอาสาสมัครส่วนใหญ่เป็นสตรีชาวต่างประเทศ ที่พำนักในประเทศไทย ซึ่งมีกำหนดการในการทำกิจกรรมทางการศึกษา อย่างต่อเนื่อง เช่น การบริการนำชมด้วยภาษาต่างประเทศ การบรรยายประจำเดือน กลุ่มศึกษา บริการห้องสมุด และสไลด์ งานทัศนศึกษา ตลอดจนการจัดพิมพ์สื่อประชาสัมพันธ์ และผลงานทางวิชาการต่าง ๆ ในขณะที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเองได้พยายามทำหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่สังคมอย่างเต็มที่ มีความพยายามที่จะเพิ่มงานทางการ

ศึกษาให้มากขึ้น และหลากหลายรูปแบบขึ้น เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชม และประโยชน์ของผู้เข้าชม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาในส่วนการบริการการศึกษาต้องอาศัยเวลา ความเข้าใจ และความชำนาญของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการให้บริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ดังที่กล่าวแล้วว่า จุดประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้อยู่ที่บทบาทของงานการศึกษาใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งเมื่อผู้ศึกษาทำการศึกษาจากเอกสาร การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานพิพิธภัณฑ์สถานแล้ว พบว่า ในปัจจุบันงานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่เต็มรูปแบบอย่างในต่างประเทศได้ การทำงานบริการการศึกษายังไม่สามารถดำเนินได้อย่างเต็มที่ได้นั้น มิได้หมายความว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร บกพร่องในหน้าที่ของการเป็นพิพิธภัณฑ์สถานที่ดีแต่อย่างใด พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเอง เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้การดำเนินงานบริการการศึกษา กระทำได้ไม่เต็มที่เท่านั้น เพราะการทำงานบริการการศึกษาไม่สามารถดำเนินการ ได้นั้นยังมีปัจจัยอื่นที่เข้ามามีผลด้วย ซึ่งผู้ศึกษาของเสนอเป็นปัจจัยดังนี้

1. บริบททางสังคม

ในอดีตสถานที่ที่เป็นแหล่งการศึกษาของสังคมไทย คือ วัด แต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบการศึกษาที่เป็นรูปแบบในปัจจุบันแล้ว สถานบันการศึกษาต่าง ๆ ที่คนในสังคมส่วนใหญ่มองคิดว่าเป็นแหล่งการศึกษา คือ โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ซึ่งสถานที่ที่กล่าวมาเป็นสถานบันการศึกษาที่เป็นระบบ มีหลักสูตรกำหนดรองรับ เป็นการศึกษาที่เป็นทางการ ในขณะที่เดียวกันความเข้าใจเรื่องของการศึกษานอกระบบ การศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของคนในสังคม ยังไม่ได้ถูกปลูกฝังอย่างจริงจัง ดังนั้น จึงมีผู้คนจำนวนน้อยเท่านั้นที่เห็นถึงความสำคัญของพิพิธภัณฑ์สถานในฐานะแหล่งความรู้ เป็นสถานบันการศึกษา นอกจากนี้อาจเป็นเพราะ พิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ ในอดีตเน้นบทบาทในการเก็บรวบรวมวัตถุ และจัดแสดงเท่านั้น งานทางการศึกษาต่างๆ ไม่ได้ออกสู่สังคม และอาจเป็นเพราะความคิด ความเข้าใจที่ถูกปลูกฝังกันมาในอดีต ถึงภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์สถาน ว่าเป็นสถานที่ที่เป็นคลังสมบัติ เนื่องจากในอดีตนั้น

วัตถุที่สะสมในพิพิธภัณฑ์สถานส่วนใหญ่มักเป็นของที่มีค่ามาก และไกลตัวของประชาชนมากเกินไป ทำให้พิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ เป็นสถานที่ที่ไม่ได้รับความนิยมของคนในสังคม

นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น เหตุผลอีกประการหนึ่งซึ่งมีผลทำให้พิพิธภัณฑ์สถาน ไม่ได้รับความนิยม ได้รับความสนใจมากดังเช่นประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป และประเทศสหรัฐอเมริกา คือ พื้นฐานทางการศึกษา และพื้นฐานในทางเศรษฐกิจ การครองชีพของประชาชนในสังคม เนื่องจากพื้นฐานทางความรู้และเศรษฐกิจของคนในสังคมไทยต่ำกว่า ทำให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน เนื่องจากการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานไม่สามารถช่วยให้อยู่สุขสบาย หรือมีกินมีใช้มากขึ้น การใช้เวลาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน สู้นำมาใช้เพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในขณะที่ประชาชนในต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางการศึกษา พื้นฐานทางเศรษฐกิจในระดับที่ดี ต่างนิยมเข้าพิพิธภัณฑ์สถานเมื่อมีโอกาส โดยเห็นว่า การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความเพลิดเพลิน และในขณะเดียวกันสามารถเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานด้วย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า บริบททางสังคม อาทิ ค่านิยม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของคนในสังคม มีผลต่อการแสดงบทบาทในการให้บริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถาน ในประเทศไทย เพราะบริบทของสังคมไทย มีผลอย่างมากในการที่คนในสังคมไม่นิยมเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน

2. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

นอกเหนือจากปัจจัยทางสังคมแล้วพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครเอง เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้งานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ไม่สามารถดำเนินได้อย่างเต็มรูปแบบ จากการศึกษาในด้านต่าง ๆ อาทิ โครงสร้างของการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และทัศนคติในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ผู้ศึกษาขอวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ทำให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่สามารถแสดงบทบาทการให้บริการการศึกษาได้อย่างเต็มรูปแบบดังนี้

2.1 การจัดทำมาตรฐานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

จากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งเดิมมีฐานะเป็น กอง สังกัดกรมศิลปากร มีหน้าที่คอยควบคุม ดูแล และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานแก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอื่น ๆ ทั่วประเทศ มีบุคลากรในสังกัดกองจำนวนมาก ซึ่งโดยมากอยู่ที่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และนอกเหนือจากนั้น กระจายอยู่ตามพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อื่น ๆ มาเป็นหน่วยงานในสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทำให้ตัวพิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ พระนคร มีฐานะเล็กลง บุคลากรซึ่งเคยเป็นกำลังทางความคิดถูกโอนย้ายไปสังกัดอยู่ที่สำ นักฯ ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นมาใหม่ ทำให้เจ้าหน้าที่ระดับบริหารและการปฏิบัติลดลงอย่างมาก บุคลากร ส่วนใหญ่ที่สังกัดอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร หลังจากปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่นี้ ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน เช่น เจ้าหน้าที่ดูแลห้อง เป็นต้น นอกเหนือจากนั้นแล้ว การที่รัฐบาลมีนโยบายชะลอการเพิ่มจำนวนข้าราชการและลูกจ้าง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทาง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่สามารถสรรหาบุคลากรเข้ามาช่วยดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ และต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนโครงสร้าง อีกทั้งการตัดงบประมาณอันเป็นสาเหตุให้ขาดบุคลากรที่มี ความรู้ ความสามารถ ดังนั้น การที่ปรับเปลี่ยนโครงสร้างอันนำมาซึ่งกำลังคน และงบประมาณ ที่ ลดลงจึงเป็นเหตุให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ขาดกำลังในการให้บริการการศึกษาให้ได้ดี เท่าที่ควร

2.2 บุคลากรทางพิพิธภัณฑสถาน

2.3 ความร่วมมือกับกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นแหล่งที่ให้ความรู้ และการศึกษาทางด้าน ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี มีความสำคัญเท่ากับการเรียนรู้ในโรงเรียน การดำเนินงานการ ศึกษาของทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และทางโรงเรียนยังขาดการประสานงาน และ การร่วมมืออย่างต่อเนื่อง แม้ว่าทั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และโรงเรียน จะสังกัดในกระ ทรวงศึกษาธิการเช่นเดียวกันก็ตาม การที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ดำเนินงานทางด้าน พิพิธภัณฑสถาน โดยคำนึงถึงหลักการทางพิพิธภัณฑสถานและหลักฐานทางวิชาการเป็นหลัก โดย ไม่ได้ให้ความสำคัญถึงความสอดคล้องกับหลักสูตร และหน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานของ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเท่าที่ควร การขาดการประสานงานดังกล่าวนี้ ทำให้การดำเนินงานเพื่อให้หลักสูตรและการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ยากในปัจจุบัน ซึ่งหากมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดีกว่าที่เป็นอยู่ อาจได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานและโรงเรียนในแนวทางใหม่ได้

เนื่องจากโครงสร้างของทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และโรงเรียนแตกต่างกัน ฉะนั้นในการดำเนินงานร่วมกันบางเรื่องให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจึงต้องมีการตกลงร่วมมือกัน ร่วมกันวางแผน และกำหนดขั้นตอนการทำงานอย่างชัดเจน การที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มิได้ติดตามหลักสูตรของโรงเรียนมัธยมศึกษา ทำให้ไม่ทราบว่า ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครจะสามารถเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนได้อย่างไรบ้าง และการยึดติดกับแนวความคิดว่า ศิลปวัตถุที่แสดงอยู่นั้น ให้การศึกษาเรื่องราวในประวัติศาสตร์ ศิลปโบราณวัตถุ และวัฒนธรรมได้อย่างดีแล้ว ความคิดเช่นนี้อาจถูกต้อง แต่ไม่สามารถปรับใช้ให้เข้ากับหลักสูตรในปัจจุบัน เนื่องจากหลักสูตรในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา ในขณะที่การจัดแสดงนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้บ่อยครั้งนัก

ดังนั้น การดำเนินงานร่วมกันจึงต้องประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง ร่วมกันวางแผน โดยเริ่มจากครูเป็นอันดับแรก ซึ่งถ้าสามารถจูงใจครูเห็นประโยชน์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในการที่จะเป็นสถานที่ช่วยเสริมความรู้ทางการศึกษาในส่วนของครูผู้นั้นรับผิดชอบ มีการที่นำนักเรียนมาศึกษา หรือส่งงานให้นักเรียนมาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หรือขมนิทรรศการในพิพิธภัณฑสถาน

ดังนั้นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จึงควรต้องทำการศึกษาหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน ค้นคว้า และทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทเรียน พยายามดึงดูดที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สามารถรองรับและให้บริการมาเป็นประโยชน์กับการเรียนการสอนโดยดำเนินงานด้วยงานประสานงาน และการสื่อสารระหว่างโรงเรียนและพิพิธภัณฑสถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 การประชาสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน

แม้ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะตระหนักถึงการให้ความสำคัญต่องานบริการการศึกษาเพียงใดก็ตาม แต่เนื่องจากที่ผ่านมา งานประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่เน้นการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนและนักเรียน ไม่ค่อยทราบถึงกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นอกจากนี้การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุให้ไม่มีการกระจายข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ทำให้งานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่ค่อยได้รับทราบและเป็นที่ความสนใจเท่าที่ควรจากคนในสังคม

ในการกระจายข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ พบว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างการสื่อสารให้เกิดประสิทธิภาพ เพราะสื่อมวลชนสามารถกระจายข่าวสารได้ในวงกว้าง สามารถทำให้ผู้รับสารได้รับสารได้อย่างรวดเร็ว และข่าวสารสามารถเข้าถึงผู้รับสารได้ในวงกว้าง

ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากสื่อมวลชนดัง เช่น ในกรณีที่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะมีการจัดนิทรรศการ งานแสดงต่าง ๆ หรือมีข่าวที่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จึงต้องการที่จะประชาสัมพันธ์ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครต้องขอความร่วมมือไปยังสื่อมวลชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ ในการช่วยกระจายข่าวสาร การช่วยกระจายข่าวสารของสื่อมวลชน จะเป็นการเผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ทำให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชน เช่น กิจกรรม หรือนิทรรศการที่สำคัญ ในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และสะดวกยิ่งขึ้น

2.5 ความพร้อมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในการเป็นแหล่งความรู้

จากการศึกษาพบว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่สามารถจัดการ และดำเนินงานเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการศึกษา ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

ก. การจัดเตรียมเอกสารและอุปกรณ์ประกอบ

จากการศึกษาพบว่า แม้ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะมีการจัดแสดงนิทรรศการตามห้องต่าง ๆ แต่ไม่มีหนังสือที่แสดงรายละเอียดเรื่องราวของวัตถุและการจัดแสดง ทำให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ลดความสำคัญในการเป็นแหล่งความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้เข้าชมไม่ได้รับบริการนำชม ความเข้าใจถึงความสำคัญของวัตถุที่จัดแสดงในห้องจัดแสดงนิทรรศการต่าง ๆ จะลดลงไปอย่างมาก นอกจากนี้ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครยังสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เข้าชม ที่เป็นเด็กและเยาวชนด้วยการจัดทำวัตถุจำลองจากซิลิโคนวัตถุจริง เพื่อสามารถจับต้อง เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการได้สัมผัส สามารถดึงดูดความสนใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้ประกอบการจัดแสดงในนิทรรศการเคลื่อนที่ ซึ่งเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งซึ่งใช้ดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

ข. อาคาร และห้องจัดแสดง

เนื่องจากอาคารการจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นอาคารเก่าซึ่งดัดแปลงจากพระราชวังเดิม ทำให้อาคารของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่สามารถดัดแปลงโครงสร้างต่าง ๆ ของอาคารได้มาก และเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอากาศร้อน ห้องจัดแสดงที่มีอยู่ซึ่งไม่ได้ติดตั้งเครื่องปรับอากาศ จึงเป็นอุปสรรคประการสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้เข้าชม ไม่ต้องการเข้าชม นอกจากนี้ การจัดแสดงนิทรรศการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ส่วนใหญ่เป็นการจัดแสดงนิทรรศการแบบถาวร ซึ่งระยะเวลาในการจัดแสดงแต่ละครั้งใช้เวลานาน ทำให้เกิดการชำรุดในส่วนอุปกรณ์ประกอบการจัดแสดงต่าง ๆ อีกทั้งเทคนิคการจัดแสดงไม่สามารถดึงดูดความสนใจผู้เข้าชมได้เท่าที่ควร ประกอบกับวัตถุที่นำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่เป็นวัตถุที่คล้ายคลึงกัน และมีเป็นจำนวนมาก บางครั้งทำให้เกิดความเบื่อหน่าย นอกจากนี้เส้นทางในการเข้าชมห้องจัดแสดงต่าง ๆ ไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน ทำให้ได้รับเนื้อหาจากการชมไม่ต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่า อาคารและห้องจัดแสดงไม่สามารถดึงดูดความสนใจให้มีผู้เข้าชมเท่าที่ควร

ค. การบริการข้อมูล และการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดแสดง

การบริการข้อมูลทางวิชาการ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการบริการการศึกษาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มิได้มีห้องสมุดซึ่งเปิดบริการสำหรับบุคคลทั่วไป ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับสูง เหมาะสำหรับนักวิชาการ ซึ่งไม่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เข้าชม

โดยทั่วไป ในปัจจุบันบริการข้อมูล ยังมีรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การบริการข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งถ้าทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สามารถดำเนินการให้บริการข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ได้ จะเป็นการเปิดรูปแบบใหม่ในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเอง ทั้งนี้ พิพิธภัณฑ์สถานส่วนใหญ่ในต่างประเทศ ให้ความสำคัญกับการบริการข้อมูลในรูปแบบนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ และนอกจากจะเป็นการบริการข้อมูลเกี่ยวกับตัวพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครแล้ว ผู้ขอใช้บริการยังสามารถค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานอื่น ๆ ได้อีกด้วย

นอกเหนือจากการบริการข้อมูลแล้ว การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามามีส่วนช่วยในการจัดแสดง จะสามารถสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้เข้าชมเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้เข้าชมสามารถสัมผัสและสามารถเรียนรู้จากเทคโนโลยีที่นำเข้ามาช่วยดังกล่าว การใช้คอมพิวเตอร์ เข้ามาช่วยในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร การค้นคว้า ช่วยอธิบายในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดง และเทปบันทึกเสียงบรรยายประกอบการจัดแสดง การจัดนิทรรศการ ในประเด็นที่สอดคล้องกับประเด็นที่กำลังเป็นที่น่าสนใจ เป็นสิ่งที่จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้แก่การจัดแสดงได้

ง. การเปิดให้บริการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

จากการศึกษาพบว่า ระยะเวลาทำการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ เปิดให้บริการระหว่างวันพุธ-วันอาทิตย์ เวลา 9.00-16.30 น. ซึ่งระยะเวลาทำการดังกล่าวไม่เอื้อต่อการเข้าชมของนักเรียนมากนัก เนื่องจากตรงกับเวลาเรียนของโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นนักเรียนที่ต้องการมาเข้าชมด้วยตนเอง จะไม่สามารถมาเข้าชมได้ในวันเสาร์-วันอาทิตย์เท่านั้น ซึ่งนักเรียนบางคนมีกิจกรรมทางการเรียนอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถเข้าชมได้ จากศึกษายังพบด้วยว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเปิดทำการทุกวัน และในเปิดบริการในวันหยุดถึงเวลา 18.00 น. ซึ่งในความต้องการส่วนนี้ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ทราบดี แต่เนื่องจากยังประสบปัญหาด้านการบริหาร และความปลอดภัยในทรัพย์สินที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถาน จึงยังไม่สามารถเปิดให้บริการตามเวลาดังกล่าวได้

จ. ด้านความพร้อมในสิ่งอำนวยความสะดวก

การบริการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร นอกเหนือจากการบริการเกี่ยวกับทางวิชาการ และการจัดแสดงแล้ว พิพิธภัณฑ์สถานซึ่งเป็นสถานที่ที่ให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน ตลอดจนสามารถใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ จึงควรมีความพร้อมในสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จากการศึกษพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่นักเรียนต้องการเช่น จุดบริการสอบถาม

ห้องน้ำ ห้องสมุด และบริการสาธารณะอื่น ๆ ซึ่งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ

3. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 770 คน พบว่า มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จำนวน 370 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.05 ส่วนผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีจำนวน 400 คน หรือร้อยละ 51.95 ในกลุ่มของผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนั้น เป็นนักเรียนที่มีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ จำนวน 351 คน ซึ่งหมายความว่า มีนักเรียนจำนวนเพียง 49 คนเท่านั้นที่ไม่เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานใด ๆ มาก่อนเลย

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าชมหรือไม่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือ ระดับการศึกษา ระยะทางหรือความสะดวกในการเดินทาง และการจัดพาไปเข้าชมของโรงเรียนหรือครอบครัว ซึ่งอัตราเฉลี่ยของการเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน พบว่า นักเรียนจำนวน 770 คนมีอัตราการมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานเฉลี่ย 2.82 แห่ง ในขณะที่กลุ่มของนักเรียนผู้เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่เคยเข้าชมไม่เกิน 3 ครั้ง

เมื่อศึกษาทัศนคติของกลุ่มนักเรียนซึ่งเคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ที่มีต่อการจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พบว่า 357 คนชอบการจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถาน ส่วนเมื่อศึกษาถึงโอกาสในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครในกลุ่มผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ถึง 386 คน มีความคิดว่า จะเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครเมื่อมีโอกาส แสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร แต่เนื่องจากติดปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น การพาไปเข้าชมโดยโรงเรียนหรือครอบครัว เนื่องจากจากการศึกษาเป็นเหตุผลที่นักเรียนกลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์เข้าชมให้เหตุผลไว้สูงที่สุด คือ 130 คน ความสะดวกในการเดินทาง ปัญหาเรื่องเวลา เนื่องจากนักเรียนในปัจจุบันต้องไปศึกษานอกเวลาเรียนเพิ่มเติม ทำให้ไม่มีเวลาเข้าชม แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังต้องการไปเข้าชมพิพิธภัณฑสถานโดยมีการร่วมประสานงานกันระหว่างโรงเรียน และพิพิธภัณฑสถาน

นอกจากนั้น จากการศึกษาพบว่า มีนักเรียนจำนวน 22 คนให้เหตุผลของการไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครว่า ไม่รู้จักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าสถานที่ตั้งของโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครจะตั้งอยู่ไม่ไกลกันมากเท่าใดนัก แต่เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ของงานด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ทำได้ไม่เพียงพอ ทำให้มีนักเรียนจำนวนหนึ่ง ไม่รู้จักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวนนักเรียนที่ไม่เคยมีประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมาก่อน มีถึง 400 คน แม้ว่าสถานที่ตั้งของโรงเรียนกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อยู่ไม่ห่างไกลมากแต่อย่างใด และแม้ว่านักเรียนส่วนใหญ่จะให้เหตุผลถึงการไม่มาเข้าชมว่า รอโรงเรียนพามาเข้าชมก็ตาม เหตุผลดังกล่าว แสดงถึงปัจจัยบางอย่างในส่วนของนักเรียนเอง กล่าวคือ เด็กในวัยนี้มีความสนใจด้านอื่นมากกว่า โดส่วนใหญ่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีให้ความสนใจกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ดังนั้นการที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จะดำเนินงานบริการการศึกษาสำหรับเด็กในระดับดังกล่าว ควรมีการศึกษาในเรื่องจิตวิทยาวัยรุ่นประกอบด้วย และจากเหตุผลของการไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครแสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครโดยการจัดของโรงเรียน ดังนั้น การประสานงานของพิพิธภัณฑ์สถานกับโรงเรียนจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องมีการศึกษา เพื่อการประสานงานร่วมมือกันต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ตาม จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ยังมีทัศนคติที่ดีต่อพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพราะส่วนใหญ่ยังต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครอยู่ ดังนั้นถ้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสนใจกับกลุ่มนักเรียนระดับนี้

4 โรงเรียนมัธยมศึกษา

นอกเหนือจากปัญหาที่พบในส่วนของสังคม นักเรียน และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครแล้ว ในส่วนของโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันทางการศึกษาหลัก ที่เกี่ยวข้องกับการบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่นำนักเรียนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร นั้นส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร แต่มาจากทุกแห่ง เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่าโรงเรียนในกรุงเทพมหานครองให้ความสนใจในการนำ

นักเรียนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ค่อนข้างน้อย ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลพอจะประมวลสรุปสาเหตุได้ดังนี้

4.1 ระเบียบของทางโรงเรียนเกี่ยวกับการนำนักเรียนออกนอกสถานที่ศึกษา ยังยากซับซ้อน การนำนักเรียนออกนอกสถานที่ศึกษาต้องผ่านขั้นตอนมากมาย โดยครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบตั้งแต่การเขียนโครงการ แผนงาน เสนอต่อผู้บริหารระดับสูงให้ทำการอนุมัติในการนำเด็กเข้าชมพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งครูผู้สอนจะต้องรับผิดชอบในส่วนของการติดต่อสถานที่ ติดต่อรถ และรับผิดชอบในความปลอดภัยและสวัสดิภาพของเด็ก นอกจากนี้การเข้าชมพิพิธภัณฑ์แต่ละครั้ง ครูต้องห่วงภาพพจน์ของทางโรงเรียน ในเรื่องของมารยาท การไม่รักษาระเบียบของนักเรียน และการหนีโรงเรียนด้วย ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว ทำให้ครูในโรงเรียนต่างๆ ไม่สนใจที่จะนำนักเรียนออกมาทำการศึกษาออกสถานที่ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เนื่องจากไม่ต้องการรับผิดชอบต่อนักเรียนที่นำออกจากสถานศึกษา

4.2 สถานที่ตั้งของโรงเรียน

สถานที่ตั้งของโรงเรียน ที่อยู่ห่างไกลจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โรงเรียน ไม่สามารถนำนักเรียนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้ เพราะความไม่สะดวกเกี่ยวกับพาหนะในการเดินทาง และจำนวนครู ควบคุมการเดินทางไม่พอเพียง นอกจากนี้ ปัญหาด้านการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้การมาชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครในเวลาเย็น และกลับไปยังโรงเรียนในช่วงระยะเวลา 1-2 ชั่วโมง เป็นไปได้ยาก ดังนั้นการมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ แต่ละครั้งต้องใช้เวลาการเรียนอย่างน้อยครึ่งวัน ซึ่งหมายความว่า ครูผู้นำนักเรียนออกมาต้องขอเวลาการเรียนการสอนของวิชาอื่น ซึ่งเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นอุปสรรคต่อการนำนักเรียนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

4.3 ความเข้าใจในพิพิธภัณฑ์สถาน ของครูผู้สอน

เนื่องจากครูผู้สอน มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการนำนักเรียนมาใช้บริการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพราะหากครูผู้สอนมีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ความสำคัญ วิธีการดำเนินการและผลที่จะได้รับ ของการนำนักเรียนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และรับบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์แล้ว จะเป็นส่วนหลักในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักเรียน ถึงความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ ดังนั้น ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จึง

ควรดำเนินโครงการอบรมครูมัธยมศึกษาศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจ และสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในอนาคต

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ครูไม่นิยมพานักเรียนมาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนมิได้ระบุ หรือบังคับให้ต้องพานักเรียนมาเข้าชม ทำให้ครูผู้สอนละเลยในการที่จะปฏิบัติดังกล่าว

แม้ว่าบทบาทในการให้การศึกษาของโรงเรียนและพิพิธภัณฑสถานจะแตกต่างกันก็ตาม แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ การให้ความรู้ ดังนั้นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและพิพิธภัณฑสถาน จึงควรดำเนินไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการเสริมการศึกษาซึ่งกันและกัน โดยที่เริ่มต้นกับครูก่อน เนื่องจากครูเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ และเป็นตัวกลางระหว่างโรงเรียน พิพิธภัณฑสถาน และนักเรียนซึ่งเรียนอยู่ในระบบการศึกษา ควรมีการวางแผนงานร่วมกัน และมีการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ต้องมีการดำเนินการและรูปแบบของกิจกรรม ที่ดึงดูดและจูงใจให้โรงเรียนต่าง ๆ เข้าสู่พิพิธภัณฑสถาน และในขณะเดียวกันพิพิธภัณฑสถานเองก็ต้องนำตัวเองออกไปสู่โรงเรียน เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแนวทางการให้บริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานของทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งศึกษาโดยสอบถามความคิดเห็นจากนักเรียน สัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพิพิธภัณฑสถาน และศึกษาจากเอกสาร นำมาสู่การสรุปวิเคราะห์ที่กล่าวมาแล้ว และเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานการบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. จัดทำโครงการความร่วมมือระหว่างกรมศิลปากร และกรมสามัญศึกษา

โครงการความร่วมมือดังกล่าว เพื่อเป็นการสร้างเวทีให้นักวิชาการการศึกษา ครู อาจารย์ ภัณฑารักษ์ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน ได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำความรู้และความชำนาญเฉพาะของแต่ละวิชาชีพ มาร่วมกันเพื่อสร้างโครงการ หรือหลักสูตร ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์จากการจัดแสดงนิทรรศการที่มีอยู่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ประกอบการศึกษา ซึ่งนักวิชาผู้ร่างหลักสูตร จะได้เข้าใจถึงประโยชน์ของการจัดแสดง ขณะเดียวกัน ภัณฑารักษ์หรือเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน จะได้ทราบถึงโครงสร้างหลักสูตรโดยละเอียด และชัดเจน เพื่อที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมและผลิตสื่อ หรือโครงการต่าง ๆ เพื่อเสริมหลักสูตร ประกอบบทเรียนต่าง ๆ ได้ เช่น อุปกรณ์ช่วยบรรยาย หรือการนำชม ที่เหมาะสม เป็นต้น

นอกจากนี้ การศึกษาทางด้านพิพิธภัณฑสถานของโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นการศึกษานอกสถานที่ที่กรมสามัญศึกษาให้ครูผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบการ ไปศึกษาพิพิธภัณฑสถานของนักเรียน ในขณะที่การนำนักเรียนออกนอกโรงเรียน เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากรวมทั้งครูผู้สอนต้องรับผิดชอบสิ่งของต่าง ๆ มากมายกริษาทำให้ครูผู้สอนขาดความกระตือรือร้น และการเอาใจใส่ในการนำนักเรียนเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานจึงต้องประสานกับกรมสามัญศึกษา ร่วมมือให้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาพิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑสถานต้องเสนอขออนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้การเข้าชมและศึกษาพิพิธภัณฑสถาน ถูกจัดเข้าเป็นหน่วยวิชาหนึ่งในการเรียนตามหลักสูตร โดยมีการจัดเก็บเป็นคะแนนและหน่วยกิต เพื่อกระตุ้นความสนใจให้นักเรียนในการเข้าชม อีกทั้งพิพิธภัณฑสถาน และกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการต้องร่วมมือกัน ในการอำนวยความสะดวก

สะดวกการเข้าชมให้กับครูและนักเรียนรับผิดชอบร่วมกัน ในการนำเด็กมาเข้าชม มิใช่ปิดความรับผิดชอบให้กับครูผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว

ปัจจุบันโรงเรียนต่าง ๆ นิยมนำนักเรียนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อประกอบการเรียนรายวิชา โดยมีเจ้าหน้าที่การศึกษาหรือภัณฑารักษ์นำชม ซึ่งเป็นการบริการการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร บางครั้งก็ได้ประโยชน์มาก ถ้าเรื่องที่บรรยายนั้นเข้ากับบทเรียนที่กำลังศึกษา ดังนั้นเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด เจ้าหน้าที่การศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถาน จึงควรตามหลักสูตรอย่างใกล้ชิด มีการประสานงานกับครูผู้สอนว่าต้องการหัวข้อการบรรยายเรื่องอะไร เพื่อให้การจัดชั้นเรียนในพิพิธภัณฑ์สถานได้รับประโยชน์สูงสุด โดยพิพิธภัณฑ์สถานจะต้องพยายามนำเสนอว่า การศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานเป็นการศึกษานอกระบบ ศึกษาจากของจริงต่างจากการเรียนในห้องเรียน และนักเรียนสามารถหาความรู้เพิ่มเติมจากพิพิธภัณฑ์สถาน ได้อย่างไร โดยในระหว่างการบรรยายนั้น เจ้าหน้าที่การศึกษา และครูควรมีการร่วมกันจัดคำถาม ให้นักเรียนตอบระหว่างฟังคำบรรยาย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความสนใจที่จะติดตามชม ประเด็นอย่างต่อเนื่อง เพราะนักเรียนจะต้องคอยตอบคำถาม และขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่การศึกษา หรือภัณฑารักษ์จะต้องปลุกเร้า กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจซักถามปัญหาด้วย นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จัดกิจกรรมพิเศษให้สำหรับเด็ก ๆ ที่เข้าชม มีการถามตอบปัญหา เพื่อให้เกิดความรู้ ความสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โบราณวัตถุต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

2. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

2.1 บุคลากร

ในการดำเนินงานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑ์สถาน สิ่งที่มีความสำคัญ และจำเป็นในการที่จะดำเนินงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วง คือ บุคลากร ซึ่งในที่นี้ หมายถึง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทางด้าน การศึกษา ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เป็นบุคคลที่จะดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างไรก็ตามผู้รับผิดชอบในหน้าที่นี้ ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านพิพิธภัณฑ์สถาน ประกอบกับความสามารถในการให้การศึกษากล่าวคือ ต้องเป็นนักการศึกษา และนักประชาสัมพันธ์ในตัว นอกจากนี้ยังอาจจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษบางประการ สิ่งที่สำคัญคือ เป็นบุคคลที่รักการสอน การถ่ายทอด กระตือรือร้น รักเด็ก สามารถตอบคำถามซ้ำ ๆ ได้โดยไม่เบื่อหน่าย มีความสามารถ ในการถ่ายทอด สื่อความหมายกับผู้เข้าชม และเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์

พิพิธภัณฑสถานหลายแห่งให้ความสำคัญกับหน่วยงานทางการศึกษา โดยเปิดหน่วยงานที่รับผิดชอบ ณ ที่แห่งนี้โดยตรง บางแห่งมีเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานมากถึง 40-50 คน ในขณะที่พิพิธภัณฑสถานเล็ก ๆ บางแห่ง มีเจ้าหน้าที่การศึกษา 3-4 คน เท่านั้น ดังนั้น เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑสถานใหญ่ และมีหน่วยงานทางการศึกษาอยู่แล้ว จึงไม่เป็นการยากที่จะคัดสรรเจ้าหน้าที่ที่จะเข้ามาดูแลรับผิดชอบ และดำเนินงานทางด้านนี้ต่อไป

ในส่วนปัญหาทางด้านบุคลากรในหน่วยงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จากการศึกษา พบว่า เนื่องจากการแต่งตั้งโยกย้ายของระบบราชการ ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยในวงราชการไทย ทำให้การปรับเปลี่ยนบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร บ่อยครั้ง ที่บุคคลที่เข้ามาแทนไม่ดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้แต่เดิม เนื่องจากไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นความสำคัญของงานเดิม ดังนั้นงานบางส่วนจึงเกิดการหยุดชะงักบ้าง และบางครั้งเกิดการปรับเปลี่ยนทางดำเนินนโยบายในการบริการ เนื่องจากการปรับเปลี่ยนผู้บริหาร ดังนั้นนโยบายทางด้านต่าง ๆ จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงไปได้

2.2 การจัดแสดงนิทรรศการ

ดังที่กล่าวมาข้างต้น ในการร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานของกรมศิลปากร และกรมสามัญศึกษา ในการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในครั้งต่อ ๆ ไป ควรคำนึงถึงความสอดคล้องของหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อที่จะสามารถทำให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สามารถเป็นสถาบันที่เสริมการศึกษาในระบบได้อย่างเต็มที่

นอกจากนั้นแล้ว การออกแบบการจัดแสดงนิทรรศการนั้น ควรคำนึงถึงความสนใจของผู้เข้าชม อาจทำการสำรวจความต้องการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานของกลุ่มผู้เข้าชมในระดับต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้รูปแบบการจัดแสดง สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชมในระดับต่าง ๆ ได้ การออกแบบนิทรรศการในรูปแบบใหม่ ๆ อาจมีการนำเครื่องมือเครื่องใช้ทางเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมสร้างความน่าสนใจในการจัดแสดง อาทิ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องบรรยายอัตโนมัติ หรือ โสตทัศนูปกรณ์อื่น ๆ เป็นต้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรมีการปรับปรุงรูปแบบการจัดแสดงอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีสภาพทรุดโทรม อาจเพราะเปิดแสดงมานาน นิทรรศการจึงดู

ไม่น่าสนใจ ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จึงควรจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดแสดงนิทรรศการ และเสริมการบริการการศึกษา

2.3 กิจกรรมเพื่อการศึกษา

กิจกรรมเพื่อการศึกษา กล่าวได้ว่าเป็นหัวใจหลักของงานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ เพราะหากพิพิธภัณฑ์สถานใดไม่มีกิจกรรมเพื่อการศึกษาแล้ว ควรนำเสนอในการเข้าชมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งนั้น จะมุ่งอยู่ที่การจัดแสดงนิทรรศการแต่เพียงอย่างเดียว การจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานนั้น การออกแบบ หรือการคิดค้นกิจกรรมเพื่อการศึกษาขึ้นอยู่กับรูปแบบและประเภทของพิพิธภัณฑ์สถาน นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายของกิจกรรม ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมเพื่อการศึกษาที่ดำเนินอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานทั่วไป ในปัจจุบันเป็นไปในรูปแบบที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามลักษณะของกิจกรรมเพื่อการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานที่ต้องการนำเสนอในครั้งนี้ ผู้ศึกษาแบ่งกิจกรรมเพื่อการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มคือ

2.3.1 กิจกรรมเพื่อการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถาน เป็นการดำเนินกิจกรรมการศึกษา โดยยึดเอาพิพิธภัณฑ์สถานเป็นหลัก รูปแบบของกิจกรรมอาจนำเสนอได้ในหลากหลายรูปแบบตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย อาทิ

-การนำนักเรียนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานอย่างเป็นระบบ (กลุ่มเป้าหมายนักเรียน)

กิจกรรมดังกล่าวนี้ เป็นกิจกรรมที่ต่างประเทศนิยมใช้ โดยมาก เรียกว่า Museum Visit Program เป็นกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์สถาน จะเป็นผู้กำหนดประเด็นศึกษาของกิจกรรมแล้วติดต่อไปยังโรงเรียนต่าง ๆ โดยกำหนดรูปแบบการนำคณะนักเรียนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานอย่างเป็นระบบ เช่น โครงการศึกษาเรื่อง ห้องเครื่องถมทอง มีการเตรียมบุคลากร และอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เอกสาร อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา คู่มือการเข้าชม แผนที่พิพิธภัณฑ์สถาน วิทยากรผู้มีความรู้ในการบรรยายและมีความสามารถนำชมเป็นผู้นำ เป็นต้น ความพร้อมเหล่านี้ จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ความสนุกสนาน และเกิดความประทับใจในพิพิธภัณฑ์สถาน และการเข้าชมของโรงเรียนต่าง ๆ นั้น ทางพิพิธภัณฑ์สถานอาจกำหนดการศึกษาเรื่องดังกล่าว เป็นเวลา 3 เดือน โดยที่กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมเรื่องดังกล่าวอาทิตย์ละ 3 วัน โดยโรงเรียน ซึ่งมีความสนใจนำนักเรียนมาเข้าชม ต้องแจ้งความจำนงค์ล่วงหน้า

การดำเนินงานนี้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรประสานงานกับทางโรงเรียนล่วงหน้า เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกในการเดินทาง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครเอง ควรเตรียมการนำนักเรียนชมในแต่ละรอบ โดยอาจมีการจัดแสดงงานพิเศษ เพื่อกระตุ้นความสนใจ และสร้างความประทับใจให้กับครูและนักเรียน ซึ่งการดำเนินงานโครงการดังกล่าวนี้ ควรทำอย่างต่อเนื่อง โดยสลับสับเปลี่ยนหัวข้อในการศึกษาออกไปตามห้องต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถาน

-การจัดบริการห้องสมุด และข้อมูลเพื่อการค้นคว้า

เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นสถานที่เก็บรวบรวมวัตถุซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี นอกจากนั้นนักวิชาการของพิพิธภัณฑสถาน ต่างมีผลงานทางวิชาการในเรื่องราวที่นักวิชาแต่ละคนศึกษาค้นคว้า นอกจากหนังสือ และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องราวของพิพิธภัณฑสถานแล้ว รูปภาพ สไลด์ คู่มือการนำชม หรือแม้แต่เอกสารประกอบห้องจัดแสดง ต่างเป็นประโยชน์ในการศึกษา ดังนั้น การเปิดห้องสมุดเพื่อให้นักเรียน หรือผู้สนใจเข้าศึกษาค้นคว้า เพื่อประโยชน์ของการศึกษา เป็นสิ่งที่พิพิธภัณฑสถานควรดำเนินการ

การดำเนินงานห้องสมุดเพื่อการศึกษาค้นคว้า อาจเป็นรูปแบบการให้บริการข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ หรือระบบอินเทอร์เน็ต โดยใช้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นฐานข้อมูล ซึ่งการบริการข้อมูลดังกล่าว หากมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ที่ดีแล้วจะเป็นที่น่าสนใจจากบุคคลจำนวนมาก

-การเปิดพิพิธภัณฑสถานสำหรับนักเรียน นักศึกษา เพื่อที่ใช้ศิลปโบราณวัตถุ ที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑสถานจะแสดงอยู่ ให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาให้มากที่สุด เช่น การอนุญาตให้นักเรียนใช้สถานที่ในตัวอาคารจัดแสดงศิลปวัตถุ สำหรับการใช้ศิลปโบราณวัตถุเป็นแบบวาดรูป หรือจัดนิทรรศการศิลปะของนักเรียน

-การจัดยืมอุปกรณ์เสริมการสอน

ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมีการจัดทำโบราณวัตถุจำลองจากของจริงและขนาดที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ไปจัดแสดงในช่วงเทศกาลพิเศษต่าง ๆ โรงเรียน เมื่อให้ทางโรงเรียน และให้แก่ครูผู้สอนขอยืม ซึ่งเป็นการให้บริการการศึกษาในลักษณะการนำพิพิธภัณฑสถานออกไปในลักษณะนี้ ผู้ผ่านอบรมการเปลี่ยนแปลง เมื่อการอบรมจากเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานเป็นผู้บรรยายประวัติความเป็นมา โดยมีการจัดฉายสไลด์ประกอบการบรรยาย มีการจัดทำแสง สี เสียง เพื่อกระตุ้นความสนใจ

ให้กับนักเรียน หรือในอีกลักษณะหนึ่งคือ การทำกล่องเสริมการสอน (Case Collection) ซึ่งเป็นกล่องบรรจุวัตถุสำหรับชม อาจจัดเป็นวัตถุจำลอง และเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์สถาน

- การจัดการอบรมแก่ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาและศิลปศึกษา

องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง ในการเผยแพร่ความรู้ก็คือ บุคลากร ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทำการค้นคว้าด้านวิชาการ มีการศึกษาวิจัยศิลปะโบราณวัตถุที่เก็บรักษาไว้ และค้นคว้าแหล่งโบราณคดีใหม่ ๆ อยู่เสมอด้วย

พิพิธภัณฑ์ต้องสร้างความเข้าใจและความสนใจให้แก่ครูผู้สอนก่อน ที่จะทำโครงการร่วมมือ จัดทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เพื่อช่วยให้ครูนำความรู้ที่ได้จากพิพิธภัณฑ์เชื่อมโยงกับวิชาที่สอน และนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้

พิพิธภัณฑ์ต้องจัดให้มีการอบรมสัมมนาทางวิชาการ และจัดเชิญครูผู้สอนเข้าทำการอบรมทั้งภาคทฤษฎี และการเข้าชมจริง

การอบรมแบ่งออกเป็น

1. การเข้าอบรมในพิพิธภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์สถานจัดเตรียมเนื้อหาที่จะทำการอบรม โดยศึกษาข้อมูลจากภาควิชา ที่ครูกำลังสอนให้มีความสอดคล้องกัน
2. การอบรมนอกสถานที่ พิพิธภัณฑ์สถาน มีการนำครูผู้สอน อบรมภาคปฏิบัติ เข้าชมสถานที่จริงทางประวัติศาสตร์ แหล่งกำเนิดวัตถุและที่มา ความสำคัญของวัตถุโบราณ

พิพิธภัณฑ์กระตุ้นให้เกิดความน่าสนใจ ในการอบรมโดยมีการอบรมมอบวุฒิบัตรสำหรับครูผู้อบรม เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2.3.2 กิจกรรมเพื่อการศึกษาออกสถานที่ เป็นกิจกรรมที่นำเอาพิพิธภัณฑ์สถานออกไปหาชุมชน ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งการนำหน่วยพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ไปจัดแสดง และเป็นการออกไปเยี่ยมสถานศึกษาต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ อาทิ

- การเยี่ยมสถานศึกษาของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถาน

เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานเข้าเยี่ยมเยียนครูผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียนเพื่อรับฟังความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะต่างๆ โดยเริ่มจากโรงเรียนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงก่อน ซึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายการทำงานอย่างเป็นระบบ การเข้าชมบรรยากาศจริงในการสอน ทำให้รับทราบปัญหาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และได้รับคำแนะนำใหม่ในการจัดรูปแบบกิจกรรมให้กับนักเรียน โดยให้เกิดความสอดคล้องกับวิชาที่นักเรียนกำลังเรียนในหลักสูตร และพยายามทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เห็นถึงความสำคัญของพิพิธภัณฑ์สถาน จะเป็นสิ่งที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานกับสถานศึกษาด้วย

- นิทรรศการเคลื่อนที่

เจ้าหน้าที่นำพิพิธภัณฑ์หมุนเวียน ซึ่งสามารถจัดทำเป็นอุปกรณ์ชุด ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร หรือเป็นเรื่องราวพิเศษต่าง ๆ เข้าไปจัดนิทรรศการโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีสถานที่ตั้งห่างไกลจากพิพิธภัณฑ์สถาน และไม่สะดวกในการเดินทางมาเข้าชม ในการจัดแสดงนิทรรศการเคลื่อนที่นี้อาจมีการอบรม บรรยาย และให้ความรู้ในเรื่องพิพิธภัณฑ์ ในรูปแบบของการฉายสไลด์ วิดีทัศน์ ในช่วงเวลาหรือเทศกาลพิเศษต่าง ๆ โดยถือเป็นกิจกรรมเสริมให้กับทางโรงเรียน โดยทางเจ้าหน้าที่จะประสานงานกับครูในเรื่องข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สถาน ทางโรงเรียนจะจัดเตรียมเกี่ยวกับสถานที่ นอกจากนี้การออกไปจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ในรูปแบบนี้ ควรมีการประเมินผล เพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินการครั้งต่อไป

- การบริการบรรยายและอบรมเคลื่อนที่

เป็นการให้บริการทางการศึกษาแก่ครู และนักเรียน โดยเจ้าหน้าที่จะต้องมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการบรรยาย ได้แก่ เทป เครื่องฉายภาพนิ่ง ภาพยนตร์ตัวอย่าง แผ่นใส เอกสารประกอบการบรรยาย โดยเจ้าหน้าที่ จะจัดเตรียมเนื้อหาการบรรยายให้สอดคล้องกับวิชาเรียน เช่น ประเทศของเรา 2 ในภาควิชาสังคมศึกษา ประวัติศาสตร์สุโขทัย มีภาพยนตร์เกี่ยวกับสุโขทัย ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ ประวัติพ่อขุนรามคำแหง การทำมาหากินของประชาชนในยุคนั้น เป็นต้น

การบรรยายและการอบรมเคลื่อนที่ สามารถจัดควรจัดให้พร้อมกับความสามารถเพราะ อุปกรณ์ที่ใช้มีความสะดวกในการเคลื่อนย้าย อีกทั้งอบรมเจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่อบรมควรมีการในการอบรม โดยการทำแบบสอบถามการเคลื่อนย้ายได้ด้วยให้ครูและนักเรียนตอบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงในส่วนของเนื้อหา และข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น

2.4 อาคารสถานที่

อาคารสถานที่ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเข้าชม และการดำเนินงานบริการ การศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานเช่นกัน การที่อาคารจัดแสดงมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้คอยให้บริการ อาทิ การติดตั้งเครื่องปรับอากาศในห้องจัดแสดงต่าง ๆ เป็นต้น จัดมุมหนังสือประเภทประวัติศาสตร์ ศิลปะโบราณวัตถุ โบราณคดีให้นักเรียน ให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เรื่องศิลปะ โบราณคดี และประวัติศาสตร์

นอกจากนั้น การที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะจัดให้มีพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ เช่น การเปิดห้องในพิพิธภัณฑ์สถาน ซึ่งมีเนื้อที่พอสมควรสำหรับใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เล่นเกมส์ มุมค้นคว้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจใช้ในกิจกรรมเพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงอย่างอื่น เช่น การละเล่น การแสดงต่าง ๆ เป็นต้น

2.5 ข้อเสนอแนะต่อพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ในการเตรียมความพร้อมเพื่อให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน

-จัดทำเอกสาร คู่มือประกอบการเข้าชม ประวัติความเป็นมาของโบราณวัตถุ ประวัติของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร แจกจ่ายแก่ผู้เข้าชม เพื่อใช้เป็นคู่มือประกอบการเข้าชม ซึ่งนักเรียนอาจนำไปเป็นเอกสารประกอบการศึกษา ค้นคว้าในการเรียนหรือการทำรายงาน

-พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรจัดทำตารางเวลาในการเข้าชม และตารางเวลา ในกรณีมีการจัดนิทรรศการต่าง ๆ เช่น การฉายภาพยนตร์ การฉายสไลด์ และตารางเกี่ยวกับกิจกรรมพิเศษในวันเสาร์- อาทิตย์ โดยทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีการจัดทำเอกสารแจกไปยังทางโรงเรียน ได้รับทราบข่าวสารก่อนการเข้าชม

-พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรมีการจัดทำแบบประเมินผลงานของกิจกรรมต่าง ๆ มีจัดขึ้นทั้งนี้เพื่อเก็บรวบรวมไว้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงงานในโอกาสต่อไป

-การสร้างเครือข่ายองค์กรสมาชิกพิพิธภัณฑ์ (Museum Friends) ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนให้สมาชิกเข้ามาใช้บริการต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ และเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ด้วย

-พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรมีการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายงาน เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ให้สูงขึ้น รวมทั้งมีการกำหนดแผนงานต่าง ๆ เพื่อการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2.6 การจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

อุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของการที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร คือการที่คนทั่วไปรวมทั้งนักเรียนไม่ทราบว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครทำอะไร มีอะไรบ้างที่น่าสนใจ ทำไมจึงควรเข้ามาชม และชมแล้วจะได้ประโยชน์อะไรบ้าง เมื่อคนทั่วไปไม่ได้รับข้อมูลจึงไม่มีการติดตามข่าวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครและไม่เกิดความรู้สึกต้องการเข้าชม การประชาสัมพันธ์จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ เพียงแต่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรทำประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือบุคคลเข้ามารับผิดชอบโดยตรง มีการวางแผนงานประชาสัมพันธ์อย่างละเอียดรอบคอบ มีการปฏิบัติตามแผนงานนั้น และมีการประเมินผลเพื่อนำมาสู่การปรับปรุง โดยงานประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครนี้ควรเน้นที่การสร้างความสัมพันธ์อันดี กับสื่อมวลชน หากต้องการเผยแพร่ข่าวสารของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครแล้ว ต้องติดต่อกับสื่อมวลชนอย่างไร ควรให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เป็นข้อมูลข่าวสารที่มีความน่าสนใจไม่ซ้ำซาก มีความแปลกใหม่ ซึ่งการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ที่ประสบผลสำเร็จได้ นอกเหนือจากการมีหน่วยงานที่ดีแล้ว ผู้รับผิดชอบพิพิธภัณฑ์สถาน ควรให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของงานการศึกษา ของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และการดำเนินงาน ตลอดจนศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของงานบริการการศึกษา ดังนั้นถ้ามีโอกาสศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับงานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะในการศึกษาด้านการใช้แนวคิดการตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) มาเป็นประเด็นในการศึกษาการบริการและกิจกรรมการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เนื่องจาก แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่เริ่มมีการนำเข้ามาประยุกต์ใช้กับองค์กรต่าง ๆ ในช่วงเวลาไม่นาน

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. (2533). การปรับปรุงหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ.

กรมศิลปากร. กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. (2538). พิพิธภัณฑสถาน. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ตุลาคม - พฤศจิกายน 2538. กรุงเทพมหานคร : ศิลปากร.

..... กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. (2536). คู่มือ: การปฏิบัติงานของภัณฑารักษ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป จำกัด.

..... กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. (2536). เอกสารโครงการปรับปรุงโครงสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร (เร่งด่วน) เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสครบรอบ 100 ปีพระราชสมภพ (8 พฤศจิกายน 2536). อัดสำเนา.

ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์. (2519). “การศึกษา กับสังคม” ใน วารสารรวมคำแหง ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 หน้า 36-69 มกราคม 2519.

จิรา จงกล. (2532). พิพิธภัณฑสถานวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อัมรินทร์พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2532.

..... (2532). พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.

ชนิดา รัศมีพลเมือง. (2532). การศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

ธีรศักดิ์ วิเศษชัยนุสรณ์ (2538). บทบาทของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระราชวรมนี. (2528). ปรัชญาการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

ภิญโญ สาร. (2533). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

วรางคณา นาคพนม. (2527). พื้นฐานการศึกษา. ลำปาง : คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูลำปาง.

วิทย์ วิศทเวทย์. (2527). ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์.

วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2531). ปรัชญาและหลักการศึกษานอกระบบ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

..... (2539). การศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

วีระ อรัญมงคล. (2538). หลักการประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : สูดิจิตอลเพช.

สิทธิชัย ชาติานิติ. (2524). การศึกษา กับ สังคม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

สุกร ศรีแสน. (2522). ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา. มหาสารคาม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

อุ้นดา นพคุณ. (2533). การศึกษานอกระบบโรงเรียน . กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2526). “การมองภาพการศึกษาไทยในอนาคต” ใน 200 ปีของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.

Ambach, Gordon M. (1986). “museum as Place of Learning” In Museum News., The American Association of Museum , Washington D. C.

Dewey, John. (1965). Democracy and Education. New York : The MacMillum Company.

Ethering, Robin. (1989) School : Deschooling museum activities In Museum., 162 : 69-71.

Gortzak henk Jan. (1981). The American Children and Third world Museum.

Morris, Van Cleve. (1961). Philosophy and American school. Boston : Houghton Mifflin Company.

Newsom, B. Y. and Silver, A. Z. (1978). The Art Museum as Educator . Berkeley, Los Angeles and London ; University of California Press.

Pitman-Galles, Bonnie. (1981). Museums Magic & Children. Washington D. C. : Association of Science-Technology Center.

Shell, Ellen Ruppel. (1994). Kids don't need equipment, They need opportunity In Smithsonian., 25:79-86.

Sibanda, Doreen J. (1988). The Education Programme of the National Gallery of Zimbabwe In Museum . XI : 103-106.

Taylor, Walter W. (1971). Museum and Education In Museum. XXIII .

World Education of Friends of Museums. (1989) WFFM chronicle, an Encounter : Young Propel and museums In Museum. 162 :117-119.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง

ความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่องานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ มิได้สร้างขึ้นเพื่อทดสอบความสามารถด้านใดด้านหนึ่งของท่าน เพียงแต่ต้องการทราบความคิดเห็นของท่านที่มีต่องานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เท่านั้น ซึ่งเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ดังนั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามชุดนี้ ซึ่งมีทั้งหมด 4 ตอน เพื่อจะได้นำข้อมูลเหล่านี้ไปประมวลผลและนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการจัดและดำเนินงานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ให้มีประสิทธิภาพ และตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ต่อจรัส พงษ์สาลี

นักศึกษาระดับปริญญาโท

แขนงวิชาพิพิธภัณฑศึกษาและการอนุรักษ์วัสดุทางวัฒนธรรม

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

แบบสอบถาม

เรื่อง

ความคาดหวังของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่องานบริการการศึกษา ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนคร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. โรงเรียน _____
2. ชั้นปี [] ม.1 [] ม.2 [] ม.3
3. แผนการเรียน _____ ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม _____
4. เพศ [] ชาย [] หญิง
5. ภูมิตำเนาปัจจุบัน
[] กรุงเทพฯ เขต _____ [] ต่างจังหวัด จังหวัด _____
6. ในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา ท่านเคยไปพิพิธภัณฑสถานใดมาแล้วบ้าง
[] พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร [] พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช้างคัน
[] หอศิลป์แห่งชาติ [] พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดเบญจมบพิตร
[] พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เรือพระราชพิธี [] พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ศิลป์ พีระศรี อนุสรณ์
[] พิพิธภัณฑสถาน อื่น ในกรุงเทพฯ [] พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในต่างจังหวัด
จังหวัด _____
[] พิพิธภัณฑสถาน ในต่างประเทศ [] พิพิธภัณฑท์วิทยาศาสตร์ (ห้องฟ้าจำลอง)
[] พิพิธภัณฑท์หุ่นขี้ผึ้ง [] พิพิธภัณฑท์หุ่นขี้ผึ้ง
[] สวนสัตว์ดุสิต [] พิพิธภัณฑท์ อื่น ๆ (ระบุ) _____
7. ท่านเคยไปเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร หรือไม่
[] เคย [] 1 ครั้ง [] ไม่เคย (ข้ามไปข้อ 9)
[] 2-3 ครั้ง
[] 4-5 ครั้ง
[] 6 ครั้งขึ้นไป

8. ท่านไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เหตุผลที่ท่านไปเพราะ

☐ โรงเรียน หรือ อาจารย์พาไป	☐ ไปกับครอบครัว
☐ ไปกับเพื่อน	☐ เก็บข้อมูลทำรายงาน
☐ สนใจอยากดูวัตถุในพิพิธภัณฑ์	☐ สนใจในประวัติศาสตร์
☐ พิพิธภัณฑ์อยู่ใกล้โรงเรียน	☐ อื่น ๆ (ระบุ)_____

9. ท่านที่ไม่เคยไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เหตุผลที่ท่านไม่เคยไปเพราะ

☐ โรงเรียนหรืออาจารย์ ไม่มีโครงการ	☐ ไม่สะดวกในเรื่องการเดินทาง
☐ ไม่มีเพื่อนไป	☐ ไม่มีเวลาสนใจ
☐ พิพิธภัณฑ์สถาน ไม่น่าสนใจ	☐ อื่น ๆ (ระบุ)_____

10. ท่านที่ไม่เคยไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ถ้าท่านมีโอกาส ท่านคิดว่าจะไปเข้าชมหรือไม่

- ไป ไม่ไป

เพราะ _____

11. ท่านที่เคยไปพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ท่านมีความรู้สึกอย่างไร ต่อพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

- ชอบ ไม่ชอบ

ตอนที่ 2 ทักษะคิดต่อพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับคำถามข้างล่างนี้

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ช่วยให้คุณได้รับความรู้ ความเข้าใจเพิ่มเติม เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และศิลปะในประเทศไทย					
2. พช. พระนคร ช่วยให้คุณมีความรู้รอบตัวที่กว้างขวางขึ้น					
3. พช. พระนคร ช่วยให้คุณเข้าใจวิชาสังคมศึกษาที่เรียนในห้องเรียนได้ดีขึ้น					
4. พช. พระนคร ช่วยให้คุณได้รับความรู้ที่สามารถนำไปเล่า,บอกให้ผู้อื่นทราบ ได้					
5. พช. พระนคร ช่วยให้คุณได้พบกับความสนุกสนานเพลิดเพลิน					
6. พช. พระนคร ช่วยให้คุณใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์					
7. พช. พระนคร ช่วยให้คุณรู้จักชาวซึ่งในความเป็นไทย					
8. พช. พระนคร เป็นสถานที่ที่อนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ให้ลูกหลานในอนาคต					
9. พช. พระนคร เปรียบเสมือนโรงเรียนอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งคุณสามารถค้นหา ความรู้ได้เช่นเดียวกับหอสมุดแห่งชาติ					
10. พช. พระนคร ช่วยเสริมทักษะในการศึกษาค้นคว้า					
11. พช. พระนคร เป็นสถานที่ที่ท่านสามารถเข้าไปหาความรู้ได้ตลอดเวลา					
12. การไปชม พช. พระนคร เป็นการเสียเวลา					
13. พช. พระนคร เป็นสถานที่ที่ไม่มีความสำคัญต่อสังคม					
14. พช. พระนคร ไม่น่าเข้า เพราะมีแต่อาคารเก่า					
15. พช. พระนคร เป็นสถานที่เก็บของเก่า โบราณ					
16. พช. พระนคร เป็นสถานที่สำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น					
17. พช. พระนคร ควรเปิดบริการทุกวัน					
18. พช. พระนคร ควรเปิดบริการตามวันทำการเดิม คือ วันพุธ-อาทิตย์					
19. พช. พระนคร ควรเปิดบริการเวลาเดิม คือ 9.00 -16.00 น.					
20. พช. พระนคร ควรเปิดบริการในวันเสาร์-อาทิตย์ ถึงเวลา 18.00 น.					

ความเข้าใจร่วม : พช. พระนคร หมายถึง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
21. ภายในพช. พระนคร ควรมีเครื่องอำนวยความสะดวก ต่าง ๆ เช่น					
• โทรศัพท์สาธารณะ					
• ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม, อาหารว่าง					
• ร้านอาหาร					
• ร้านจำหน่ายของที่ระลึก					
• จุดรับฝากของ					
• จุดบริการสอบถาม					
• จุดพักผ่อน					
• ลานเอนกประสงค์					
• การบริการสำหรับคนพิการ					
• ห้องน้ำ					
• ห้องประชุม					
• ห้องสำหรับฉายภาพยนตร์ / สไลด์					
• ห้องบรรยายขนาดเล็ก					
• ห้องสมุด					

ตอนที่ 3 ทักษะคตินักเรียนต่องานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับงานบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ดังข้อความข้างล่างอย่างไร

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. เจ้าหน้าที่และบริการนำชม					
• มีการบรรยายก่อนการนำชม					
• มีผู้นำชม					
• มีการบรรยายสรุปหลังการนำชม					
• มีบริการนำชมโดยเปิดบริการเป็นรอบ ๆ โดยระยะเวลาที่แน่นอน					
• เปิดโอกาสให้เข้าชมตามความสนใจ โดยมีเครื่องรับสัญญาณวิทยุเคลื่อนที่ เป็นสื่อในการอธิบายข้อมูลทางคลื่นวิทยุ					
• แต่ละห้องจัดแสดง ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลประจำห้อง					
2. การจัดแสดง					
• ควรมีการปรับปรุงการจัดแสดงในหัวข้อต่าง ๆ					
• แต่ละหัวข้อการจัดแสดง ควรมีคำอธิบายสั้น ๆ อย่างชัดเจน					
• ใช้คำที่เข้าใจง่าย, กระชับ ในการอธิบาย					
• มีการใช้แสง-สี ช่วยในการจัดแสดง					
• ใช้รูปภาพ / สไลด์ ช่วยในการจัดแสดง					
• ใช้เทคโนโลยีช่วยในการจัดแสดง เช่น คอมพิวเตอร์					
• มีการบรรยายอัตโนมัติโดยเครื่องบันทึกเสียง ในแต่ละห้องจัดแสดง					
• ควรใช้สิ่งของที่ใช้ในการจัดแสดงไม่มาก					
• สิ่งของที่ใช้ในการจัดแสดงควรเป็นของจริง					
• ไขช่องป्लอมในส่วนที่อนุญาตให้จับต้องได้					
• มีห้องจัดแสดงเพื่อคนตาบอดโดยเฉพาะ					
• มีการอธิบายสำหรับคนตาบอด โดยใช้อักษรเบรลล์, เทปบันทึกเสียง, ภาพนูน					
• พช.พระนคร ควรมีพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมทางการศึกษาเพิ่มเติมจากการ จัดแสดงนิทรรศการต่าง ๆ					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
3. งานบริการข้อมูล					
• มีคู่มือหนังสือแนะนำชมพช. พระนคร โดยรวม					
• มีเอกสารประกอบแต่ละห้องจัดแสดง ในรูปแบบแผ่นพับ, แผ่นปลิว					
• มีบริการค้นหาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์					
• มีห้องสมุดเปิดบริการเพื่อการค้นหาข้อมูล					
• มีบริการอัดสำเนา VDO / สไลด์					
• จัดห้องค้นหาเรื่องราวของวัตถุในพิพิธภัณฑ์					

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ดังข้อความข้างล่างอย่างไร

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการจัดแสดงของพช. พระนคร					
• จัดอบรมศิลปะเด็กระหว่างหยุดภาคการศึกษา					
• จัดนิทรรศการพิเศษในประเด็นซึ่งกำลังเป็นที่สนใจ เช่น นิทรรศการเกี่ยวกับการเข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิก ,เหรียญรางวัลที่ได้จากการแข่งขัน เป็นต้น					
• มีกิจกรรมตามห้องจัดแสดง มีกิจกรรมหลังการชม เช่น เกมส่นในคู่มือนำชม					
• จัดทำกล่องอุปกรณ์ช่วยอธิบายในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดง					
• จัดบรรยายทางวิชาการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดง และหลักสูตรเดือนละ 1 ครั้ง					
กิจกรรมเนื่องในโอกาสพิเศษ					
• จัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา					
• จัดกิจกรรมพิเศษเนื่องในวันพิเศษอื่น ๆ เช่น วันเด็ก ฯลฯ					
• จัดแสดง-สี-เสียง ที่ พช. พระนคร ในโอกาสพิเศษ					
กิจกรรมที่ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรจัด					
• ประสานงานกับหน่วยงานอื่น จัดกิจกรรมร่วมกัน ที่พช. พระนคร เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์					
• จัดอบรมครูมัธยมศึกษาที่สอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้เข้าใจ พช. พระนคร และสามารถนำนักเรียนไปชมพช. พระนคร ได้					
• จัดให้มีการแข่งขันการตอบปัญหา					
• จัดให้มีการประกวดวาดภาพ					
• จัดให้มีการประกวดงานทางวรรณกรรม เช่น ร้อยแก้ว ร้อยกรอง เรียงความ					
• ประสานงานกับทางโรงเรียน เพื่อนำนักเรียนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
กิจกรรมที่ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรจัด (ต่อ)					
• จัดให้มีชั้นเรียนที่พช. พระนคร ในบางโอกาส					
• ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อประสานงานให้การจัดแสดงของพช. พระนคร กับหลักสูตรเป็นไปในแนวทางเดียวกัน					
• สนับสนุนให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ และวัฒนธรรมในโรงเรียน เช่น ชมรมพิพิธภัณฑ์ ใน โรงเรียน					
• จัดพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ					
• รับสมัครอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์					
• จัดอบรมอาสาสมัครให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์					
• จัดกิจกรรมอบรม หรือออกค่ายเยาวชน/เยาวชนพิพิธภัณฑ์					
• จัดให้มีสมาชิกพิพิธภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ					
• จัดให้มีกิจกรรมสำหรับเด็กในพช.พระนคร ทุกวันเสาร์					
• ให้เจ้าหน้าที่การศึกษาของพช. พระนคร ออกไปบรรยายตาม โรงเรียนต่าง ๆ					
การประชาสัมพันธ์ ,เผยแพร่ และประเมินผล					
• ประสานงานหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อการประชาสัมพันธ์					
• ใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สารคดีทางวิทยุ/โทรทัศน์ หรือบทความทางหนังสือพิมพ์ เป็นประจำ					
• มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจ จากผู้เข้าชม อย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบทัศนคติและความสนใจของผู้เข้าชม และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.1 เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่และบริการนำชม _____

3.2 เกี่ยวกับการจัดแสดง _____

3.3 เกี่ยวกับงานบริการข้อมูล _____

4 เกี่ยวกับกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร _____

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายต่อจรัส พงษ์สาลี
วัน เดือน ปี เกิด	25 เมษายน 2514
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2531-2534 สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาบัณฑิต (สม.บ.) มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2535-2541 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา) แขนงวิชาพิพิธภัณฑศาสตร์และการอนุรักษ์วัสดุทาง วัฒนธรรม
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน	นักศึกษาวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยโตเกียว